

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Cursus logicus recognitus, academicis et scholasticis
exercitiis accommodatus, et per tabellas, varias
quaestiones atque regulas dispositus & emendatior nunc
tertia vice redditus**

Rudrauf, Kilian

Giessae Hassorum, 1681

[urn:nbn:de:bsz:31-32366](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-32366)

Gym

2868

Si aliquis ad plendam fidem inducit rationes & cogitantes, cedit in irrisorem indignationem.
 Crederent n. qd huiusmodi rationes imitantur, et pro eas credantur. Thom. part. 1. Summ.
 Plus virtutum & in una forma solidas, demonstrat, quam in sexcentis probabilibus argumentationibus.
 Fac. Acertig in Epistola ad Galatios. Titulum 2403. Submitta tractatum de. Praxagora. Sed.
 Formula pro philosophia id. Dna; minifra; o magistra; propt. et. p. 1. a. 1. p. 1.
 minima obfit.

Sci nobis philosophandum e, libero qdem et expedito iudicio, at o licentiose. Berthing
 Prof. in Acad. Götting. in Deliciae.

Artem Dialecticam
 Princeps.
 Generalia ingenio
 lo aut raro a
 in Disputatioibus Passi
 q suum adparari
 nostru vincat,
 Passor fugiat oes
 Neqz pudeat ipse, si o possit om objectionum nodos solvere.

E X
BIBLIOTHECA
 ILLUSTRIS
 CAROLI HESYCHEI.

edavit reberarum
 scicay. sed hanc sibi
 Defulubus p. 930.
 item, imitatus Socratem
 ca: Non tam Grae, uter
 lore suo pag. 116.

Non adeo iniquus fuit Plato, q 30. demum annos natus ad Dialecticas argumentationes accedere voluit, ut evitetur miserabilis eventus etc, quo plurimi ad dissendu ita accipiunt, ut venia et misericordia opud habeant audientium. Guil. Mechov. Hermath. tract. 3. cap. 5. citante Desiderio Philomisa de Emenda da juvenilibus institutione p. 64.
 Ad Dialecticam vestigandam o ante adolescentes admittendos puto, qm cum XVII. annum sint egressi. Guil. Mechovius, Hermath. tract. 3. c. 5. citante Desid. Philom. lib. cit. p. 79.
 Plato Autor e in extremo Septimi de Republ. ne adolescentes attingant diseredi di. Suetidoneam. Neminem namqz fugit, qm adolescentuli, q primum degissent disputationes, his ipsis veluti ludovicay abutant, et utant ppetuo adparandi graa. et qm dum imitant hoies doctissimos, q vincunt veris rationibz falsay opinionum defensores, ipsi ex aliis reprehendendis voluptatem capiunt, et in hoc interti sunt, velut catuli, ut ovium quemqz adoriant et mordeant. Hac ratio ait fieri, ut q modo p ratis habuerint, iterum q falsis abiciant, neqz in ulla s. sententia s. opinione sibi ostant. Capet. Lind. lib. citante Desid. Philom. lib. cit. p. 182.
 Philosopho defint ab Apostolo 1. Cor. 1. 20. qd sit odytiosus r. x. avos r. o. z. Dis
 tator sacdi hujus. i. e. anal. disputat

Disputantes tyronum o mning mihi ridicula sūt, qm̄ instructa acies grūm &
pygmaeorum, de qua Poeta fabulant: ac male novitius consulant, q̄ eos in
acie Disputatorum collocant, q̄. egregia fauora designaturos, q̄ nec clype,
ūm tenere, nec hastam vibrare, ac ne pedibz qdem firmiter consistere va-
lent. Casel. ΝΕΟΣ ΚΥ ΤΡΟΠΟΔΟΒΟΝ. citante Desid. Philomisa p. 187.

Olim conscientia regnabat, hodie nil nisi Entia. Taubmanns vflage
off über die Zirkelwesen, Es in dem ersten Seculis vorgevrt Fakte Consci-
entia, in dem andern Scientia, u: in dem letzten Zeite vberden sich
entia gruben ihm. Taubmannian. p. 150.

judicium Anonymi de Metaphysica: Die Desolastische Drossfurchung, ist
welter sagen, die Metaphysic, ist das o wort, Es man die Desolast mit
abersicht, u: beschreib in einem Rastron Will loren Desolast, die ein großer
gewächs manzen, wam man darinnen wisset, darinnen aber ob sich
fordern ist. ita Aut. Anonymi libelli: Die Kunst heist, bald u: wisset
golest zu werden. pag. 158.

Aliud judicium de Metaphysica: Die alten Metaphysiker sind zeitzeitig
fürstlich, weil man gefasst wisset, seinen gesunden Bestand dardurch
zuhalten. Hall. Neue Bibliothec in 45. Bänd p. 439.

Judicium Jac. Frid. Reimanni Histor. Liter. tom. 1. sect. 2. q̄. 52. p. 174. de
Metaphysica hoc E: Die Metaphysica hat in d' Republ. Literar. vben so viel
Nützen gestiftet, als die artes Magicae v. g. Chironomia etc. in d' Republica
civil.

Schynig in seinem Vortrachte, Vindicta p. 238. Zuset die Metaphysic mit folgenden
suyßer Wort dinst: Es schreib: Es die Metaphysica regina illa fuerit, wie die Phi-
losophi nicht unrichtig, wden, ihr Duxor u: von dem Dinsten unrichtig in
die dinsten gegeben Jahr dan ist o dinsten, u: wset dem, wset in dinsten.
fordern will, u: o die dinsten wden, u: ist gestanden dinsten, gleichwie
die dinsten auf dem Dinst dinsten, als die den dinsten dinsten dinsten
wden wden von dem dinsten in Libanon dinsten dem dinsten, dinsten der
dinsten dinsten. athen Hannibal dinsten u: dinsten dinsten zu Carthago die
Metaphysica o gelovet dinsten, so dinsten die dinsten ist die dinsten gelovet, allin
so war nicht dinsten, u: dinsten bei dem A. dinsten dinsten die Metaphysica
gelovet, u: dinsten dinsten von dem dinsten dinsten: Utrum ee ead dinsten
quat ab ee existea: Es dinsten wden de dinsten et dinsten dinsten dinsten
et

CURSUS
LOGICUS
RECOGNITUS,

ACADEMICIS
ET
SCHOLASTICIS
EXERCITIIS ACCOMMODATUS,
ET

PER TABELLAS,

*Varias Quaestiones atque Regulas dispositus & emendatiores
nunc tertia vice redditus.*

A

KILIANO RUDRAUFFIO,

Olim Eth. post Log. & Met. nunc THEOLOGIAE
PROF. GIESSENSO.

GIESSE HASSORUM,

Sumptibus ALBERTI OTTONIS FABRI,
Typis Academicis KARGERIANIS,

Anno MDC LXXXI.

Recte Poëta: Qui nescit Logicam, effuso est lumine cyclops.

Necessariam Logicam existimabat Galenus, ubi ait: Aut quodvis ex
vix recte inferat, aut non: Si illud e, recte arguitur: Cui sunt albi, Co
vi sunt nigri, & Enistitatis insanit. Sin. a. hoc seget, dari artem, q
monstrat, qd ex q recte inferat, seu, qd idem e, dari Logicam.

Grammatica, Logica, Rhetorica, solum vestibula ac fores scientiarum
sunt, o a. scientia. Henr. Cornel. Agrippa, de Vanitate Sicarum cap. 1.

Aristoteles cum sua Logica hodie ferè p. a. ali. irrationali h. b. Vid. Arist.
Grotius Non Definitio Dictionis part. 2. c. 15. p. 267.

SCHOLASTICIS

EXERCITIO COMMUNITATIS

ET

LIBER PRIMUS

INSTITUTIONES LOGICAE

ALBERTI MAGNI

KILIANUS RUDOLPHUS

Omnia philosophia & metaphysicae

Præfatio

—

GIESSEN

Summae Alberti Magni

Philosophiae & Metaphysicae

Præfatio

z V

TABELLA PRIMA.

DE

NATURA LOGICES.

Ut pote LOGICE

I. Nomen
ubi

1. *ἔτυμολογία*, dicitur ἀπὸ τῆς λόγου à *ratione*, quam perficit & in-
struit. Licet enim apud *Aristotelem* λόγος notet etiam *defini-*
tionem, argumentationem, demonstrationem, tamen nunc præci-
puè *rationem* significat & quidem *ἐπιδηθεν*, non præcisè
προφθεμιόν.
2. *Ὀμανυμια*, quæ ferè nulla est, quòd enim Græcis etiam *Gram-*
matica & *Rhetorica* dictæ fuère *Logicæ*, quia circa orationem
occupatæ sunt, expiravit.

3. Συνομι-
μια, Tituli
aquipollē-
tes sunt
duplices,

1. *Proprii*, naturam disciplinæ hujus exprimentes, ut
Dialectica, ἀπὸ τῆς ἀλλελέγης à *differèdo*, non ut hic
Syllogismum solùm *Dialecticum* notet, sed totam
disciplinam in latiori significatu. 2. *Disciplina dis-*
putationis ex Aug. 2. *Doctr.* (Christ. c. 30. 31. vel *ratio-*
nalis, docens ratione rectè uti. 3. *Instrumentum in-*
strumentorum. 4. *Modus sciendi*, non formaliter sed
efficienter seu causaliter loquendo, quia tradit mo-
dos sciendi, *argumentationem, definitionem* & *di-*
visionem.

2. *Honorariis*, dignitatè referentes, ut sunt *ars artium*, ὀργάνων ὀργάνων
scientia scientiarum, apex disciplinarum, janua scientiarum, οὐλοῦν, *Filustris*
oculus mentis &c. Itemque *norma* & *perit-* ἀδναῦμα
tia disputandi, ἢ *ars cogitandi, medicina mentis*.

II. Def-
nitio.

Logica est habitus animi instrumentalis, veritatem cujusq; rei be-
neficio syllogismi inquirendi. Ubi *Genus* est habitus instru-
mentalialis: *Differentia* desumitur ab *Objecto* & *Fine*:

Pharus intel-
lectus, ingenij
lima.

1. *Informationis*, ut sunt operationes mentis nostræ perficiendæ
& rectè informandæ.
2. *Considerationis*, ut sunt notiones secundæ *Logicæ*, sive simpli-
ces, ut *pradicabilia*, sive complexæ, ut *enunciatio* & *syllogismus*.
3. *Operationis* sunt omne ens, vel notiones primæ; & res ipsæ, qui-
bus ad eruendam veritatem notiones secundæ *Logicæ* impo-
nuntur.

Est autem *notio prima*, conceptus rei primus & immediatus, quan-
do concipitur res ut in se & sua natura est, ut *homo* conceptus
tanquam animal rationale.

A 2

Notio

Hic notanda sunt V.

III. Obje-
ctum, cir-
ca quod
versatur,
est tri-
plex

Notio secunda est conceptus mediatu primo isti superadditus, unde & secundus vocatur, seu conceptus conceptus, ubi res aliter concipitur, ac se in rerum natura habet, ut sunt vocabula technica seu termini artis tantum a mente nostra formati & excogitati. v.g. Subiectum, predicatum, species, genus, &c.

IV. *Finis*, qui hic intenditur & cuius gratia traditur, est duplex. *Externus*, qui extra Logicam obtinetur, est orationis veritas. *Internus*, qui in Logica, tanquam ultimum opus, produ- citur & obtinetur, est *Syllogismus*.

V. *Divisio*, qua dividitur in partem *Communem seu formalem*, qua agit de iis, qua spectant formam Syllogismi in genere, complectitur 1. predicabilia & predicamenta, 2. Enunciationem, 3. Syllogismum formalem, seu formaliter consideratum, quibus utiliter praemittitur doctrina *de terminis*. & *Propriam seu materialem*, qua agit de materia Syllogismi, e. ejus propositionum qualitate & terminorum ad se invicem habitudine; complectitur syllogismum *Apodicticum & Topicum*, quibus opponitur *Sophisticus*.

Q U A E S T I O N E S.

Q. 1. *An hic de praemissibus, ut de genere, objecto &c. se propeose disputandum? R. Disputare, Logicam esse scientiam, eamq; practica, theoretica, practicotheoretica; non scientiam sed artem; non artem sed facultatem; non facultatem sed instrumentum. Nec non, versari circa operationes mentis, circa voces, circa ens rationis, circa omne ens &c. Res non est tantum utilitatis, quantum difficultatis. Nos ita otiose contendere non amamus, & si quis has lites mallet profanis vocum inanitatibus, 2. *Tom. II. 16. Stultis & otiosis quaestionibus, vers. 23. Tit. III. 9.* annumerare, quam breves atque pretiosos vitae suae dies hisce perdere rixis, adeoque rem ipsam sine tali difficultate, qua vel in vestibulo tyro deterreri posset, aggredi, litem ei movere non possumus. Sin secus, & ut de iis ipsis, vel omnibus, vel saltem neglectis curiosis sterilitatibus, *conf. Calov. Method. disp. p. m. 399.* de quibusdam necessariis, conferre, haud grave est, promptitudinem offerentibus, & statim hic ab initio quasdam q. q. notabiliores tamen, proponentibus. Praemissis autem hisce, 1. quod aliter agendum cum pueris & tyronibus, aliter cum Philosophis; 2. aliter sentiendum de controversiis, quarum decisio ex sana pendet vocum declaratione & acceptione, aliter, ubi reales & totales sunt opinionum dissensiones, *vid. Horn. Inst. Log. p. 8. Eustach. a S. P. p. 2. Isend. curs. p. 10.* Et 3. aliter, de una vel altera quaestione in particulari, aliter de singulis & omnibus. 4. Aliter de autotitate, aliter de re ipsa 5. Aliter de curiositate, aliter de studiofite &c. Laudamus id, quod *Dr. Stahlus* habet in *praemio Inst. Metaph.* Ejusdem intentionis est praefatiuncula *Dom Bannesi. Schol. Comm. in Thom.* Sed pergamus.*

Q. 2. *Ala*

Q. 2. *An Logica sit scitu necessaria?* A. Quæstio est de Logica artificiali, scilicet an ea utilis & scitu necessaria sit, non solum ad disputandum, sed & ipsas superiores scientias, vel eâ methodo, quâ hodie tradi solent, perspicuè ita tendas, vel utiliter addiscendas. Quod affirmamus, quia, cum disputandum est cum adversariis, ne unico quidem libro Logico carere possumus, subinde occurrunt ex primo libro termini Logici, *genus, species, synonymum, paronymum, &c.* item ex doct. *term.* terminus distributus & non distributus, abstractus, concretus, categorematicus, syncateg. denominans & denominatus &c. Ex secundo, subjectum, prædicatum, enunciatio universalis, negans, infinita, modalis, exponibilis, nec non affectiones enunciationum &c. Ex tertio, figure & modi, syllogismorum variæ species, atque modus argumenta struendi & destruendi, unde & peritia vocatur disputandi, sed quis unquam disputare poterit sine peritia disputandi, quæ est sola Logica? Quis itidem sine horum omnium vera notitia in scientiis feliciter progredi potest? Confer. *analysis Corn. Martini Processus disputandi Hornei. Calovii method. Nec non quatuor disp. Ebeli. Spectacles de util. & Neceff. Log. Nostra disput. 1. Concl. Log. præsertim autem Exercit. prim. delibat. seu discursus nostri.* Addantur, si quis pluribus deleatur. *Log. Mexic. p. 2. 7. seqq. Masius 67. Conimb. 63. Eustach. 11. Arriaga 56. Tolet. 6. Lorin 78. Caram. Met. 29. Oviedo 71. Derod. 67. Mend. Eff. 106. Curs. 12. Log. 20.* Et qui sunt alii, quanquam sub diversis explicationibus & sententiis, nunc ob pagellarum angustiam non adducend. s. Pertinet huc, quod Theologiæ studiois relinquit exercitissimus & judiciosissimus *Augustinus l. c. Disputationis Disciplina ad omnia genera questionum, quæ in literis sanctis sunt penetranda & dissolvenda, plurimum valet, amen cavenda est libidinositas & puerilis quadam ostentatio decipiendi adversarium.*

Q. 3. *An Logica sit pars Philosophiæ?* A. D. Cujus enim Facultatis erunt Professores Logicæ, nisi ad Philolophiam pertineat disciplina rationalis? Et quid commisit misera Logica, quod è censu & consortio disciplinarum Philosophicarum sit ejicienda? Tota quæstio est sita in diversa vocis *Philosophiæ* acceptione, sicut & nos inter nominales hanc referimus. *Exerc. 1. delibat. Log. §. 17. vid. Mas. 21. Schesbl. 55. Conimb. 38. Derod. 56.*

Q. 4. *An Logica sit scientia?* N. Tradit modum sciendi & intervit scientiis, non ipsa est scientia, strictè & propriè accepta, condistinctè aliis habitibus, inprimis propter defectum scientifici objecti, quod est ens reale & finis, adde & affectionum demonstrabilium.

Q. 5. *An Logica genus sit ars?* N. Artem tribus modis potissimùm accipiunt, 1. *Latissime*, vel, pro quavis disciplina, vel, pro collectione præceptorum, vel, pro principio tum effect. onis, tum actionis 2. *Latè*, pro principio effect. onis, sed absque opere externo palpabili, ubi relinquunt actionem, aut non opus externum. 3. *Propriè*, pro habitu cum relecta tum ne effectivo. Ubi efficere est opus externum in certa materia per instrumenta corporea producere. Nullo vero

ex dictis modo. *an* verum genus est Logices. De prima acceptione non est sermo. In secunda & tertia, requiritur certum seu determinatum objectum vel subiectum atque instrumenta corporea, quæ duo in Logica non habentur.

Q. 6. *An sit habitus animi instrumentalis?* A. Quia tota est propter alias disciplinas, quibus inservit, ut per se expetenda non sit, quod tamen ab aliis, sed sine iusta ratione, asseritur, quasi sc. Dialectica, adeoque pars illa specialis, sit propter se & non propter alia.

Q. 7. *An notiones secunda sint entia realia?* N. Objectivè enim tantùm esse habent in mente nostra & termini sunt artis rebus ipsis, quibus contradistinguuntur, explicandis & tractandis à mente nostra effecti, entia ergò realia vel res ipsæ, pro quibus hodie recentissimi maximè sudant, sed frustrà, esse dicivè non possunt.

Q. 8. *Quis finis Logices?* R. Syllogismus & orationis veritas (ut in præceptis) vel Syllogismi ope veritatem invenire: In hunc finem omnes operationes Logicæ instituuntur, hucque omnia referuntur. Cum quæ sententia facilè componi possunt aliorum, distinguendo inter finem adæquatum & inadæquatum, ultimum & intermedium, remotum & propinquum &c. Nam exacta & evidens veritatis cognitio, nec non opinio, sunt fines inadæquati, illa analytices, hæc

Dialectices, Veritas orationis autem ut sic, est adæquatus finis externus.

Cartesius negat Logicam esse utilem ad inveniendam veritatem, hinc Orisont. de Meth. p. 14. scribit: Animadvs. p. 1. ad Logicam, syllogismorum formas, alias, ferè via ex præcepta, id tam p. 1. ad ea q. ignoramus investiganda, qm ad ea q. jam scimus, alii exponenda cit. d. Henr. Ariz. in libello qui inscribitur, Lax Philosophor., p. 96. Vid. infra q. notata in postremis pagellis.

1. **Logica commune est instrumentum, Vestibulum & clavis omnis scientiæ.** Omnibus scientiis sua vendit opera, suaque porrigit instrumenta.
2. **Logica omnium scientiarum est prima.** Non dignitate aut inventione, sed ordine doctrinæ & processione.
3. **Logica est omnia & nihil.** Omnia, non principaliter & actualiter, sed potentialiter. Nihil, realiter.
4. **Logica patet latissimè.** Quousque ratio penetrat, eousque Logica, quæ ubique & in omni materia juvat orationis veritatem.
5. **Logica est vetus & nova.** Vetus, ratione rei, vel aliis, quoad prædicamenta & libros de interpretatione. Nova ratione modi, vel quoad reliqua.
6. **Logica eadem est apud omnes.** Logica naturalis, non artificialis. Vel artificialis quoad veritatem, non opinionum fertilitatem.
7. **Logica in præceptis mortua est.** Nisi accedat usus, ne causâ quidem nuce digna est. Unde dici solet, **Purus** (in præceptis extra usum) **Logicus, est purus asinus.**
8. **Logica est modus sciendi.** Non ipsa res, sed modos res tractandi docet. Est ergo modus effectivè, non formaliter.

CLASS.

DE

TERMINIS.

In utilissima & maxime necessaria Doctrina TERMINORUM generaliter TRIA occurrunt.

- 1. Significatio, quae triplex.
  - 1. Accipitur latissime & improprie, pro quacunque voce etiam non significante, sic & *blytiri, barbara* &c. sunt termini.
  - 2. Latè & proprie pro termino significante, sic *syncategorematici* & *obliqui* sunt termini.
  - 3. Strictè & propriissime, qui singulariter huc intenditur & terminus propriissime *Logicus* dicitur.
- 2. Definitio.
  - Terminus est in quem resolvitur propositio, ut sunt *subjectum* & *pradicatum*.
  - Dicuntur aliàs *extrema* propositionis.
    - 1. est {
      - Categorematicus*, qui per se solitariè acceptus aliquid determinatè significat, ut *Deus, justitia*.
      - Syncategorematicus*, qui ita non significat, sed alteri junctus orationis sensum adjuvat, ut *justus, justè*, vel
      - Mixtus*, qui partim significat, partim consignificat, ut *nemo*, id est nullus homo, *nihil*, i. e. nulla res.
      - Similiter alius *rectus* dicitur ut nominativus in nomine & praesens indicativi in verbo, alius *obliquus*, ut sunt reliqua nomina & verba.
    - 2. est {
      - Incomplexus* sive *simplex*, cujus significatio est una, ut *Deus, Angelus, homo*, vel
      - Complexus* sive *compositus*, cujus significatio propter complexionem non est una, sed multa, ut *Deus providus, Angelus assistens*.
    - 3. est {
      - Finitus*, qui aliquid certum sine expressa negatione significat ut *Deus, Angelus, caecus*, vel
      - Infinitus*, qui finitum terminum per expressam negationem tollit, ut *non Deus, non Angelus, non caecus*,
    - 4. est {
      - Singularis*, qui ratione rei significatae uni convenit, ut *Deus vel essentia Dei, Petrus* &c. vel
      - Communis*, qui pluribus convenit, ut *plura sine in re per terminum significata, ut homo, animal*.
- 3. Divisio, quae varia est, potissimum autem.
  - 1. est {
    - Categorematicus*, qui per se solitariè acceptus aliquid determinatè significat, ut *Deus, justitia*.
    - Syncategorematicus*, qui ita non significat, sed alteri junctus orationis sensum adjuvat, ut *justus, justè*, vel
    - Mixtus*, qui partim significat, partim consignificat, ut *nemo*, id est nullus homo, *nihil*, i. e. nulla res.
    - Similiter alius *rectus* dicitur ut nominativus in nomine & praesens indicativi in verbo, alius *obliquus*, ut sunt reliqua nomina & verba.
  - 2. est {
    - Incomplexus* sive *simplex*, cujus significatio est una, ut *Deus, Angelus, homo*, vel
    - Complexus* sive *compositus*, cujus significatio propter complexionem non est una, sed multa, ut *Deus providus, Angelus assistens*.
  - 3. est {
    - Finitus*, qui aliquid certum sine expressa negatione significat ut *Deus, Angelus, caecus*, vel
    - Infinitus*, qui finitum terminum per expressam negationem tollit, ut *non Deus, non Angelus, non caecus*,
  - 4. est {
    - Singularis*, qui ratione rei significatae uni convenit, ut *Deus vel essentia Dei, Petrus* &c. vel
    - Communis*, qui pluribus convenit, ut *plura sine in re per terminum significata, ut homo, animal*.

Vetus.

5. est } *Univocus*, qui pluribus convenit in eadem significatione, ut *homo*, *lapis*.
vel
Equivocus, qui pluribus tribuitur in diversa significatione, ut *canis*,
gallus.
Hic est vel casus, ubi certa ratio ejusdem nominis dari non potest, ut *gal-*
lus, vel *consilio*, ubi dari potest, ut *canis*.
6. est } *Adequatus*, qui æquè latè patens cum altero recipitur, ut *homo*
& *rationalis*.
vel
Inadequatus, qui non recipitur, ut *homo* & *animalis* & *Deus*.
7. est } *Distributus*, qui universaliter pro omnibus, quæ significare potest, acci-
pitur, ut *homo* pro omnibus individuis suis.
vel
Non distributus, qui accipitur pro aliquibus vel pro uno solum, ut *ali-*
quis homo.
8. est } *Abstractus*, qui solam formam significat, vel significandi modum ha-
bet simplicem, ut *Deitas*, *dulcedo*.
vel
Concretus, qui formam cum formato significat, ut *Deus*, *dulcis*.
9. est } *Absolutus*, qui per se simpliciter consideratur, ut *bestia*.
vel
Comparatus, qui cum alio comparatur, ut *bestia cum homine*.
Sive deinde affirmativè, uti *consentaneus*, v.g. *doctrina hominem*,
sive negativè alium respiciat, & *dissentaneus* dicitur, ut *lapis eun-*
dem hominem.
10. est } *Absolutus*, qui absolutam & perfectam habet significationem, ut *omnia*
substantiva. vel
Connotativus, qui alium terminum connotat, ut *completè* & *perfectè*
significet, ut *sunt adjectiva*.
11. est } *Denominativus*, qui à priori denominatur, ut *justus à justitia*, *albus ab*
albedine.
Denominans, qui est forma denominans, ut *justitia*, *albedo*. vel
Denominatus, qui est subjeetum à forma denominatum, ut *paries albus*
ab albedine.
Denominatio fit autem vel intrinsecè, quando forma est in ipso subje-
cto, ut *doctrina in homine*, vel *extrinsecè*, quando est extra subjeetum,
ut *paries visus* dicitur à *visione*, quæ est extra parietem.
12. est } *Transcendens*, qui prædicamenta transcendit, ut *universum*, *verbum*, *bonum*,
ens, aliquid &c.
vel
Prædicamentalis, qui in uno prædicamento includitur, ut *homo*, *animal*.

- Q. 1. *An copula sit terminus?* N. Quia in eam non fit resolutio, ablata enim copula quod remanet, terminus est. *Conf. Exerc. IV. Delib.*
- Q. 2. *An comma sit terminus significativus?* Propriè non potest dici terminus, ut constat. Saltem analogicè & latissimè acceptus pro quocunque, quod in oratione habetur & adjuvat orationis sensum, asseritur juxta *Caramuel Gramm. aud. p. 46.* qui ad significationem commatis non negligendam producit hoc Exemplum: *Ad Jovis gloriam fiat statua auri sceptrum tenens.* Quod duplicem sensum pro duplici commatis loco obtinet.
- Q. 3. *An adjectiva sint categorematici?* Summulistis affirmantibus subscribit *Oviedo p. 4. Neg. Mendoza p. 18. Arriaga* dicit mixtos. p. 5. Nos disting. si adjectivè accipiuntur, ut aliis adjiciuntur vel apponuntur, v. g. *Petrus est homo doctus.* Neg. Sin pro forma absoluta, absolutè subjecti vel prædicati vicem usurpata, ut *Petrus est doctus*, ubi doctrina prædicatur de Petro, Aff.
- Q. 4. *An omnis terminus adeoque ipsum ens, possit infinitari?* Affirm. *Ruvio, Stahlus, Ebelius, & alii plurimi Recentiores.* Sed *Caramuel p. 150 Poncius p. 4. &c.* Non solum provocant ad *Albertum, Avicen. Mendoz. Lalemandetum &c.* sed & ad communem Logicorum sententiam, secundùm quam ens infinitari negant. *conf. Fr. d' Abr. 2. part. Log. tr. 1. p. 2. Lorinus ad l. de interpr. c. 2 p. 320.* Nos affirmantium sequimur vela, quia rō ens est terminus positivus & Logicè finitus, cui si præfigatur negatio, exercetur termini infiniti descriptio. Neque verùm est, quod ex *Aristotelis l. de interpret. præsupponunt*, requiri in omni termino infinito, ut & de ente, & de non ente possit prædicari, adeoque in utroque inveniri.
- Q. 5. *An species monadica sol, luna &c. sint termini communes?* A. Quia illis non repugnat multitudo, vel ex parte Dei plures soles creare potentis, vel ex parte naturæ producibilis.
- Q. 6. *An Deus sit terminus singularis?* A. Non enim plures possunt esse Dii, in quibus divina natura multiplicetur. Proinde naturam Deitatis evertit illa *Socinianorum* assertio, quæ Deum ita unum dicit, ut sunt species monadicæ. confer. *Calov controuv. Synops. super Aug. Conf. p. 71. d. IV. contra Smalciis & aliorum Deos multos, dependentem & independentem. contra Crellium l. de Deo & scrib. c. 7. p. III.*
- Q. 7. *An terminus univocus latius possit hic sumi, quàm in anteprædicamentis?* A. Est autem triplex univoci acceptio; Hic tantùm contradistinguitur equivoco & simul comprehendit analogæ & paronyma, quæ generalis vel generalissima est acceptio. Specialis contradistinguitur equivoco & paronymo, adeoque ut in anteprædicamentis sumitur, non excludit quidem analogæ, at excludit paronyma; specialissima excludit & paronyma & analogæ.
- Q. 8. *An concreta principaliter significant formam, connotativè autem subjectum?* A. D. Sed nota per principale significatum intelligi id, quod præprimis aut præ-

reliquis distinctius exhibetur & attenditur. Adeoq; non id, quod in casu recto exhibetur, ut connotari dicatur id, quod exhibetur aut significatur in obliquo, sicut multi confundunt, principaliter significari & exhiberi in recto, itemq; connotari & significari in obliquo. Jam autem, ut exemplorum habet evidens expositio, concreta, præprimis adjectiva, de quibus etiam potissimum nunc agitur, prout absolute sonant & extra certam suppositionis intra orationem speciem, formam aut naturam semper principaliter notant, siquidem auditis concretis, ea per formas distinguuntur & distinctè concipiuntur, non per subjectum. Intra autem enunciacionem dum prædicati vicem subeunt, habent rationem subjecti, qualem significationem illud admittat, juxta Regulam. *Tale est prædicatum, quale permittitur esse à subjecto.* vid. *Exerc. IV. Delib. Logic. de hac Q.*

Q. 9. *An omne agens ab omni & quacunq; actione denominetur agens? N.* Denominatur ab actione quod est particulare & determinatum, specificationem actioni conferens, non universale, indifferens & indeterminatum, non *Deus, sed ignis dicitur calefaciens*, licet utrumque agens concurret in calefaciendo, vid. *Baron. Met. p. 156.*

Q. 10. *An ubi in eodem subjecto occurrunt ejusdem denominationis utraq; forma, & externa & interna semper ab interna necessario desumenda sit denominatio? N.* Rectè *Meiss. contra Bellar. part. 2. Phil. sob p. 509.* Et ipse *Caramuel Pontificius* confitetur *Log. Voc p. 160.* hujus reg. veritatem: *Ubi forma extrinseca sufficit, intrinseca ponenda non est.*

PORISMATA ET EFFATA.

1. *Qui terminos ignorat miser est.* Latine & Logicè. Dicitur latinâ acceptione terminos ignorare, qui minus politicus, minus aulicus & versatus est. Logicè, qui communissima technologica & artis terminos ignorat.
2. *Terminus est sine termino.* Quoad generalissimam acceptionem, ubi sine fine extenditur & cuius voci imponitur.
3. *Terminus mentalis proprie & essentialiter est terminus.* Si neque scribi neque pronuciari, tamen semper concipi potest & intelligi, loco subjecti vel prædicati positus.
4. *Terminus extra enunciacionem latè & ἀναλόγως terminus est.* Cui termini definitio non nisi aptitudinaliter se sumea, convenit. Exactè & strietè illi sunt termini, in quos oratio, dum jam actu illos continet, resolvi potest.
5. *Tantum categorematicus propriissime terminus est.* Qui absque alio addito potest esse subjectum vel prædicatum. Syncategorematicus non est strietè terminus Logicus.
6. *Ex categorematici atque recti signo iudicanda est orationis quantitas.*
7. *A termino negativo ad privativum, non valet illatio.* Non sequitur: Est non videns, Ergo est cæcus. Est non rationalis, Ergo est irrationalis (privativè) privativus enim supponit subjectum capax.
8. *Terminus idem nunc univocus, nunc equivocus esse potest.* Ita homo mox univocè, mox equivocè accipitur.
9. *Omni propositionis negativa prædicatum, est terminus distributus; affirmantis vero, terminus non distributus.*
10. *Qualis est terminus vel forma denominans, talis fundatur denominatio.* Externa vel interna &c.

CLASS.

DE PRÆDICABILIBUS.

Doctrina de prædicabilibus abfolvitur duobus membris, 1. continet generalia 2. Speciatim tradit V. prædicabilium tractationem.

In genere notanda sunt

- 1. *Significatio.* Prædicabilia accipiuntur vel materialiter pro rebus, quæ prædicari aptæ sunt, & sic in Metaphysicis nomine veniunt *Universalia*. Vel formaliter & secundò intentionaliter, & sic ad Logicã spectant.
- 2. *Definitio.* Prædicabilia sunt notiones secundæ simplices, ostendentes, quomodo primæ vel res ipsæ de se invicem verè, propriè & naturaliter possint prædicari.
- 3. *Divisio.* Sunt numero quinq., pro quintuplici diverso prædicandi modo: *Genus, Species, Differentia, Proprium & Accidens.*

In specie I. Genus ubi

- 1. *Quid?* Genus est, quod de pluribus specie differentibus prædicatur in quid, ut *animal de homine & bestia.*
- 2. *Quotuplex?*
  - Est 1. vel *Summum*, quod supra se non habet aliud genus ut sunt *decem prædicamenta.* vel
  - Subalternum* sive intermedium, quod supra se habet genus aliud, ut *animal*, quod supra se habet *corpus.*
  - 2. Vel *Propinquum*, inter quod & speciem nullum genus aliud interjacet, ut *animal respectu hominis.* vel
  - Remotum*, inter quod & speciem aliud vel plura interjacent, ut *corpus respectu hominis.*

II. Species ubi TRIA nota

- 1. *Quid?* Species est id, quod de pluribus numero tantum differentibus prædicatur in quid, ut *homo de Petro & Paulo.*
- 2. *Quotuplex?* Est vel
  - Subalterna*, quæ infra se habet speciem aliam, ut *animal.* Quod respectu inferiorum dicitur *genus*, respectu superiorum *species*, subalternatim, unde & nomen habet. Est idem cum *genere subalterno*, vel *Specialissima* seu infima, quæ infra se non habet speciem aliam, ut *homo.*
- 3. *Correlatum quod est Individuum, basis prædicabiliû & prædicamentorum.*
  - 1. *Quid?* Individuum est, quod vi suæ significationis de uno solo prædicatur.
  - 2. *Quotuplex?* Est 1. ratione appellationis quadruplex, 2. ratione rerum duplex vel
    - 1. *Nomen proprium*, ut *Petrus.*
    - 2. *Demonstrativum*, ex nomine communi & nomine demonstrativo, ut *hic homo.*
    - 3. *Vagum* ex voce communi & signo particulari. *Quidam homo.*
    - 4. *Hypotheticum* ubi ex certa hypothesis, vel *kal' êxôlw*, vel ex descriptione, nomen commune accipitur pro uno, ut *Filius Mariæ pro Christo, Propheta pro Esaiâ, &c.*

Substantiale, substantia singularis, ut *Petrus*, vel Accidens, singulare accidens, ut *hec albedo.*

III. Differentia, ubi TRIA

1. *Ambiguitas*. Accipitur enim
  1. *late* pro differentia communi, quâ quid de alio differt accidente separabili, ut *homo doctus ab indocto*.
  2. *strictè* pro differentia propria, quâ differunt accid. inseparabili vel proprio, ut *homo ab equo per capacitatem doctrina*.
  3. *strictissimè* pro diff. propriissima, quâ specie quâdam differunt, ut est hujus loci.
2. *Quidditas*. Est id, quod de pluribus vel specie vel numero differentib. prædicatur in quale quid. *Ver rationale de Petro, Paulo &c.*
  - Constitutiva*, quæ constituit speciem, vel *subalternam*, quæ est genus, unde hæc *generica*, sicut *sentiens* vel *constituit animal*, vel proximè infimam, unde hæc *specifica* dicitur, sicut *rationale hominem*.
  - Divisiva* quæ cum alia opposita dividit genus, ut *rationale & irrationale dividunt animal*.
3. *Diversitas* seu divisio, est
  1. *Distinctio* seu significatio ex *Porphyrio* est quadruplex,
    1. Quod accidit vel convenit *soli* speciei, sed non *omni* ejus individuo, ut *doctum vel Medicum esse homini*.
    2. Quod accidit vel convenit *omni* individuo, sed non *soli* speciei, ut *bipedem esse homini*.
    3. Quod accidit vel convenit *Omni & soli*, sed non *semper*, ut *homini canescere*.
    4. Quod *omni, soli & semper* accidit vel inest, quod est hujus loci.
  2. *Definitio*, est id, quod de pluribus specie vel numero differentibus prædicatur in quale *necessariò & reciproçè*, ut *risibile vel capax disciplina de Petro &c.*
    - 1. vel *simplex*, quod simpliciter, ut *risibile cum homine*. Vel *conjunctum*, quod sub disjunctione cum subiecto suo reciprocatur, ut *par & impar cum numero*.
    - 2. vel *genericum* vel *specificum*, illud generi, ut *mortale* dicitur proprium *animalis*, *Hoc* speciei convenit.

IV. Proprium ubi

1. *Quid?* Accid. est, quod de pluribus prædicatur in quale contingenter & non reciproçè, ut *album de homine &c.*
  - Separabile*, quod naturaliter à subiecto re ipsa separari potest, ut *albedo à pariete*. vel
  - Inseparabile*, quod difficulter vel planè non separari potest, ut *albedo à cygno*.
2. *Quomplex & Vel est* Potest etiam aliud *extrinsecum*, aliud *intrinsecum* dici, prout in doct. Termin. formam vel terminum denominantem variè accepimus.

Q. Q.

QUESTIONES.

- Q. 1. *An dentur universalia?* A. Ita Arist. l. i. de Int. c. 3. & 1. post. c. 5. ait scientiam esse Universalium, & definitiones esse Universalium, commune est effectum, ubi ergo sunt scientiæ & definitiones, sunt Universalia, quæ etiam ab asinis agnoscuntur ostendit Galenus.
- Q. 2. *An prædicabilia secundo intensionaliter sumta sint entia realia?* N. Nunquam enim res hoc habent, ut sint *genus* vel *species* ante mentis operationem, quam ipsæ res, quibus hæ notiones imponuntur, sint in mundo, non tamen id quod imponitur, vel conceptus illi secundi rebus ipsis à mente nostra aptati. Quapropter illis non assentimur, quæ habet Derod p. 57. *Met. Caram. L. Voc. 157. & de Ess. Log. p. 8.* Vel alii in contrarium. *Vide Exerc. III. Delib. Logie.*
- Q. 3. *An omnis prædicatio ad prædicabilia revocari possit?* A. Si est vera, propria & naturalis. Excluditur proinde prædicatio 1. *Falsa*, quæ nullius est prædicabilis. 2. *Impropria*, ut est tropica, *Herodes est vulpes*, & speciatim prædicatio causalis, quæ causa prædicatur de causato in recto, vel contra, ut *Logica est modus sciendi*, *venenum est mors hominis*, *pluvia est salus segetis*, *solis ortus est dies* &c. Atq; con-comitativa, quæ unum de altero prædicatur, quia illud comitatur, ut *anius corruptio est alterius generatio*, *Beatus ex hac vita egressus, est gloriosus in alteram vitam ingressus*. 3. *Non naturalis*, sive contra, sive præter, sive supra naturam, contra, quando id quod aptum est subjici prædicatur, & ordo naturæ turbatur, sive inferius de superiori prædicando, sive adjectivum aut accidens subjecto suo subjiciendo, ipsumque subjectum prædicando, ut *animal est homo*, *album est paries*. *Præter naturam*, ut est in identicis & connotativis, connotativa, quorum abstracta de se invicem prædicari nequeunt, de se invicem enunciando, ut *album est dulce*, non verò, *album est coloratum*, quia eorum abstracta dicunt ordinem prædicabilitatis; *Supra naturam* sunt mysticæ & inusitatæ, eminentiores & venerabiliores, quàm ut, *rigorose* scilicet, juxta consuetos hos naturales modos examinari & dijudicari possint. Dico, *rigorose*, etsi enim ἀναλόγως & juxta certam convenientiæ rationem huc applicare velis & possis quodammodo, non tamen licuerit *rigorose* & strictè quoad omnimodam convenientiam, ita personales & sacramentales atque aliæ mysticæ sunt huc revocandæ, non necessariò & strictè dictis modis subjiciendæ.
- Q. 4. *An receptus numerus prædicabilium immutandus?* N. Quia fit sine ratione solida.
- Q. 5. *An in definitione Generis, Speciei &c. definiatur notio prima, an secunda?* D. In actu signato & formaliter definitur notio secunda. In actu exercito autem natura notioni secunde substans. Sive definitum notionaliter sumtum, est notio secunda. Id verò quod aptum est cui imponatur, vel in quo exercetur materialiter est notio 1. vel natura subjecta notioni.

- Q. 6. *Verum justè reprehendatur hodie Porphyriana generis definitio? N. Vid. Exer. Delib.*
- Q. 7. *An proprium possit communicari? A. Quia nulla ostendi potest manifesta repugnantia.*
- Q. 8. *An possit separari? AD. Quod realiter à subjecto est distinctum, divinâ virtute separabile est.*
- Q. 9. *An nigredo corvi, albedo nivis &c. mancant accidentia inseparabilia, etsi ponatur corvus albus & nix rubra? A. Quia sicut ejus sunt accidentia, in quo sunt, ita quoque si ab eo separari naturaliter & realiter non possunt, in quo sunt, inseparabilia manent.*
- Q. 10. *An accidens predicabile & predicamentale verè distinguantur? Negat Dero-don. Metaph. 115. 116. Sed affirmantium obtinet doctrina, quia accid. prædicabile potest esse substantia, ut poculum est aureum, mensa lapidea. Et prædicamentale potest esse proprium, cui prædicabile contradistinguitur.*

PORISMATA ET EFFATA.

1. *Genus est prius specie.* Non tempore sed naturâ & essendi consequentia. Non cognitione distincta, sed confusa.
2. *Genus salvatur in una specie.* Genus materialiter & fundamentaliter seu primò intentionaliter, non formaliter seu secundò intentionaliter.
3. *Genus est imperfectius specie.* Non extensivè sed intensivè. Non quoad continentiam potentialem sed actuaalem.
4. *Genus & species idem sunt.* Realiter, materialiter & in sensu identico, non formaliter & idealiter.
5. *Singulare non predicatur.* Ut Universale, in actu exercito, prædicatione affirmata & directa.
6. *Individua sunt infinita.* i.e. certa, indeterminata, indefinita & sub certo numero actu non contenta.
7. *Differentia sunt simplices.* Formaliter, abstractivè & Metaphysicè;
8. *Differentia constitutiva superioris est constitutiva inferioris, & divisiva inferioris est divisiva superioris.* Non contra.
9. *Differentia non suscipiunt magis & minus.* Diff. essentialis substantiarum neque intenduntur, neque remittuntur. Secus est in accidentalibus.
10. *Differentia non potest esse negativa.* Diff. essentialis entis positivi, constituens naturam speciei essentialiter.
11. *Proprii efficiens est forma.* Efficiens proxima, inadæquata & principalis.
12. *Prædicationis proprii non requirit existentiam subjecti.* Est enim æternæ veritatis.
13. *Nihilum accidens constituit substantiam.* Internè, à priori & principaliter.

CLAS.

CLASSIS TABELLARUM QUARTA,
 TABELLAE TRES,
 DE
 ANTEPRÆD. PRÆDICAMENTIS
 ET SUBSTANTIA.

In antepred. quæ prædicamentis interviunt, occurrunt, III.

I.
 Tres de-
 finitio-
 nes:

1. *Univocorum*, quorum nomen est commune, & ratio substantiæ secundum illud nomen, est eadem. Nomen dicitur *univocum univocans*, res quibus illud est commune, *univoca univocata*. Dicitur non sine causa univocum vel *prædicamentale* vel *eminentis*. Eminentis rursus vel *dignitatis* & *sublimitatis*, vel *communitatis*. Hinc *homo Christus* quando in triduo mortis vocatur univocè homo, intelligitur univocum non prædicamentaliter exactum, sed eminenter analogizatum.

2. *Aquivocorum*, quorum nomen solum est commune, ratio vero subst. secundum illud nomen, est diversa. Nomen rursus est *equivocum equivocans*, res quibus &c. sunt *equivoca equivocata*.

3. *Paronymorum*, quæ casu differentia ab aliquo secundum nomen appellationem habent, ut *justus, justè, justitia*, dicuntur quoque *denominativa*.

Hic quoque in *Paronymis* distinguunt quidam inter *paronyman* & *paronymatum*, abstracta vocant paronymantia, reliqua paronymata. Item inter paronymum prædicamentale & eminentis, hocque vel *communitate*, ut sunt affectiones vel attributa entis, vel *dignitate*, ut sunt prædicata & attributa, divina & mystica.

1. *Eorum quæ dicuntur*, vel sine complexione, ut *homo*; vel cum complexione, ut *homo doctus*: illa incomplexa, hac complexa vocantur.

II.
 Duæ di-
 visiones

1. Quædam de subjecto dicuntur & in nullo sunt, ut *substantia universales, homo, &c.*

2. Quædam in subjecto sunt & de nullo dicuntur, ut *accidentia singularia, hac albedo, &c.*

3. Quædam & de subjecto dicuntur & in eo sunt, ut *accidentia communia, color, virtus.*

4. Quædam nec in subjecto sunt, nec de eo dicuntur, ut *subst. singulares, Petrus, Paulus &c.*

Fundamentum est: O. ens vel est substantia, vel accidens; utrumque vel singulare vel universale.

2. Cuius

III. Dux regula. 1. Cum unum de altero prædicatur ut de subiecto, quicquid de prædicato dicitur, dicitur de subiecto, ut *fortitudo est virtus, virtus est habitus, habitus est qualitas, E. fortitudo est qualitas*. Est fundamentum Soritæ. 2. Genera diversa & non subalternatim posita, diversas specie habent differentias; Subalternatim autem posita, possunt habere eandem. Sic animalis differentia alia sunt, quàm habitus, illud dividitur in rationale & irrationale, sed habitus in moralem & intellectualem.

In prædicam. in genere not.

1. Quid sint? R. Prædicamentum est series rerum, quas sub uno genere summo per intermedia & species specialissimas usq; ad ipsa individua disponuntur. 2. Quot sint? R. Vulgè sunt 10. Substantia, Quant. Qualitas, Relatio, Actio, Passio, Quando, Ubi, Situs & Habitus. 3. Quæ sint in prædicamentis? Sunt autem in iis vel 1. Propriè & directè, ut sunt genera, species & individua. Requiritur autem in ente prædicamentali, ut sit ens 1. reale. 2. unum per se. 3. completum. 4. finitum. Javellus 5. addit, limitata vel determinata natura, ad excludenda transcendentia. 2. Propriè & indirectè, ut differentia. 3. Impropiè & reductivè, ut ens fictum, rationis, negatio, privatio, 2. ens per accidens & æquivocum 3. partes & modi. 4. Deus.

In Substantia prædicam. not. TRIA.

I. Quiditas. Est ens, quod proprium esse habet & substat accidentibus, ut homo, lapis &c. II. Diversitas. Est 1. vel Prima, quæ nihil aliud est, quàm substantia singularis, ut Petrus Paulus. vel Secunda, quæ est substantia communis, ut homo, animal, equus. Spiritus, qui est angelus.

2. vel vel Corpus quod vel Mixtum, quod vel Simplex, ut cælum & 4. elementa. vel Imperfectum, ut nix pluvia & alia meteora. vel Inanimatum, ut aurum, jaspis &c. vel Vivens tantum, ut plâta vel Perfectum, hocque vel Animatum, vel Rationale, ut homo, vel Irrationale, ut brutum. vel Sensiens, quod vel

III. Proprietates. 1. Non esse in subiecto, inhesionis. 2. Non habere contrarium, per se & in pressa acceptione vocis contrarii. Ratione enim qualitarum fieri potest contrarietas. Ita & oppositio datur inter substantias, ut homo & non homo. 3. Non recipere magis & minus, ratione essentialium & prædicatorum essentialium. 4. Suscipere contraria, ut una & eadem numero manens, tanquàm subiectum ultimum & ut quod, suscipiat. v.g. aqua calorem & frigus.

Q. U. Æ.

QUESTIONES.

- Q. 1. *An analogia mediens inter univoca & equivocata? D.* Analogia inaequalitatis, ubi analogata formâ nobiliori & digniori differunt, quale analogum est animal respectu hominis & bestiae, analogatorum, verè sunt univoca & falsò dicuntur analogata. Analogia proportionis, ut est pes hominis & leli, verè sunt equivocata, hinc nec hæc mediens. Analogia verò attributionis quæ vocantur communia $\alpha\epsilon\gamma\varsigma$ $\epsilon\upsilon$ η $\alpha\phi$ $\epsilon\nu\omicron\varsigma$, ad unum vel ab uno, sunt duplicia: Alia attributionis extrinseca, ubi forma denominans ubi vel primo equidem formaliter & intrinsecè convenit, reliquis verò non nisi extrinsecè, quale est $\tau\omicron$ sanum respectu animalis, herbæ, urinæ, coloris &c. ubi sanitas animali convenit formaliter, herbæ effectivè & extrinsecè, urinæ & coloris significativè. Hæc quæ sunt adhuc equivocata. Alia attributionis intrinseca, ubi forma denominans pluribus intrinsecè convenit, sed tamen inaequaliter & ab uno ad unum participativè & dependenter, per prius & posterius, ut etiam primo sublato reliquum vel reliqua sint tollenda; Hæc dicuntur mediens inter univocum & equivocum, sed tum, quando univoca strictè accipiuntur, & aliter ac in antepredicamentis. De quo Metaphysici in divisionibus entis. vid. special. exercit. de analogo, Delibat. Log.
- Q. 2. *An voces, malus, populus, & ejus generis alia sint equivocata? D.* Latè & vulgariter, A. Strictè, ubi idem nomen, quoad omniâ accidentia Grammatica, requiritur, N.
- Q. 3. *Utrum synonyma sub se complectantur & essentialia & accidentalia? A. D.* cum Stablio, Slevoge, & aliis. Non minus id, quod accidentaliter, quàm quod essentialiter pluribus univocè competit, univoci participat definitionem. Ast affirmamus, si extra intentionem & mentem Aristotelis accipitur univocum. Neg. si secundùm eandem de univoco dicendum est, ut rursus conf. dictam nostram exercit. de analogo.
- Q. 4. *An Logico incumbat predicamenta explicare? A.* Non solùm, ut constet, quæ res aptæ sint subjici aut predicari, sed quia oportet Logicum scientiam habere istorum terminorum ratione usus latè patentium.
- Q. 5. *An in predicamentis agatur de vocibus, an de conceptibus, vel notionibus secundis, an verò de rebus? R.* De rebus & notionibus primis. vid. Horn. Inst. 12 §.
- Q. 6. *An in definitione predicamenti intelligatur genus summum absolutè? N.* Genus intelligitur summum secundùm quid, quod non habet supra se genus aliud, ic. propriè & rigorosè sic dictum.
- Q. 7. *An Deus sit in predicamento directè? N.* contra Scholasticos quosdam & Novellos. Aut esset genus, aut species, aut individuum sub specie contentum. Non genus, quod evidens. Neg. species, aliàs posset in suis individuis multiplicari, omnis enim species multiplicabilis est. Neque individuum sub specie contentum. Species enim esset vel spiritus ut sic, vel spiritus infinitus; Non hic, quia neque huic convenit multiplicatio. Non ille, quia aliàs sequeretur, Deum & angelum essentialiter non differre, sed saltem numero, essentiâ autem & specie convenire (quæ enim ejusdem

eiusdem sunt speciei, essentialiter conveniunt,) quia autem Deus cum nulla re mundi essentialiter potest convenire, etiam sub communi specie una cum creaturis non continetur, tanquam eiusdem essentialiter individuum. Plura specialis habet exercit. Nunc plura dicere nec licet nec oportet. vid. *Bannes ex & cum Thoma T. 1. pag. 115. Vazqu. in Thomam Fonseca. in 5. Met. 8. 483.* quem quidem *Arriaga* castigat p. 607. sicut novelli quidam *Scheiblerum*, sed minus evangelicè. *Vid. Exercit. VIII delib. Log. de hac Q.*

Q. 8. *An ens sit genus univocum substantia & accidentis? N.* Omne enim genus strictè dictum univocum, prout contradistinguitur analogo, æqualiter respicit inferiora & per differentiam à genere distinctam contrahitur ad speciem. Sed ens non æqualiter participatur à substantia & accidente, quia accidens est in rerum natura dependenter à subjecto seu substantia; neque aliqua haberi potest vel in accidente vel substantia, differentia, ita ab ente, tanquam genere, distincta, quin de ea ens formaliter prædicetur. vid. *cit. exerc. de Analog.*

AXIOMATA & EFFATA.

1. *Æquivoca tollunt contradictionem: Negant definitionem,* non enim, quia non sunt unum in actu se. exercitio, possunt definiti, quanquam in actu signato. Ita & suspendunt responsonem.
2. *Analogum stat pro significato famosiori.* Analogum proportionis vel attributionis extrinsecæ, non intrinsecæ, per se positum, sumitur pro principali.
3. *Quod inæqualiter, secundum prius & posterius aliis convenit, univocè non competit.* Univocum strictè dictum & analogo oppositum.
4. *Denominativa, univoca & æquivoca esse possunt.* Sicut vox *lenius* æquivocè homini & picæ tribuitur.
5. *Denominativa ad diversa pertinent predicamenta.* Denominativum accidentale, quale est *albus*.
6. *Denominatio fit à potiori, digniori vel majori numero.* Non necessariò sed frequenter & tum quidem, quando illud potius non negat minus. Si enim *minus* negat eique opponitur, ab illo *potiori* non fit denominatio, sicut homo non vocatur (spiritualis & incorporeus, etsi anima, eius pars dignior, talis sit, quia tò incorporeum excludit alteram partem, quæ est corpus.
7. *Concreta substantialia directè & per se, accidentalia per accidens, sunt in predicamento suis.*
8. *Individua basis sunt predicamentorum & in ipsis per se collocantur.* Habent enim omnia requisita entis predicamentalis.
9. *Substantia est prior accidente.* Dignitate, naturâ & doctrinâ.
10. *Nulla Substantia predicamentalis caret accidente.*
11. *Omnis substantia realiter differt à suo accidente.* Unde & ab eo separabilis est.
12. *Substantia singularis est præstantior universalis.* Plus enim includit, dum includit differentiam numericam.

CLASS.

ACCID: QUANT: ET QUALITATE.

De Accidente notantur III.

- I. *Ambiguitas*, Accidens aliquando est *prædicabile* & opponitur proprio. Aliquando *adjunctum* & opponitur Subjecto: Aliquando est *fortuitum* seu casuale & opponitur necessario seu quod per se fit. Hoc loco est *prædicamentale* & opponitur Substantiæ.
- NB. Inherere alteri ut Subjecto est: ita inesse alteri, ut ejus, in quo est, non sit pars, i. ut naturaliter non possit esse sine eo, in quo dicitur esse; per *primum*, cor non est hominis; per *secundum*, aqua non est spongiæ accidens.
- II. *Quidditas*. Dicitur vulgò *Ens alteri ut Subjecto inherens*. Explicatur ens, ex naturali imperfectione importans essentialem habitudinem ad Substantiam, tanquam Subjectum inhesionis.
- III. *Diversitas*, alia dicuntur *primaria*, ut tria priora: alia *secundaria*, quæ sunt reliqua posteriora.

De Quantitate notanda veniunt TRIA.

- I. *Quid?* R. *Quantitas prædicamentalis seu extensiva & molis*, est accidens absolute, unde substantia dicitur quanta: Vel, Substantiam in se ipsa extendens, ut habeat partem, extra partem, ut *superficies tabula, per quam est extensa, ut una pars non sit alia, sed extra aliam*.
- NB. Dico *prædic. extensiva seu molis*, quæ enim *virtutis seu intensiva est*, secundum quam rei cuiusque sive spiritualis sive corporeæ, perfectio magna vel parva dicitur, analogica est & huc non pertinet.
  - 1. *Quid sit?* R. Cujus partes copulantur termino communi, ut *linea partes copulantur puncto, quod in medio notatur*. Alii, unde res dicitur magna.
    - NB *Terminus* in quantitate dicitur aliquid indivisibile. *Terminus inchoans*, initium quantitatis, à quo incipit. *Terminus finiens*, in quod desinit quantitas. *Communis* (copulans & uniens) est finis partis antecedentis, & principium partis consequentis.
      - Permanens*, quæ omnes partes potest habere simul, ut *linea*, magnitudo tantum longa. 2. *Superficies*, longa & lata. 3. *Corpus*, longa, lata & profunda. Vel
      - Successiva*, quæ omnes partes non potest habere simul l. eodem momento, ut *motus & tempus*.
  - 2. *Quo-plex?* vulgò de qua vel vel
- II. *Quo-plex?* vulgò est vel
  - Continua* sive magnitudo, de qua vel vel
  - Discreta*, sive multitudo, cujus partes communi termino non copulantur (unde res dicitur multa) ut *numerus & Oratio*.
- III. *Proprietates*.
  - 1. *Quantitati nihil est contrarium*, proprie & per se una quantitas v. g. *linea*, alteri non est contraria.
  - 2. *Non recipit magis & minus*, i. e. non intenditur aut remittitur. *Ratione enim sui concreta* quantitatam non prædicantur per magis & minus, ut unum bicubicum alio magis l. minus bicubicum dicatur, una *linea magis* *linea* quam altera, licet sit major, a deo q; extendatur & diminuatur, quod est recipere majus & minus, nominaliter.

3. *Ab ea solâ res dicuntur æquales vel inæquales, propriè & fundamentaliter; metaphoricè quidem etiam à substantia, vel qualitate, sicut formaliter & terminativè ab ipsa æqualitate vel inæqualitate, tanquam à forma vel termino denominante.*

1. *Quid? R. Est accidens absolutum, unde Subjectum denominatur quale, ut à calore calidum, ab albedine album.*

NB. Qualitas denominat Subjectum 1. ut *accidens*, excluduntur ergò differentia essentialis &c. ubi etiam ad quæst. *qualis R. detur* v. g. qualis homo? R. Rationalis 2. *Purè & tantum*, ad excludenda alia accid. v. g. quando quaeritur, quale sit lignum & Resp. bicubitum, potest etiam quaeri & quidem magis propriè, quantum sit? 3. *debet denominare satis intensè*, secundum plures gradus & perfectius, quam forma opposita, *satis extensè*, ultra mediam subjecti partem, & *satis protensè* seu satis diu, ut possit dici denominare perfectè, propriè & simpliciter seu absolute.

In Qualitate occurrunt TRIA.

II. *Quo-
plex?
R. vulgò
quadru-
plex.*

1. { *Habitus*, qualitas ut plurimum acquisita, permanens & difficulter mobilis, Subjectum ad h. l. illo modo operandum disponens, ut sunt *scientia, artes, virtutes, vitia, & corporis assuetudines.*

{ *Dispositio*, qualitas facilè à Subjecto mobilis & nondum stabilita, sed præparatio ad habitum seu formam.

2. { *Potentia naturalis*, quæ est qualitas ingenta vel à naturâ ad simpliciter agendum vel patiendum rebus indita, ut potentia calefaciendi vel urendi in igne. *Huc pertinent omnes facultates animalium, plantarum, lapidarum omniumq; corporum.*

{ *Impotentia naturalis*, est eadem potentia naturalis, sed imbecillior & debilior facta, ut *potentia ambulandi l. videndi in senes.*

3. { *Qualitas patibilis* seu afficiens est natura quædam stabili aut sensum movens (offendens vel delectans) aut motu ejus nata ut *calor, frigus.*

{ *Passio*, est subita qualitas in animo l. corpore, etiam sensum movens aut ex motu aliquo effecta, ut *pavor ex metu &c.*

4. { *Forma vel Figura*, quæ est qualitas (exterior rei effigies vel species) ex terminatione quantitatis, in re siye naturali siye artificiali spectata, resultans, ut *figura rotunda cæli forma hominis ex lineamentis & statura corporis proveniens.*

{ *Veteres distinguere formam à figura ex versiculo: Formam viventis pili dic esse figuram.*

III. *Proprietates.*

1. *In qualitate est contrarietas; radicaliter, propriè & per se.*

2. *Qualitas recipit magis & minus; in concreto & ratione participationis, quâ forma in hoc vel illo individuo vel perfectior & auctior vel imperfectior & secundum pauciores gradus inexistit.*

3. *À qualitate res dicuntur similes vel dissimiles, propriè & fundamentaliter.*

QUÆ.

21

QUÆSTIONES.

- Q. 1. *An accidens rectè explicari possit per inherentiam?* A. De inhaerentia aptitudinali, quæ ut proprietas quædam orta ex imperfectâ accidentis natura, omni & soli accidenti semper inest, indeque per illam à substantiâ maximè discerni potest, contrariis argum: breviter obviat *Stablius q. log. 23. p. 125.* Negativa placet *Slevocto p. 90. Arriaga &c.*
- Q. 2. *An forma materialis, quia non est in materiâ ut pars, neg, extra eam naturaliter potest esse, aut accidens sit, aut accidentis descriptio Aristotelica haud adæquata?* Negatur utrumque, quod enim non est pars, neque cum eo in quo est, tanquam cum comparte, constituit aliud, illud est accidens, ita *Toletus, Ebelius, Stablius, Brücknerus & alii ex recentioribus.* Licet itaque forma illa non sit pars materiæ, tamen cum ea constituit compositum, in quo deinceps est ut pars.
- Q. 3. *An accidens possit divinitus conservari extra subjectum?* A. Quia id nullam dicit repugnantiam vel ex parte Dei vel ex parte ipsius accidentis, quâ tale, si enim est modale, ex natura modi, non autem accidentis, habetur repugnantia. Negativam acriter tuentur plurimi, sed variis conatibus.
- Q. 4. *An accidens sit genus propriè dictum in ordine ad novem genera?* N. Est transcendens & analogum. Siquidem id quod genus est propriè dictum & prædicamentale 1. plura respicit inferiora in prædicamentis collocata, sed hæc novem genera non continentur in prædicamentis, sed sunt ipsa summa genera, continent sub se prædicamentalia illa in prædicamentis disposita & collocata. 2. à differentiis inferiorum specierum ita differt & distinguitur, ut in formali conceptu de illis prædicari nequeat, sicut *animal* contra distinguitur *rationalitati*, idè formaliter non dicitur: *Rationalitas est animal.* At *Ens* de omnibus illorum generum differentiis vel quasi differentiis & formalibus rationibus prædicatur formaliter, sic ut de extensione, quæ *formale* est quantitatis, rectè dicatur, quod *Ens* sit. *E. ens* in ordine ad hæc novem genera, non habet naturam generis propriè dicti univoci prædicamentalis. Adeoque adhuc hæc summa genera appellari possunt. vid. *Mesius pag. 470. Suarez. 262. Ruvio 176. Mendoza 154. Hornej. Inst. 160. Jend. curs. log. 117. Scheibl. Met. 253.*
- Q. 5. *An quantitas sit realiter distincta à subjecto?* A. Quia non solum mutari, substantia immutata sed & divinâ potentiâ ab ea separari potest. Negat *Heerbord. p. 192. ex veteribus* negativa tribuitur *Ochamo, Gabrieli, Capreolo, & aliis à Ruvione p. 267. & Suarezio citatis. Conf. Cornam Log. p. 141. Oviedo p. 305. Sancin. l. 5. q. 19. p. 171. Lencul. Sap. Cartes. p. 280.*
- Q. 6. *An quantitas sit accidens corporis proprium?* A. Quia soli & omni semper & per se convenit, *Hessleb. p. 303.*
- Q. 7. *An quantitas sit describenda per extensionem potius, quàm per divisibilitatem?* A. Quia hæc illam sequitur.
- Q. 8. *An Oratio sit species Quantitatis propriè dicta?* N. Est ens per accidens & per se non quantum, sicut in *Metaph.*

- Q. 9. *An numerus sit species Quantitatis? N. est unum per accidens. Affirmativa placet Soncin. Javell. Tolleto, Rau &c.*
- Q. 10. *An qualitatis hæc descriptiones: Est accidens absolutum, Est accid. absolutum non quantum, sint sufficientes? N. Prior simul & Quantitati convenit, posterior non tam explicat & ponit quid sit, quàm negat & removet, quid non sit. Illa Arriaga, hæc Mendoza est.*
- Q. 11. *An plures vel pauciores species Qualitatis, quam 4. eaq, formaliter distinctæ? Prius negamus, post: affirmamus. cum Phil. lib. Cat. c. 14.*
- Q. 12. *An istæ 4. species sint vera species, & Qualitas genus univocum? Ita communis & vera habet opinio, quâ qualitas constituitur genus prædicamentale & secundum inferiora illa, tanquam species dividitur.*

Axiomata & Effata.

1. *Accidens non est ante subjectum (Naturâ,) quo est posterius & quo mediante existit.*
2. *Accidens non potest producere substantiam. Principaliter, licet instrumentaliter & dispositivè.*
3. *Accidens non agit sine substantia. Naturaliter.*
4. *Solum accidens est sensibile. Per se, immediatè, primò & directè.*
5. *Accidentis non est accidens: vel non est subjectum accidentis, primum, radicale, quod & fundamentale.*
6. *Quod uni est accidens, alteri non potest esse substantia. Accidens verum & prædicamentale.*
7. *Accidens non migrat de subjecto in subjectum. Acc. numero idem, non migrat de subjecto proximo, primario & inhærensionis. Obi. 2. Reg. 5. 27.*
8. *Quantitatis nulla est efficacia, nulla actio. Per se & ex sua natura ut effic. principalis, nulla est actio realis aut per transmutationem.*
9. *Quantitas divisibilis in infinitum. Quant. continua, ratione sui & dum partes majores in se continent minores.*
10. *Quantitas de suis speciebus affirmatur abstractivè & concretivè. Linea est quanta & quantitas.*
11. *Qualitas nobilior est quantitate. Illa sequitur formam, hæc materiam, illa & spiritui convenit.*
12. *Virtus unita major est se ipsa dispersa. Unita tamen in debita quantitate & qualitate.*
13. *Objectum est prius potentiâ. Objectum absolutè non relatè, prius ratione si non re.*
14. *Habitus ut & consuetudo est altera natura. Non essentialiter, sed similitudine operationis & durationis.*
15. *Actus est melior habitu. Actus habitum consequens eumque includens. Non antecedens & excludens.*
16. *Habitus non est necessarius ad substantiam abtius, sed facilitatem. Habitibus non infusus sed acquisitus.*

CLASS.

DE RELATIONE ET SEX RELIQUIS PRÆDICAMENTIS.

1. Quid? *Relata* (ὁμοῦς ἔσθ) sunt, quorum totum esse est ad aliud aliquo modo se habere, ut *pater, filius* &c. Et *Relatio* est accidens reale, cuius totum esse est unum ad aliud (subjectum ad terminum) referre, ut *paternitas*.

* *Secundum totum esse ad aliud referri ut ad terminum*, est referri ita tantum ad terminum, ut nullum aliud munus, præter istum purum putum respectum exerceatur, i.e. non referatur ad aliud tanquam ad objectum, sicut *scientia ad scibile*, tanquam ad causam, sicut *domus ad Architectum*, tanquam ad finem, vel ad iunctum, ad mensuram &c. quæ quidem respectum inferunt, sed non prædicamentalem aut accidentalem. (homo paternitatem.)

Tabella de prædic. RELATIONIS continet generatim IV notanda, ut sunt:

II. Specialia nomina vel requisita relationis quorum sunt quinque

- 1. *Subjectum*, quod est substantia, cui relatio inhæret, eamve suscipit, ut
- 2. *Relatum* est denominativum, quod à relatione dominatur, ut *pater à paternitate, filius à filiatione* &c.
- 3. *Correlatum* est ipsum relatum, quatenus alteri relato è regione respondet, ut *pater filii & filius patris correl. est*. Omne igitur relatum est & correlatum, sed diversimodè consideratum.
- 4. *Fundamentum* est principium subjecto intrinsecum, per & propter quod illud aptum & relationem suscipere, vel ad aliud referri, ut *albedo propter quam album aptum est ad aliud album. si dicitur, referri, vel similitudinis relationem suscipere*. Et *potentia generandi activa est fundamentum paternitatis*.
- 5. *Terminus* est subjectum relationis oppositæ, quatenus ad ipsum est relatio, vel quatenus relatum ad illud referitur. Sic, *nix similitudinis dicitur terminus quatenus charta ipsi similis est & paternitatis terminus est filius*.

1. *Realis*, quæ citra mentis operationem est in rerum natura, ut *similitudo vel rationis*, quæ tantum est per mentis operationem ut *identitas concepta inter Deum & lignum*. Illa, non hæc est hujus loci. *Secundum esse*, qualis fuit descripta *predicamentalis*. Dicitur aliàs *completa*, quia ens categoricum est completum.

III. Quotuplex est Relatio.

2. *Secundum dici* sive *transcendens*, quæ unum ad aliud non referitur, ut *patre ad terminum*, sed simul aliud munus exercetur vel *causa ad effectum*, potentia ad objectum subjecti ad ad iunctum, &c. ut *scientia respicit scibile*. Dicitur, *diminuta*, ut *scilicet dicitur: Relatio transcendens est in uno fundamento. Transcendens est in certo predicamento. Transcendens est in uno fundamento. Transcendens est in uno fundamento. Transcendens est in uno fundamento.* Est autem vel *dignitatis & increata*, vel *comunitatis & creata*. Illa est specialiter in *uno fundamento*, & *substantialis* aliàs vocatur. Hæc est in affectionibus respectivis entium, ut *potest causa & causati, subjecti & adjuncti* &c. Sicut rursus alia dicitur *transcendens simpliciter & indeterminatè*, quæ omnia prædicamenta transeunt & in nullo ponitur, ut sunt illa communia entis attributa respectiva: Alia *transcendens simpliciter & determinatè*, quæ hoc prædicamentum quidem transiit, sed tamen in alio collocatur, ut est *scientia, potentia* &c.

Alia rursus hujus est loci *Conimbr.*, p. 490.

ANST.

- 3. } *Mutua*, cui in termino vel extremo altero respondet alia relatio realis, ut *paternitas*. Vel
- vel } *Non mutua*, cui talis relatio dicto modo non respondet, ut *relatio scientia ad scibile, qua in scibili non est realis*, & talis dicitur communiter ea, qua est inter Deum & creaturas, qua in Deo non est realis, *Copimbr. p. 475.* Illa, non hæc relatio prædicamentalis est.
- 4. } *Equiparantia* (æqualis aliàs comparationis) quæ est ejusdem rationis, unde & talia relata idem nomen tenent, ut *similitudo, æqualitas, identitas*. Vel
- vel } *Disquiparantia* (inæqualis comparationis) quæ est diversæ rationis, quandoq; etiam talia relata diversi sunt nominis, ut *paternitas, filiatio*.

IV. Prioritates quarum

- 1. *Uno relatorumposito vel negato, ponitur vel negatur alterum.* Ubi enim pater, ibi filius & contra &c. sed quoad esse relativum.
- 2. *Relata sunt simul natura.* Relata prædicamentalia & secundum esse relativum formaliter, non absolutum.
- 3. *Uno relatorum definitè* (particulariter & determinatè) *cognito, cognoscitur & alterum*, qui cognoscit aliquid esse pulchrius, cognoscit simul id, quo est pulchrius.

Alis Actio e exercitium p. sed activa. Passio e exercitium p. sed passiva.

De Actione & Passione

- 1. *Quid sit.* *Actio* est à qua quippiam dicitur agere. *Passio*, à qua quippiam dicitur pati, ut à calefactione dicitur ignis calefacere, & lignum calorem recipiendo ab eodè calefieri.
  - 1. } *Per emanationem*, quando sine interventu alterius accidentis per nudam resultantiam à subjecti essentia producit effectus, sicut proprietates sunt ab essentia subjectorum suorum per emanationem, quantitas à materia &c. Vel
  - 2. } *Per transmutationem*, quando producit effectus mediante alio accidente, tanquam principio proximo, ut calefactio mediante calore.
  - 2. } *Immanens*, quæ in eodem subjecto, in quo producit, recipitur, ut *actio* Vel *sensuum itemq; intellectus & voluntatis, v.g. intellectio &c.*
  - vel } *Transiens*, quæ in eodem non manet, sed ab alio subjecto recipitur, ad quod transit, ut *calefactio recipitur in aqua.*
  - 3. } *Substantialis*, per quam producit (vel cujus terminus est) substantia, ut *generatio*. Vel (ut calefactio.)
  - vel } *Accidentalis*, cujus terminus est accidēs (vel per quã producitur accid.)
  - 4. } *vel perfectiva*, quæ perficit, vel *destructiva*, quæ destruit subjectum, ut *discerre perficit, sed comburere destruit.*

De IV. reliquis

- Quando est id, quod ex temporis adjacentia in re temporali relinquitur, ut *esse hodie, fuisse heri &c.* Convenit spiritui & corp.
- Ubi est præsentia rei in loco, vel quod ex accommodatione rei præsentis ad locum relinquitur, ut *esse in domo*. Convenit materiali & immateriali.
- Sinus est dispositio partium rei corporeæ secundum locum, ut *stare, sedere, jacere*, convenit soli corpori & quidem Heterogeneo animato.
- Habitus est corporum & eorum quæ circa corpus sunt, ad jacentia, ut *esse pilosum, unguatum, creatum &c.*

QUÆ-

QUÆSTIONES.

- Q. 1. *An relatio predicam. sit Ens factum, an reale?* Post: A. Quia ante omnem mentis nostræ operationem sunt relata, v.g. Pater & filius, similia & æqualia, ubi autem relata sunt realia, relationes reales sunt. vid. *Conimbr. p. 454. Isend. Curs. p. 191. 192. Meisn. Phil. 2. p. 48. Jac. Mart. prælect. pag. 125. Hornej. inst. Log. 232.*
- Q. 2. *An relatio secundum dici sit eadem cum transcendente? aut cum relatione rationis?* Relatio realis est vel transcendens vel prædicamentalis, nunquam rationis. Relatio autem secundum dici mox rationis mox transcendens intelligitur, locutione promiscua. Vid. *Ebel. Aphor. Metaph. in hunc l. Baron. Metaph. 471.*
- Q. 3. *An correlatum de relato suo possit dici in casu recto?* N. Quia quatenus talia, habent diversitatem, ut unum sit alterius, non autem identitatem, ut unum sit alterum. vid. *Meis. phil. 1. p. 145. Jac. Mart. præc. p. 164. Gravv. Polem. p. 129. 409.*
- Q. 4. *An fundamentum relationis etiam possit esse substantia?* Aff. Quod enim inter duas quantitates est æqualitas, inter duas qualitates similitudo, id inter duas substantias potest esse identitas, haud interveniente fundamento alio. vid. *Dn. Ebel. in Aph. Met. p. 299.* Contrarium autem tenent, multi alii Authores gravissimi.
- Q. 5. *An fundamentum à relatione realiter differat?* Aff. Quia relatione sublata manet fundamentum, v.g. mortuo filio cessat paternitas, non tamen potentia generativa, quæ paternitatis fundamentum est.
- Q. 6. *An terminus relationis sit idem ac finis?* N. Quia relatio non habet finem, dum non intenditur vel fit per intentionem, habet autem terminum, inter quem & subiectum illa relatio consistit. vid. *Stahl. Inst. Metaph. p. 428.*
- Q. 7. *An actio & passio realiter differant?* N. Eadem enim actio, v. g. calefactio dum recipitur in subiecto patiente, passio dicitur. Realis itaque distinctionis hæc sufficiens signum non est. Quanquam *Maccovius p. 126.* & alii realem illam distinctionem propugnent.
- Q. 8. *An creatio sit accidens prædicamentale?* R. Si creatio est actus divinæ voluntatis, ut aliqui volunt, non est accidens, sed ipsa Dei essentia. Si extra Deum est, & à parte rei ipsa res creata, ut communior habet opinio, est substantia, ita ut nil repugnet esse accidens, quando videl. terminus actionis accidens est. Si tandem *modus est secundum rem à creaturâ distinctus*, quidam rursus ad substantiam referunt, tanquam ad categoriam termini sui, quidam ad actionis prædicamentum, non obstante, quod creatio nullum subiectum supponat præexistens, quod enim omne accidens posterius est subiecto, id de famoso & communi solum accidente volunt intellectû. vid. *Stahl. Q. Log.* Quæ sententia si rectè explicatur, non videtur absurda, sicut pluribus dicitur alibi, quod creatio sit accidens. *Conf. Phil. Theolog. de Creatione.*
- Q. 9. *An situs realiter differat ab Ubi?* A. Quia tñ ubi realiter variato & mutato situs potest manere immutatus, Sedens enim in rheda, quâ vehitur, ubi tñ mutat, non autem statim sessionem vel corporis dispositionem.

Q. 10. *An habitus sit ipsum corpus adjacens?* N. Contra Mendozam, Cornaum & plures alios. Vid. Metaph. Est enim per Arist. 5. Met. c. 2. medium quid inter vestem & vestitum, quo vestis dicitur haberi, quod non potest esse substantia, adeoque corpus cui immediatè contradist. inguitur.

AXIOMATA ET EFFATA.

1. *Absolutum est prius respectivo.* Non omni sed suo, quod in absoluto fundatur & creato. Prius naturâ, dignitate, tempore & doctrinâ.
2. *Relatio non mutat rem.* Scil. intrinsecè, tanquam per formam absolutam: mutat autem extrinsecè & quoad usum aut officium, sicut res in signum posita essentiam suam per hoc non mutat. Hinc Augustinus V. Trinit. c. XVI. infert, relativa prædicata sine mutatione de Deo prædicati, sicut *nummus, pugnus* absque mutatione enuncientur.
3. *Relatio non incurrit in sensus.* Quâ talis & per se neque colorata, neque sonora, neque audibilis & c: inde Abimelech non videbat uxorem Abrahami.
4. *Relata per se mutuò definiuntur.* Non exactè tanquam per sua principia, sed sufficienter & quoad nos.
5. *Relatio non indiget ad sui conservationem contactu locali.* Est & servatur inter absentes.
6. *Relatio est minima Entitatis.* Et qui faccum plenum portat, leve pondus portat.
7. *Ad actionem non datur actio.* Ne progressus fiat in infinitum, actio à causa non dependet per actionem aliam.
8. *Nulla actio terminatur ad non ens.* Quia non ens non habet esse reale, realis autem actionis terminus per se est realis, esse suum accipiens per realem efficientiam. Hinc annihilatio non fit per novam actionem, sed per influxus revocationem.
9. *Idem (agens naturale non liberum) semper facit idem.* Eodem & non diverso modo in eadem materia manens.
10. *Omnis actio fit per contactum,* si non proprium, immediatum, corporeum & suppositi, tamen improprium, mediatum & virtuale.
11. *Nihil datur (principaliter, licet instrumentaliter) quod non habet,* neque formaliter seu subjective neque virtualiter seu effective. Jctus dicit: Nemo plus juris ad alium transferre potest, quàm ipse habet.
12. *Opus est præstantius actione suâ,* & ad opus illud conficiendum ordinatâ.
13. *Agere est nobilium quàm pati,* in naturalibus & moralibus bonis, non malis.

DE POSTPRÆDICAMENTIS.

Postprædicamenta ita barbarè dicta, quia prædicamentis postponuntur, sunt terminorum quorundam expolitio, simulq; fundamenti modi prædicandi negativi descriptio; Sunt autè. V. *Opposita, Præmissa, Simul, Motus & Habere.*

I. Sunt OPPOSITA, quæ vel latè vel strictè accipiuntur.

In Op-
positis
strictè
Not.

2.
Quot
sunt
IV.

Opposita latè sumta, sunt repugnantia vel essentialiter diversa & non eadem, sive ex se & specialiter suâ natura pugnent, sive certa aliqua ratione saltem, adeoque imperfectè. Si hoc, dicuntur disparata, quæ ita essentialiter sunt diversa, ut tamen alterum eorum alicui tertio vel magis vel æquè repugnet, adeoque distincta quidem sunt & separata, in gradu tamen excellenti eidem subjecto convenire possunt, & naturaliter in concreto de se invicem prædicari: ut pietas, eruditio, divitiæ; potest enim piensissimus esse eruditissimus, &c. Sin illud, vocantur opposita specialiter ita dicta.

1. *Quid? r.* Sunt præcisè repugnantia, quæ non possunt esse in eodem subjecto singulari, secundum idem, ad idem & eodem tempore, indeq; nec de se invicem, nec de ipso subjecto simul prædicari, ut *albedo & nigredo.*

1. RELATIVE Opposita, quæ opponuntur ut relatû & correlatum, i.e. ut ad se invicem referantur, ut *Pater & filius.*

1. *Quid? r.* Contraria sunt, quæ sub eodem genere maximè distant, eidemque subjecto capaci vicissim insunt, à quo se mutuo expellunt, nisi alterum eorum naturâ insit, ut *calor & frigus, humiditas & siccitas, albedo & nigredo, virtus & vitium, &c.*

2. CON-
TRA-
RIA, ubi
Duo not.

2. Quo-
triplicia
sunt vel

*Immediata, quæ immediatè subjecto insunt, indeq; alterutrû semper & necessariò de communi subjecto dicitur, ut *sanum & agrû de animali, par & impar de numero.*
Mediata, quæ admittunt formæ medium, indeque alterutrum communi subjecto necessariò non inest, ut *albedo & nigredo.**

3. PRIVATE Opposita, quæ opponuntur ut privatio & habitus, vel quorum unum dicit negationem alterius in subjecto capaci pro tempore à natura determinato, ut *visus & cecitas, auditus & surditas.*

* *Habitus hic est quæcumq; res positiva vel forma subjecto conveniens, Et privatio illius forma carentia. Si carentia se tantum extendit ad actum, ita ut forma negetur solum quoad actum & non quoad potentiam, dicitur privatio partialis & imperfecta, si ad actum & potentiâ, totalis & perfecta. Rursus si carentia est habitus futuri, dicitur privatio Physica, sin præteriti vel qui adesse debet, Logica.*

D 2

4. CON-

4. **CONTRADICTORIA** sunt, quorum unum absolute & in omni subjecto negat alterum, ita opponuntur esse & non esse: homo & non homo &c.

Quæ negatio si fit explicitè per particulam, non, dicitur expressa, ut homo non homo. Si implicitè in attributo vel ipsa subjecti compositione, *contradictio in adjecto*, ut sacramentum rubrum, ein hölgern Felleisen oder Wendelstein / σιδεράζουλον, mendacium honestum, furtum pium.

II. **PRIUS** (ita & posteriorius) dicitur quid 5. mod.

1. *Tempore*, ubi unum altero est antiquius & vetustius, ut Noah Abrahamo.
2. *Naturâ*, quod ab altero infertur, sed id non infert alterum, ita genus speciebus, unum duobus est prius.
3. *Ordine*, quod ordine antecedit, *Exordium prius est narratione.*
4. *Dignitate*, quod altero est dignius, ut Princeps Comite, Comes Barone &c.
5. *Consecutione mutuâ*, ita ut unum alterius causa sit, ut sol prior est lumine.

Qui his VV. continentur: *Tempore, Naturâ, prius Ordine dic & Honore, Et Causa effectus dicitur esse prior.*

III. **SIMUL** quod 3. modis dicitur.

1. *Tempore*, ut duo eodem die nati.
2. *Naturâ*, vel consecutione mutuâ, ut neutrum sit alterius causa, sicut relata sunt simul.
3. *Divisione*, quæ divisum æqualiter dividunt, ita species & differentia sunt ejusdem generis.

Unde verius: *Tempore dico simul, quorum generatio nullo est, Quæ convertuntur dicimus esse simul. Suntq. simul species genus unum distribuentes.*

IV. **MOTUS**, cujus species VI. dicuntur.

1. *Generatio*, quæ est mutatio à non esse ad esse.
2. *Corruptio*, mutatio ab esse ad non esse.
3. *Augmentatio* est motus, quo major acquiritur quantitas.
4. *Diminutio* est motus, quo minor quantitas acquiritur.
5. *Alteratio* est motus, quo quid novam vel aliam acquirit qualitatem aut saltem ejus privationem.
6. *Motus Localis* est motus, de loco in locum.

V. **HABITUS** quo aliquid haberi dicitur: vel 1. ut qualitas, vel 2. ut quantitas, vel 3. ut aliquid circa corpus, vel 4. ut in parte v.g. annulus in digito. vel 5. ut pars. v.g. manus. vel 6. ut in vase vel continente, vel 7. ut possessio v.g. ager, domus, vel 8. sicut mulier à viro & vir à muliere. Qui 8. modi his solent proponi Versiculis:

Affectum, quantum, vestitum, dic velut aurum, Membrum, contentum, possessio sponsa maritum.

QUÆ

QUÆSTIONES.

- Q. 1. *An plura sint quàm quinq; post prædicamenta explicanda?* D. Si post prædicamenta nihil aliud sunt, quàm terminorum prædicamentalium explicatio, possunt utiq; plura tradi, possunt & pauciora tradi; *plura* tradi, quia plurium sit mentio, ut *intensionis & remissionis, aequalium & inaequalium, similium & dissimilium, esse in subjecto &c.* Pauciora, quia si non omnia, tamen quædam in prædicamentis potuissent explicari. Si sunt descriptio fundamenti prædicandi negativi, unum sufficit, vel nullo opus est.
- Q. 2. *An opposita complectantur disparata?* A. de oppositis latè dictis, ubi quæcunque repugnantia sufficere potest, quemadmodum quædam repugnant *præcisè* ut aliis non opponantur sicut sibi, *non aequaliter, non magis*; quædam non repugnant *præcisè*, ita ut alterutrum cum alio quodam æqualiter vel vehementius possit pugnare, *illa specialiter opposita dicuntur, hæc disparata.*
- Q. 3. *An omnia opposita differant essentialiter, ut non possint esse ejusdem speciei specialissima?* Opposita latè dicta propter amplitudinem facillè describi non possunt, neque tamen displicet eorum sententia, qui in omnibus oppositis requirunt. 1. distinctionem formalem. 2. differentiam essentialem, ita ut quæ in specie specialissima conveniunt, opposita non sint, inde & disparata sunt species vel ejusdem generis, ut *asinus & equus, liberalitas & fortitudo*, vel diversorum generum, ut *asinus & iaspis, fortitudo & albedo*. Quorum refer *Deum & hominem. Vid. Gravv. Abl. Calv. c. 1.*
- Q. 4. *An opposita strictè dicta habentur rectè fuerint definita?* A. Ita tamen, ut præsupponatur *præcisè repugnantia*, ex q. 2. quæ præsupponitur, neque exemplum *asini & hominis*, neque alia eandem tollunt.
- Q. 5. *An sit divisio univoca, quæ opposita dividuntur in 4. sive genera sive species?* *ꝛ.* Certum est, non esse divisionem *equivocam*, quia & nomen & definitio divisi omnibus membris convenit dividendibus. Neque strictè volunt dici *univocam*, quia una species fortiore habet repugnantiam quàm altera, contradictio enim est gravissima & maxima oppositio, relativa autem minima. Relinquitur ergò *analogica*, voce *analogi* vulgariter sumta, ubi quæcunque inæqualis vel per prius & posterius participatio facit analogum, *vid. Masium. p. 611. Isend. Curs. Log. p. 237. Horn. p. 29.*
- Q. 6. *An relativè opponantur quæcunque, relata?* N. Relata enim æquiparantia essentialiter non differunt, indeque nec propriè opponuntur, nec *amicus amici amicus*, sicut *Pater patris filius esse*, negatur.
- Q. 7. *An sola relata opponantur relativè?* *ꝛ.* Relata & relationes simul, concreta & abstracta eodem opponuntur genere.
- Q. 8. *An dua species vel differentia substantiales possint dici contraria?* *ꝛ.* Strictè non. Quia tamen illis contrariorum definitio quodammodo applicari potest, ita sc. ut in ea non præcisè intelligatur subjectum in hærentia, sed quæcunque huc refertur possunt. Aliàs illæ opponi dicuntur oppositione contradictoriâ virtuali.
- Q. 9. *An dicere, corpus Christi est omnipresens, sit contradictio in adjecto?* N. Quia adjes-

atum vel appositum omnipræsens non destruit subjectum, aliud enim est immensum & infinitum esse, aliud omnipræsens, rursus aliud omnipræsens esse per se & suam naturam, aliud per aliud.

Q. 10. *An Deus possit facere contradictoria?* N. Quæ veram contradictionem involvunt, de se impossibilitatem dicunt.

Q. 11. *An disparata de se invicem substantivè predicari possint?* N. Usitatè & naturaliter. *Conf. Meis. phil. 2. p. 623. p. 209. Calov. 600. seqq. Gravv. pol. c. 1. p. 58. Scharff. Inst. Log. 24.*

PORISMATA ET EFFATA.

1. *Opposita juxta se posita clariùs elucescunt.* Nobis, & quoad ea, secundùm quæ præcisè sunt opposita. Hinc quanta & qualia sint, quæ possedimus, novimus, dum amissimus.
2. *Quò fortior est oppositio, eò efficacior est negatio.* Et quæ simpliciter aut leviter opponuntur, eodem modo negantur.
3. *Quos modis unum oppositorum sumitur, tot modis est alterum.* Non absolutè quoad omnia inferiora, supposita & singulos modos. Sed habito respectu ad significationem & sumptionem, usum & impositionem, aut etiam oppositionem, quâ formaliter, præcisè & immediatè opponuntur. Licet itaque sanus de corpore & animo dicatur, non tamen insanus, nisi de animo.
4. *Contrariorum vel Oppositorum eadem est ratio,* 1. in essendo sed in oppositum, ut quia calor dissolvit, frigus contrahit. 2. cognoscendo, 3. identitate generis & subjecti, quod contraria sint sub eodem genere & ex eodem subjecto sese expellant,
5. *Contraria contrariis curantur.* Non simpliciter simul & in instanti, sed pedetentim, per gradus, successivè, & ratione habitâ circumstantiarum. Exasperatis delictis, exasperantur pœnæ.
6. *Contrariorum sunt contraria causa & effectus.* Causæ proximæ, particulares, totales per se, & eodem modo sese habentes. Neque unum oppositorum potest (per se) producere alterum, nisi per accidens.
7. *Unum Opponitur uni.* Oppositione strictè dicta, vel speciatim contraria, si tamen contrarium est perfectum & adæquatum maximè distans & formaliter tale. Aliàs in disparatis, oppositis latè dictis aut si contrarium est inadæquatum &c. unum opponitur multis.
8. *Privatio præsupponit habitum.* Privatio Logica quæ est absentia habitus, qui adfuit vel adesse debuit.
9. *Privatio non incurrit in sensus.* Per se & ratione sui, incurrit per accidens & secundariò, quatenus ens tollit sensibile.
10. *Privatio nullius est efficacia.* Privatio mera, quâ talis, quia est negatio, nihil efficit Physicè, licet moraliter.
11. *Contradictio est fortissima & nihil eà infirmius.* Fortissima, quia negat ubique. Infirma, quoad alterum extremum, aut quâ ex una parte mendax & falsa.
12. *Contradictio caret omni medio.* Inter esse & non esse, infinita est distantia, excludens omne medium.

CLASS.

ORATIONE IN GENERE.

Interpretatio (id quo animi sensa exponimus) est vel simplex, ut: Nomen & Verbum, vel composita, ut: Oratio. Hic ergo tractanda sunt TRIA.

- I. **Nomen** ubi nota.
1. **Quid?** Nomen est vox significativa ex instituto sine tempore cujus nulla pars significat separatim, quæq; adjuncta verb. subst. EST, significat verum aut falsum, ut *homo*.
- * Excluduntur hac defin. 1. voces nihil significantes. 2. significantes naturâ, ut: soni illiterati à bestiis editi. 3. verbum. 4. oratio. 5. casus obliqui & syncategorematici termini.
1. **Finitum** est nomen, sine expressa negatione certam significans rem, ut *homo*.
2. **Infinitum** est nomen, cui immediatè præfixa est negatio, ut *non homo*.
3. **Rectum** est nomen Nominativi casus, ut *homo*.
4. **Obliquum** est nomen reliquorum casuum, *hominis, homini &c.*
- II. **Verbum** ubi rursus observata.
1. **Quid?** Verbum est vox significativa ex instituto cum tempore, cujus nulla pars significat separatim, & est semper nota eorum, quæ de altero dicuntur, ut *est, amat &c.*
- * **Consignificare tempus** est, præter primariam temporis differentiam primariò significare actionem, vel passionem vel quid simile, primariæ autem temporis differentie sunt, Præsens, præteritum & futurum. **Implicare tempus** est per accidens notare & involvere tempus, ut: *prandum, cæna, majores, posteri &c.*
- Significare autem tempus** est notare tempus tantum, ut: sunt nomina temporis: *annus, mensis, dies, hora &c.*
1. **Finitum** est verbum sine expressa negatione, ut: *amo*.
2. **Infinitum** est verbum, expressam habens negationem, ut: *Non amo*.
3. **Rectum** est verbum indicativi modi, præsentis temporis, ut: *amo*.
4. **Obliquum** est verbum, aliis modi, quàm indicativi, aliusvè temporis quàm præsentis, ut *amabam, ama, amem, amare &c.*

1. Quid?

In qua oratione ut sic observanda sunt generatim duo.

III. Oratio, ubi observanda

II. Quo inplex? ubi

I. Quid? Oratio est vox significativa, cujus partium aliqua significat aliquid separatim, ut dictio, non ut affirmatio aut negatio, ut *Christus pro omnibus est mortuus.*

- 1. est { *Mentalis*, quæ mente concipitur. vel
- { *Vocalis* sive *oralis*, quæ ore profertur. vel
- { *Scripta*, quæ scribitur.

Imperfecta, quæ in animo audientis non gignit sensum perfectum & absolutum, ut: *beatus homo.*

* Huc pertinet *Aposiopesis*, ubi aliud ad perfectum sensum subinteligitur. *Qui cepit operam cursu contingere metam, se. multa tulit &c. Quam diu Domine?*

I. Imperativa, ut: *Ora & labora. Date Deo, quæ Dei sunt.*

- 2. Interrogativa: *Si Deum pro nobis, quis contra nos?*
  - 3. Optativa. *Utinam pro te mortuus essem Absolon!*
  - 4. Deprecativa. *Juppiter omnipotens precibus si steteris ullis, aspice nos.*
- Vel alia, quæ ad orationes non Logicas pertinent.

* Interdum quidem non enunciatiivæ enunciatiivis æquipollent, formaliter tamen non sunt enunciatiivæ, sed per æquipollentem & concomitantium sensum.

2. vel Perfecta, quæ vel

Non enunciativa, ut:

vel

I. Quid? Enunciatio est oratio, quæ aliquid enunciat: Vel, cui verum vel falsum inest: ut *Deum est benignus, Deus vult omnium misereri, Rom. II.*

II. *Materiales* ex quibus tanquam materia componitur oratio, ut sunt in enunciatione simplici termini, in composita, orationes.

Enunciativa, ubi

2. *Formalis*, quæ est Enunciationis copula.

I. *Ratione formæ*, secundum essentiam, qualitatem & quantitatem, juxta dictum: *Quæ, qualis, quanta?* vel ut versus habet:

QUÆ: CA: vel HYP. *Qualis*, NE: vel Aff. *Quanta*; Uni. Par. In. Sing.

II. *Ratione materiæ*, ubi alia vera, alia falsa, alia essentialis, alia accidentalis. &c.

IV. *Affectio*, quæ quintupl. ut in seqq. de singul. doceb.

QUÆ-

- Q. 12. *An veritas & falsitas in simplici rerum apprehensione inveniatur, an tantum in compositione & divisione?* A. prius, quia & simplex illa apprehensio vel conformis vel difformis esse potest cum objecto vel re apprehensa. *Fr. d' Abr. 113 Ovied. 105.*
- Q. 13. *An articulus 6 vel alius, sit consuetus nota subjecti?* N. ὁμοῦς ἐστὶ τὸ ἄλλας τῆς γῆς. *Matthaei 5. v. 13. vid. coll. nostr. Phil. Theos. p. 63. 64.*
- Q. 14. *An pradicatum semper fit vel latius vel aequale subjecto?* Potest pradicari singulare de communi, item proprium 1. modi, sed utrumque est angustius subjecto. *vid. coll. Phil. Theos. p. 68.*
- Q. 15. *Quando propositio fiat de extremo conjuncto?* R. Quando extremum extremo jungitur, i. e. quando duo termini, quorum uterque potest esse seorsim subjectum vel pradicatum, junguntur, adeoque extrema illa ita comparata sunt, ut seorsim sumpta duas possint efficere propositiones; Sic proposit. de extremo conjuncto sunt *Q. homo est doctus vel indoctus. O. animal vel rationale vel irrationale est.* Non autem. *homo est ens finitum, celeriter currit.*
- Q. 16. *An quod pradicatum subjecto non potest jungi immediatè, etiam ei non conveniat mediatè.* N. Rectè dicitur homo est incorruptibilis, immortalis &c. animà incorruptibili, licet dici non possit: *Homo est incorruptibilis.* Ita, *Humana natura in Christo est infinita & aeterna, aeternà & infinita potentia,* licet dici nequeat, *est aeterna, infinita,* sicut dicitur omnipræsens, omnipotens &c.
- Q. 17. *An copula notet identitatem?* Aff. in propos. simplici affirmativa non autem in negativa. Copula semper jungit & unit partes, quod illi essentialiter est: In enunciatione autem simplici affirmativa & vera, fundamentum supponitur, quod extrema certa ratione identificentur & idem dicant, sive essentialiter sive accidentaliter &c.
- Q. 18. *An copula sit enunciationis pars materialis an formalis?* Aff. posterius, quia præcipua formæ munera in enunciatione subit, dum ei partes materiales uniendo, esse confert, & simul eandem ab aliis orationibus distinguit.

AXIOMATA & EFFATA.

1. *Dictionis vis & virtus tantum est significativa.* Non effectiva, vox ergò non sonat, non interficit.
2. *Ubi de re convenit, de voce non est digladiandum.* Si verè convenit, & vox non est suspecta & periculosa.
3. *Verba valent ut nummi:* Secundùm æstimationem, consensum & usum, à quo remerè non est recedendum, sed verbis receptis utendum, nec in verborum usu quærenda est sapientia, saltem caveatur, ne in errorem nos abripiant.
4. *Sapientis est in vocum defectu inquirere.* Ita *Arist. c. VII. de Categ.* quando correlatū careat nomine proprio, jubet verba fingere, sed apta, congrua & minus suspecta.
5. *Nomen Logicum est Rectum & Finitum.* Ita & de verbo dicendum.
6. *Interrogativa affirmans saepe negant & negantes affirmant fortius.* Quis contra nos? Quid non causatur mali avaritia?
7. *Veritas orationis est ab objecto, non subjecto.* Quid quisque loquatur, non quis, respiciendum est.

Hoc axioma saepe fallit: Kantius dicitur avaritia ut saepe plus valet qm 1000 rba.

DE SUPPOSITIONE ET ENUNCIAT. CATEG.

I. *Nomen*. Suppositio dicitur à *supponendo*, supponere autem vel est *surrogare*, *substituere*, aut *in locum alterius ponere*, sive id fiat *licitè*, sicut *Christus* dicitur se pro peccatis nostris supposuisse reum, & *Princeps* vel alius *Vicarium*; Sive *illicitè*, sicut *Testamentum* supponit, qui *adulterum* substituit. *Vel est ponere sub alio*, ita ova supponuntur gallinis, fundamentum ædibus. *Priori modo* voces supponuntur pro rebus, quas significant, quarumque hinc dicuntur signa suppositiva.

II. *Definitio*, Est *acceptio vocis* pro aliquo, pro quo in oratione ponitur, ut *homo* pro *natura humana*.

III.

Divisio.
Est vel

Materialis, acceptio vocis pro seipsa, i. e. *literis & syllabis*, ut *homo est Gen. Maso.* vel
Formalis, est acceptio vocis pro re significata, ut *Deus nos iudicabit.*
Form. { *Propria*, acceptio vocis pro nativo & proprio significato,
ut *Deus est aternus.* vel
vel { *Improperia*, est acceptio vocis tropica, ut *Deus est leo.*

Propria,
est vel

Singularis, est acceptio vocis pro uno tantum individuo, ut *Petrus est Apostolus.* vel
Communis, est acceptio vocis communis, non pro uno tantum individuo, ut *angelus est spiritus, Deus est infinitus.*

Communis, est
vel

Simplex, acceptio vocis pro significato suo tantum immediato, & sine descensu ad inferiora, ut *homo est species, Deus non gignit*, non dico, *hic vel ille homo est species, &c.* vel

Personalis, est acceptio vocis pro significatis suis mediatis, i. cum descensu ad inferiora, pro quibus simul accipitur, ut *homo est animal, in inferiorib⁹ dico, hic vel ille homo est animal, Petrus, Paulus, &c.*

* *Significatum immediatum* dicitur quibusdam *natura communis præcisè formaliter*, & *primò sumpta*, vel *significatum proximum, primum, formale, & principale*. Sicut contra *mediatum, significatum natura communis inferiora vel denominata*, sive *significatum remotum, secundariū vel secundum, non primū & materiale*.

Personalis
rursus
vel

I. *Distributiva*, est acceptio vocis pro significatis mediatis omnibus & singulis sigillatim acceptis, ut *homo est rationalis*, ubi de omnibus individuis humanis, quæ vox homo significat, scil. *Petro, Paulo & aliis prædicatur rationalitas.*

I.
Est
vel

Absoluta & simplex, ubi vox sine ulla restrictione aut exceptione pro omnino singulis accipitur, ut *Deus vult omnes homines salvari, 1. Tim. 2. Nullos perire, 2. Pet. 3.* vel
Accommodata, secundum quid, restricta, ubi vox pro omnibus accipitur, cum exceptione aut restrictione, ut *Christo subjecta sunt omnia, 1. Cor. 15.* scil. *creata. Cælum tegit omnia, scil. infra se posita.*

E 2

vel

In Suppositione occurrunt Quatuor notanda.

vel
 2. *Collectiva*, vel copulata, est acceptio vocis pro significatis mediatis, copulativè simul aut collectivè sumptis, ut *persona divina sunt tres, planeta septem &c.*
 vel

2. *Est* vel
Completa pro *singulis generibus*, quando vox accipitur pro singulis suis inferioribus, quæ significat, ut *homo est bipes.*
 vel
Incompleta, pro *generibus singulorum*, quando vox pro omnibus generibus aut speciebus eâ voce significatis accipitur, ut *omnis morbus* (morbi species) *à Christo fuit sanatus.*

3. *Confusa* vel *disjuncta* est acceptio vocis pro significatis mediatis vagè, confusè, & indeterminatè aut disjunctim particulâ disjunctivâ aut vel simili, enumerandis, ut *Quidam homo est dives* i. e. hic vel iste, sive hic sive ille.

4. *Disjunctiva* vel *determinata (Particularis)* est acceptio vocis pro significatis mediatis disjunctivè & determinatè partic. aut vel simili, enumerandis, v. g. *Q. homo est dives*, i. e. *hic homo est dives*, aut *ille homo est dives*, sensu diviso & disjuncto descensu, ubi part. aut, non disjungit terminos, sed integras propositiones.

Ampliatio est acceptio vocis pro alio tempore, quam quod in verbo significatur, ut *cæcus videt*, i. e. qui fuit cæcus, *homo* i. e. qui fuit homo, *est mortuus.*

IV. *Annota, que sunt*

Sumitur vox vel pro alio tempore tantum, & dicitur aliàs *abstractio*, ut in Exempti adductis: Vel pro alio & simul pro hoc ipso in verbo expresso. v. g. *O. natus morietur. O. homo resurget.* i. e. qui nunc est, qui fuit, & qui erit. Quæ quandoque specialiter & contradistinctè *abstractio* appellatur *ampliatio.*

Status est acceptio vocis pro tempore in verbo vel copula signific. ut *homo orat, cantat &c.*

Enunciatio ratione substantiæ.

Simplex, ubi 3, vel

1. *Quid est enunciatio* immediatè ex terminis, verbi copula conjunctis, constans, ut *homo est à Deo.*

- 1. *Subjectum*, de quo aliquid enunciatur.
- 2. *Prædicatum*, quod de alio enunciatur.
- 3. *Copula verbi*, est, implicite vel explicitè posita.

Termini non *ex situ & loco*, sed ex natura prædicationis & dictæ descriptionis sunt dijudicandi, nam non rarè contingit, ut *subjectum* postponatur & *prædicatum* præcedat. v. g. *O. is est invocandus, qui est Pater. O. id est animal, quod est homo.* Item potest etiam pro diversa habitudine & explicatione vel resolutione idem dici nunc *subjectum*, nunc *prædicatum*, ut *Deus est autor omnis boni. Omnis boni autor est Deus. Causa peccati primaria est Diabolus.*

3. *Quo. De verbo substantivo*, ubi verbum substantivum explicitè est copula, *homo est moralis.* vel *Est* vel *De verbo adjectivo*, quæ explicitè constat alio verbo, quam substantivo, ut *homo peccat*, ubi *rd* peccat verbum subst. quidem in se continet, sed implicite.

Secundi adjecti, ubi verbū subst. nihil sequitur aliud, ut *Deus est.*
 vel
Tertii adjecti, ubi verbum subst. aliud sequitur loco prædicati, ut *Deus est iustus, benignus, &c.*

Hypothetica, de qua suo loco.

QUÆ

QUESTIONES.

- Q. 1. *An doctrina suppositionis sit necessariò tradenda?* A. Quia absque ea nec verus orationum sensus, nec terminorum distinctio atque diversitas aptè tradi & doceri potest, sicut manifestum est, pro diversa suppositione diversum haberi orationis sensum, quo non exposito & determinato, eadem propositio & vera & falsa esse potest, v. g. *Neesse est aliquot homines perire*, confusè vera est propositio, disjunctivè falsa erit. Ita & *Deum* (in suppositione simplici) *non gigni*, verum est, in personali, falsum. vid. *Horneus proc. disp. & Danhavv. Ide.* Absint tamen Scholasticorum & Summulistarum horrida & inculta capita, quæ nunquam attingere, quàm operosè exponere, satius est, *Mendoz. Fofsec. Horn.*
- Q. 2. *An Suppositio tantum locum habeat in propositione?* N. Quia & in oratione non enunciativa voces accipiuntur pro rebus, ubi autem illud, suppositio locum habet. Affirmativam tenent *C. Lichtovass, Venetus & alii.* vid. *Arriag. p. 8. §. 42. Fofsec. c. 20.*
- Q. 3. *An Suppositio materialis orationem Logicam efficiat?* N. Oratio enim propriè dicta Logica constat nomine & verbo, suis verè terminis & vocibus *Logiciis*, termini autem Logici sunt significantes i. e. signa rerum pro quibus ponuntur, unde signa *suppositiva* audiunt, aliquid aliud potentia cognoscitivæ ingerentia. In materiali a. S. vox tale signum non est, quia pro seipsa ponitur. *Fofseca l. 8. Inst. c. 21. & ex eo Dn. D. Danhavverus. Fr. Murciam* hac in re laudans.
- Q. 4. *An Suppositio absoluta sit media inter simplicem & personalem?* N. Accipitur vox vel tantum pro significato immediato, vel non tantum ita accipitur, qui termini sunt contradictorii omne medium excludentes. Quod ergò *Fofseca* de absoluta dicit, ubi vox supponatur pro immediato & mediato significato v. g. *homo est animal*, nos ad personalem referimus, sicut ipse docet *Fofseca*, nihil accipi absolute, quod non accipiatur personaliter, & absolutum semper conjungi cum personali c. 27.
- Q. 5. *An subjectum signi incapax seu cui signum præfigi nequit, supponatur simpliciter?* A. Quia tale respuit descensum & pro inferioribus non accipitur. Unde firmum arbitramur illud utrumque *Fofseca*: *Nullum nomen commune notatum signo supponit simpliciter, & O. nom. com. notatum signo, accipitur personaliter c. 24. 25.*
- Q. 6. *An Suppositio simplex per hoc à personali differat, quod illic vox substat notioni secundæ, hic primæ?* N. contra *Scotum, Mendozam, Arriagam &c.* Quia omnis vox naturam communem simpliciter, primò præcisè & immediatè tantum, absque descensu ad inferiora notans, supponitur simpliciter, sive substat notioni secundæ, ut *homo est species, animal est genus &c.* Sive primæ, ut *Deum non gigni*, non est persona vel suppositum. Quamquam *Fofseca* concedat, omne nomen, de quo affirmatur aliquid ex hisce: *Universale, genus, species &c.* accipi simpliciter, tamen non contra, imò, neque antecedens simpliciter est suscipiendum, quandoquidem enunciatio hæc: *Aliquod animal est species*, ad suppositionem personalem eamque confusam non immeritò à multis refertur, dum vel *hoc vel illud animal* indeterminate significatur subjecto. Judicium igitur suppositionis, simplicis & personalis vel ex definitionibus vel regulis 1. & 2. infra positis desumendum erit.

- * Requiritur autem ut illud signum addatur subjecto 1. *Principali* & in casu recto, non minus principali & casui obliquo 2. *Subjecto communi*, quando enim *singulare* est, non est *positivè & formaliter* Enunciatio universalis, sed *virtualiter & negativè* sc. quatenus nihil sub tali subjecto singulari sumi potest, de quo non enuncietur prædicatum 3. Accipitur signum non *collectivè*, ut in *suppos. collectivæ* vel *copulata*, non *synecdochicè*, pro majori parte, ut: *Omnis Judæa exiit ad Johannem Matth. 3.* Sed *distributivè & quidem complete* pro *singulis generum*, ita ut liceat dicere *alle und jedes* non *incomplete* pro *generibus singularum*, vor *allerley* de quo in *suppositione* dictum.
2. *Particularis*, Cujus subjectum habet signum particulare; ut: *Quidam homo salvatur*,
- * *Signa Particularitatis* sunt; *Aliquis, Quidam, Plures, Pauci, Plerique, Alter, Alteruter, Ex parte, rari, non omnis, &c.*
3. *Indefinita*, cuius subjectum commune nullum habet signum; ut: *Credens in Christum salvabitur.*
- * Requiritur autem 1. *Carentia signi*. 2. *Subjectum commune*. 3. *Tale commune*, cui signum *in illa eadem enunciatione* addi possit, licet actu illud non sit additum.
4. *Singularis*, cuius subjectum est terminus singularis, vel individuum; ut: *Christus est Salvator mundi.*

QUÆSTIONES.

- Q. 1. *An Enunciatio Affir. à Negativa specie differat?* A. Quia Aff. & Neg per essentialis differentias, conjunctionem scil. & separationem seu divisionem extremorum, opponuntur, ut in æquâ & immediatâ divisione essentialiter divisum participant. *Ruv pag. 396. Ovid. 16. Corn. 186. Isend. 317.*
- Q. 2. *An extrema realiter distincta possint de se invicem affirmari?* A. Equidem extrema affirmativæ semper habent unionem aliquam & identitatem, unionem vel essentialem, vel accidentalem, vel personalem vel sacramentalem, vel aliam, ita & identitatem vel rei, vel suppositi aut subjecti, vel aliam, quod autem illa extrema vel semper habeant unionem & identitatem essentialem vel talem nomen convenientiam, ut eapropter non possint dici realiter distincta, omninò negatur, nec aliter concipi potest, siquidem id manifestum testantur plura exempla.
- Q. 3. *An eadem Enunciatio possit dici negans & affirmans?* Aff. Non quidem eodem respectu, quasi eadem ratione, quâ negans est, simul sit affirmans, & contrâ, sed diversâ habitudine & resolutione, eadem, quæ v. g. absolutè & extra Syllogismum considerata, dicitur verè negans, cum respectu in resolutione & dispositione syllogistica, quâ negatio non ad copulam, ut videtur, sed ad terminum pertinet, vetè & formaliter potest esse & dici affirmans & contrâ, v. g. *Hæc, Homo non est accidens*, in hoc Syll. *Quicquid non est accidens, est Substantia, Homo non est accidens.* E. est affirmans: Et hæc: *Charitas proximi non est ex fide*: dum est conclusio hujus Syll. *Non est ex fide, peccatum est. Charitas proximi non est peccatum.* E. Sicut ostendit

ostendit resolutio Syllogistica. Quemadmodum a. non est absurdum, eundem terminum mox esse univocum, mox æquivocum, mox consentaneum, mox dissentaneum &c. Eandemque orationem diversa habitudine esse simplicem & compositam, universalem & particularem, ut jam sequetur, exclusivam exclusi subjecti, exclusi prædicati, aut exclusi etiam signi, ita etiam absurdum non est, enunciationem eandem diversâ habitudine esse affirmantem & negantem, manente tamen essentiali inter eas oppositione.

Q. 4. *An negatio ante signum, v.g. non omnis, inferat biparticulares?* N. Formaliter dicit particularem, quia destruit universalem, & negantem, quia destruit affirmantem, adeoque, *non omnis*, formaliter est, *quidam non*, non autem simul *Quidam*, nisi sequatur talis particularis affirmans ratione materiæ. Vid. contra Vallam & alios Dn. Stahl. Quæst. Log. p. 438. Atque sic præcipitanter Bellarminus infert l. 1. de Purgat. c. 4. *Non omne peccatum remittitur in altero seculo, E. Quoddam remittitur illic.* Quæ particularis affirmans ex illa negante minimè sequitur, neque in illa continetur.

Q. 5. *An semper omnis non, sit nullus?* A. quia talis negatio regulariter & formaliter universalitatem non tollit, quando autem *omnis non* aliquando infert particularem, aut *non omnis* universalem negantem, fit ex usu loquendi, ubi specialis intentio dicentis potius respicitur, quam vis formalis verborum, ut: *Non facies omne opus Exod. 20. Nisi abbrevientur dies, non salvaretur omnis caro, Matth. 24. Omnes qui dicuntur Studiosi, non sunt tales.* Potest proinde eadem quoque propositio dici universalis & particularis, ut, *Omnis homo non est doctus*, elevatione expressâ in signo, contra remissione facta in particula *non*, est universalis; ex tegula: *Omnis non*, est *nullus*. Si verò eadem pronuncietur, ut elevatio fiat in particula *non*, remissio in signo, *Omnis homo non est doctus*, i.e. ex intentione speciali removentis hanc: *Omnis homo est doctus*, *omnis non*, est *non omnis*, particularis fit.

Q. 6. *An infinita distinguatur à negante?* A. Illa enim ut talis non habet terminorum divisionem, sed conjunctionem: Hæc autem habet terminorum divisionem, adeoque essentialiter differunt. Nam negatio illic est pars prædicati, si autem est pars prædicati, simul cum prædicato sumitur, & subjecto tribuitur, Contra: *Caram. Log. Voc. p. 151.*

Q. 7. *An infinita prædicati non sit vera, nisi subjectum existat in rerum natura?* N. quia hæc sunt veræ, *Homo est non bestia, Chimera est non ens, non homo &c.* etsi non ponatur subjectorum existentia, imò, ita necesse est statuere de terminis contradictoriiis omne medium respicientibus, ut alter de quovis, sive existat, sive non existat, affirmetur.

Q. 8. *An adverbia temporis & loci sint signa universalialia?* N. Contra Kecker. Titelm. Wendelinum &c. Hæc enim particulares sunt: *Semper aliquis homo salvatur. Ubique aliquis homo est pauper. Nunquam omnis homo est Philosophus.* Vid. Diss. Colleg. Phil. Th. 3. p. 48.

Q. 9. *An particula exclusiva solus, vim habeat universalitatis?* N. D. r. Exclusiva signi, excludens universalitatem, non potest dici universalis, v.g. *Tantum aliqui Studiosi*

adhibent diligentiam. 2. Exclusiva exclusi subjecti, siue affirmans siue negans, sit, ratione præjacentis est indefinita, adeoque ratione materiae potest fieri universalis & particularis; ut: *Solus homo est doctus*, relinquit, *homo est doctus*, quæ æquipollet particulari & c. sic & negantes, v. g. *Solus homo non est pius*, *non solus est pius*; præjacentes sunt, *homo non est pius*, *homo est pius*, quas universales nemo dixerit. Potest tamen ratione specialiter exponentis fieri universalis: v. g. *Quicumque non est homo non est doctus*.

Q. 10. *An multus inferat omnis?* N. Vox multus formaliter dicit negationem paucitatis, & infert particularitatem, cum excessu ultra dimidium. Materialiter nunc universaliter nunc particulariter: potest exponi, sicut ipsi Calviniani quidam confitentur. vide d. C. p. 83.

Q. 11. *An collectiva possint dici singulares?* A. quia prædicatum intelligitur de uno aliquo, quod in copulatione & conjunctione punctum pro pluribus sigillatim acceptis non supponitur.

Q. 12. *An propositiones ideales, quales sunt: Homo est species, Animal est genus & c. sint singulares vel indefinita?* D. Singulares sunt, quando subjecto non potest præfigi signum, dum sc. subjectum intelligitur singulare quoddam universale, id est, singulare non in genere rerum, sed in genere universalium, ut inquit Ebelius. At indefinitas tamen dicit largior, quando subjecto potest præfigi signum, & subjectum quoddam commune significatur vagè sumtum. Ut, exponantur illæ: *quoddam quod est homo, est species, i. e. aliquod ens; Quoddam quod est animal, (ut bestia) est genus, est species.*

AXIOMATA ET EFFATA.

1. *Unius affirmatio non est statim alterius negatio.* Perperam: Christus oravit pro discipulis, E. non pro aliis. Et, *Unius negatio non est statim alterius affirmatio.* Non sequitur: Peccatum in Spiritum S. neque hic neque illic dimitteretur: E. datur purgatorium, Christus non condemnavit, E. absolvit adulteram *Joh. IIX.*
2. *Negatio est natura malignantis, quicquid post se invenit, destruit.* Post, non ante se, nisi ex usu speciali & Intentione dicentis per accidens.
3. *Dua negationes (sele mutuo perimentes, & simul eandem copulam afficientes) apud Latinos affirmant.*
4. *Affirmanti incumbit probatio.* Qui enim rem profert, ut credatur, necesse habet probare.
5. *Negatio negat de subjecto totum prædicatum quâ totum, v. g. Socrates non est homo volans, totum (homo volans) negatur.*
6. *Affirmatio est prior negatione.* Suâ, non quâcunque, in actu exercito, non in actu signato, in illis quæ sunt, non quæ fiunt.
7. *De quolibet vera est affirmatio aut negatio. Medium non datur.*
8. *Universalis restricta æquipollet particulari. Materialiter.*
9. *Particularis de se non negat universalem. Cui subordinatur.*
10. *Indefinita in materia contingenti æquipollet particulari, in materia necessaria & impossibili universali.*

DE DIVISIONIBUS ENUNCIATIONIS RATIONE MATERIÆ ET MODI.

Enunciatio ratione Materiæ est

- 1. *Vera*, quæ conformis est rei significatæ. Vel, quæ dicit esse quod est, & non esse, quod non est. Vel
Falsa, quæ non consentit cum re significatæ: Vel, quæ dicit esse quod non est, & non esse quod est.
- 2. *Ordinata*, quâ prædicatio fit convenienter terminis, i.e. prædicatur l. æquale de æquali, vel accidens de substantia, l. superius quodvis de inferiori & concretum de alio abstracto, ut *homo est animal*. Vel
Inordinata, quâ prædicatur, quod aptum est subijci. Sive contra, sive præter naturam, ut *animal est homo*.
- 3. *Externa*, quando forma prædicati non est in ipso subiecto, sed extra illud, ut *paries est visus*. Vel
Interna, quando forma prædicati est in subiecto, ut *homo est doctus*.
- 4. *Essentialis*, cujus totum prædicatum est de essentia subiecti, ut *homo est animal*, *rationalis* &c. Vel
Accidentalis, cujus prædicatum vel planè non est, vel saltem totum non est de essentia subiecti, ut *Petrus est homo doctus*.
- 5. *Necessaria*, cujus prædicatum non potest non convenire subiecto, ut *homo est animal*.
Contingens, cujus prædicatum potest convenire & non convenire subiecto, ut *homo est justus*. Vel
Impossibilis, cujus prædicatum non potest convenire subiecto, ut *homo est lapis*.

* Aliud est prop. necessaria, aliud de materia necessaria, propositio de materia necessaria non statim est necessaria, potest etiam esse impossibilis, v.g. *homo non est animal*, est imposs. sic & aliud est prop. Impossibilis, & aliud de materia impossibili, prop. de materia imposs. potest esse necessaria, ut *homo non est lapis*, est necessaria.

Modalis. In hac occur.

1. *Quid modus?* R. Est determinatio totius compositionis, specialem terminorum ad se invicem exprimens habitudinem, v.g. *modus necesse* denotat talem terminorum nexum atque habitudinem, ut non possint non convenire, in hac. *Nec: hominem esse animal*.

* *O. modus est determinatio vel præfinitio rei modificatæ. Cùm autem alia sit materialis & partium, alia formalis & totius, hæc intelligitur sola. Illa huc non spectans est vel partium sive subiecti, v.g. *homo doctus currit*. Sive prædicati, ut *Petrus celeriter currit*. Vel *totius*; Totius vel ad *intra*, ratione rei significatæ vel verè vel saltò. Vel ad *Extra*, ratione intellectus nostri cognoscentis rem enunciata, ut *credendum est scitum est* &c.*

2. *Quotuplex?* R. quadruplex. *Necesse, Contingens Possibile & Impossibile.*
 F 2 * *Nec:*

Enunc. ratione Modi est vel Absoluta vel

*Nec: dicit rem non posse non esse. *Conz.* rem esse ut possit non esse. *Poff.* rem non esse ut possit esse. *Imp.* rem nec esse nec posse esse. Hi soli sunt modi formales, reliqui sunt materiales, ut *verum* est, *falsum* &c. de quo in qq.

3. *Quid enunciatio modalis?* *sz.* Quæ constat aliquo ex hisce 4. modis. Vel, ubi habetur modus dicto additus, qui significat, *quomodo* prædicatum subiecto conveniat, ut *Nec: est hominem esse animal.*

*In modal. 2. sunt 1. *modus. 2. dictum*, quod est enunciatio absoluta, cui additur modus. *Modus* autem accipitur vel *in actu signato*, quando est ipsum subiectum vel prædicatum vel pars aut descriptio subiecti, ut *Necessarium non est contingens.* Hæc propositio: *Petrus est homo, est necessaria* &c. vel *in actu exercito*, quando scil. exercet vim terminorum habitudinem exprimendi, ut *Nec: est Petrum esse hominem.* In *actu exercito* facit enunciat. modalem, *in signato*, absolutam.

4. Quotuplex? En. modalis est I. vel

Composita, ubi modus nominaliter vel verbaliter positus, de toto dicto, quasi de termino, prædicatur, ut *N. hominem esse animal. Conting. hominem esse doctum.* &c. Vel

Divisa, ubi modus adverbialiter vel verbaliter inter terminos positus, eos quasi dividit, ut *homo necessarius est animal, contingenter doctus, possibiliter*, (vel potest esse) *dives, advarius* (non potest esse) *lapis.*

2. Ratione qualitatis, vel

Affirmativa, ubi modo nulla præfigitur negatio, ut *Nec: Deum esse justum.* Vel
Negativa, ubi modo additur negatio, ut *non necesse est hominem peccare.*

*Dicitur etiam negans, quando in dicto habetur negatio, v. g. *Nec: hominem non esse Deum.* Ast cum hic vel solius vel potissimum modi habeatur ratio, illius respectu nunc definitionem posuimus.

3. Ratione quantitatis, vel

Universalis, cujus modus est universalis, quales sunt: *Necesse & Impossibile.* Vel
Particularis, cujus modus est particularis, quales sunt, *contingens & possibile.*

*Est quantitas vel dicti vel modi. De illa sat dictum in disp. X. ut quando dico, *Nec est omnem hominem esse animal.* Hujus ex eadem ratione saltem in def. meminimus, quia sc. hic potissimum consideratur *Modus.* Aliàs si utriusque quantitas explicanda esset, daretur 1. *universalis* vel *part.* 1. *ratione modi* 2. *ratione dicti* 3. *ratione utriusque & dicti & modi*, quæ dici potest absolute *universalis* vel *particularis*, & denique. 4. *Mixta*, *universalis* ratione dicti, *particularis* ratione modi, vel *contr.* ut *Cont. omnem hominem dormire.*

QUÆ

45
Q U Æ S T I O N E S.

Q. 1. *An Enunciatio singularis de fut. contingenti sit determinata veritatis aut falsitatis?*
 R. Si determinata est veritas, qua oratio determinatè & disjunctivè ita dicitur vera, ut, pro tempore, quo vera dicitur, non possit esse falsa, & quæ falsa, pro eo tempore non possit esse vera, *Negatur*, quia res illa futura contingens adhuc dependet à libertate suæ causæ, ut possit produci, & non produci, esse & non esse, esse ita & esse aliter, quod a. ita se se habet, determinatè verum non est. Proinde illi non videntur nobis errare, qui asserunt in dictis propositionibus determinationem 1. *respectu DEI* omnia determinatè & immutabiliter intuentis, negant *respectu nostri* & rerum significatarum 2. in sensu *disjunctivo*, ratione terminorum, ubi alterutrum erit, *Petrus aut disputabit, aut non disputabit*: Negant in sensu *disjunctivo*, ratione integræ orationis, quia nondum determinari potest, utra seorsim & disjunctivè sit vera, *Petrus disputabit, aut, Petrus non disputabit. sensu composito ex multiplici suppositione*, quâ supponitur operatio causæ secundæ liberæ, hoc vel illo modo & tempore proditura, Negant in *in sensu diviso*. Conf. *Stev. p. 607. 608. §. 9. p. 609. 610.*

Q. 2. *An doctrina modalium utiliter & necessariò tradenda?* A. quia tales enunciationes in sacris & profanis occurrunt, quæ vel explicandæ vel resolvendæ secundum præcepta Logica, non possunt non tradi à Logico ad avertendas errorum & sophismatum sentinas.

Q. 3. *An modalis specie differat ab absoluta?* R. sensus quæstionis potest esse triplex: 1. an modalis tertiam speciem constituat inter enunc. simplicem seu absolutam & hypotheticam, sicut existimant, *Francisc. d' Abra. Cornam &c.* ita negatur quæstio & modalis ad simplicem refertur, sicut ex *identitate copula, materia & affectionum* relinquitur. 2. An modalis & absoluta non differant nisi tantum voce & nomine, sensu a. formali adeoq; specie specialissimâ convenient, sicut nonnulli gravissimi *DD.* explicant? Et ita rursus negatur, nam longè aliud formaliter dicitur, *homo est doctus*, ubi simpliciter illa convenientia asseritur, quàm si dicitur, *Contingit hominem esse doctum*, ubi terminorum habitudo exprimitur & significatur, quomodo homini doctrina conveniat, sc. ita, ut possit eidem etiam non convenire. 3. An modalis formaliter talis differat ab absoluta, quæ tamen modum habet in communiõne termini, adeoque modalis est materialiter? *Aff.* distinguuntur enim sicut oratio negans & infinita, licet ratione fundamenti materiæ & consequentiæ convenient, differunt tamen sensu formali & definitione, v.g. *Nec: O. corpus esse substantiam ex materia & forma.* Et, *O. corpus est substantia, necessariò constans ex materia & forma.*

Q. 4. *An plures quàm 4. modi?* N. quia non nisi 4. modis tota compositio efficitur terminorum que habitudo significatur & determinatur. Non ergò sunt infiniti modi. Non sunt 6. 8. aut decem. Nam *verum & falsum* sunt determinationes materiales, simpliciter rem rei verè convenire vel falsò significantes, non a. quomodo. *Per se* pertinet ad *Necesse: Per accidens* ad *Contingens.*

Q. 5. *An modus pertinet ad copulam, an ad predicatum?* R. Modus non est prædicatum, nam 1. afficit totam compositionem, quod non facit prædicatum: 2. Si esset præ-

prædicatum, vel idem terminus ter poneretur in syllogismo, ut *Nec: est hominem esse animal. Nec: hominem esse rationalem E. Nec: rationale esse animal.* vel medius ingrederetur conclusionem: vel in legitimo syllogismo possent esse 4. termini, ut *N. hominem esse rationalem. Petrus est homo. E.* Sed pertinet ad copulam, non quasi pars sit copulæ, sed tantum determinando ipsam unionem & connexionem terminorum, ita tamen, ut in resolutione stare possit à parte prædicati, sicut negatio afficiens aliàs copulam, in resolutione quoque ad prædicatum referri potest, unde hæc à parte residem inferunt. *Nec: hominem esse animal. Homo necessario est animal. Homo est id, quod non potest non esse animal,* siquidem quod necessarium est, non potest non esse & necesse est esse.

Q. 6. *An Modalis composita possit salvâ veritate Logicâ fieri divisa, ita ut absq. veritate præjudicio possim dicere, Nec: est hominem esse animal. E. Homo necessario est animal, & sic in cæteris?* A. quia sese habent ut exponens & exponenda, neque solida potest ostendi differentia alia, quàm vocalis & Grammaticalis, ut rectè docet *Arriaga* p. 19. *Crellius* p. 130. *Scharffius* 429. *Dannhauv.* 18. *Jacob. Martini,* *Hopfnerus* & plures alii. Contrarium propugnat, *Nihusius,* quem non improbat *Dn. Scheiblerus* cum aliis nonnullis recentioribus.

Q. 7. *An modalis, composita & divisa, utraque sit verè & propriè modalis?* *Fonsæca.* pag. 121. existimat, dividas non esse proprias modales & de solis compositis *Philosophum* egisse, sub nomine modalium. Alii, ut *Tataretus* cum recentioribus quibusdam, idem de composita tenent, sed nos utramque verè modalem arbitramur, quia in utraque modus modificat, determinat & afficit compositionem, adeoque ponitur in actu exercitio. vid. *Scheibl.* p. 611.

Q. 8. *An oppositio fiat ratione modi an ratione dicti?* R. Illud *Cornelius Analys.* p. 59. cum *Conimb.* p. 123. *Hoc Jacobus Martin.* p. 312. asserit. Nos Conciliationem amamus ex intentione dicentis: Vel intenditur tantum remotio dicti, non modi, & cum respectu illius potest fieri contradictio. v.g. *Necesse est omnem hominem errare.* Necesse est omnem hominem non errare. Vel solus modus est tollendus, non dictum, modo immediatè præfigitur negatio. Ut *necesse est hominem esse doctum, Non necesse est &c.* Vel quandoque utrumque est tollendum, in quo casu utrique præfigatur negatio, hunc in modum. *Necesse est Pontificem Romanum esse judicem.* Neque est, neque necesse est esse &c.

AXIOMATA ET EFFATA.

1. De modalibus non gustavit asinus. Non est hæc doctrina ingenii stupidi sed politici.
2. O. Modus. (modalem faciens propositionem) determinatio est, sed non contra.
3. Quod necessarium est, per se esse puratur, quodque contingens, per accidens.
4. O. quod contingit, possibile est, sed non contra. Ab esse ad posse V. C. sed non à posse ad esse.
5. Impossibile dicit necessitatem, (ejus quod non est) non necessariam terminorum connexionem.
6. Modalis, necessario & contingenter vera est. Sicut esse sese habet, ita & verum esse.
7. Qui negat modum, non statim negat & dictum, & V. V.
8. Modalis variata Grammaticè, non statim variatur Logicè, sensus enim potest esse idem

DE EN. EXPONIB. IN GEN. ET IN SPECIE.

- In gen. confid. TRIA.
1. *An sit de ea tanquam propria orationis specie agendum?* 2. *Omnia distincta orationis species in Sacris & profanis occurrens, in Logica distincte est explicanda.*
  2. *Quid sit?* Est oratio indigens ob difficultate, ex certa particula orat., expositione.
    - * Exponibilis (1) dicitur *modalis secundaria*, sicut enim modalis primaria speciatim est exponenda & tractanda propter particulam quandam difficultatem aliquam causantem, ita & hæc exponibilis: unde & nomen obtinuit. (2) dicitur oratio vel enunciatio, quia aliquid enunciat. (3) habet difficultatem ex quadam particula, quæ se. afficit, totam propositionis formalem sensum, & structuram.
  3. *Quotuplex?* 2. *Quadruplex?* Est enim vel exclusiva, vel exceptiva, vel restrictiva, vel comparativa.
    1. *Definitio.* Exclusiva est, quæ constat signo exclusivo, totam connexionem afficiente, ut *solus DEUS est bonus*. Signa exclusiva sunt. *Solus, tantum, solummodo, duntaxat, saltem, adduntur multi & pauci.*
      - 1. *Exclusi subjecti*, quando signum additur subjecto (i.e.) quando vis signi exclusivi fertur in subjectum, omnia alia à subjecto illo distincta & diversa à participatione prædicati excludens, vel, si negativa fuerit, (non excludens) *solus Christus nos liberavit sanguine suo, Tantum Aliqui PROFESSORES adsunt.*
      - 2. *Exclusi prædicati*, quando signum additur prædicato (i.e.) quando vis signi fertur in prædicatum &c. ut *DEUS non est tantum iustus.*
      - 3. *Exclusi signi*, quando exclusio fit in signo quantitatis, ut, *tantum ALIQUI Professores adsunt.*
    2. *Divisio*
Est vel
      1. *Expositio:* Exclusiva exponitur per duas, præjacentem & postjacentem, (quæ posterior etiam specialiter dicitur exponens, vel alia exponens additur.) *Præjacentem* & dictum absque signo, ut *Christus nos liberavit*. *Postjacentem*, est altera verum sensum clariùs exhibeas, ut *Non est Christus, non liberavit nos*. Vel, quæ quoque specialiter exponens dici potest: *Christus, & nemo alius, nos liberavit*. Sic & negans exponitur, v.g. *Non solus homo est à DEO creatus*, Præj: *Homo est à DEO creatus*. Exp. *Aliquod, quod non est homo, est à DEO creatum*. Vel, quoddam, quod diversum est ab homine, est à DEO creatum.
  1. *An sit distincta ab exclusiva?* A. Differunt 1. definitione. 2. expositione. 3. subjecti conditione.

Subjectum enim in exclusione subjecti potest esse proprium, hic requiritur *commune*, sub quo res excepta aliàs contineatur, nihil enim à subjecto individuo, sub quo nihil continetur, potest excipi, hæc igitur, *solus Petrus abnegavit Christum*, non est exceptiva sed exclusiva.
  2. *Quid?* Quæ constat signo exceptivè sumto, ut *O homo, præter Christum, est peccator*. *Nemo hominem justificatur, nisi credens in Christum*. *Nemo novit Filium nisi Pater*. Signa exceptiva sunt, *præter, excipere, non nisi & si*.
    - 1. *Excepti subjecti*, quando à subjecto quid excipitur, ut *O angelus, excepto diabolo, est sanctus*. Vel
    - 2. *Excepti prædicati*, quando à prædicato quid excipitur, ut *Petrus laudatur in omnibus, excepto peccato*. *Christus est nobis similis per omnia, excepto peccato*. Quamquam illius potissima habeatur ratio, quæ & frequentior.
  3. *Quotuplex?* Est vel
    4. *Expon-*

In specie l. explicanda est Exclusiva, ubi

II. Exceptiva, ubi

4. *Expositio*. Exponitur per tres vel quatuor v. g. affirmans hæc. *O angelus præter diabolum est bonus. Ang. est bonus. 2. Diab. est angelus 3. Diabolus non est bonus. O angelus, qui non est diabolus, est bonus.* Hæc ultima potest specialiter dici exponens. Negans autem etiam universalis ita. *N. angelus præter diabolum, mentitur, 1. Angelus non mentitur. 2. Diabolus est angelus. 3. Diabolus mentitur. 4. N angelus, qui non est diabolus, mentitur.*

III. Restrictiva, ubi

1. *Nomen*. Restrictiva dicitur aliis, nomine specifico ad genus traducto, reduplicativa. Quibusdam limitativa, quibusdam respectiva.

2. *Definitio*. Est oratio exponib. constans signo restrictivo, cadente super copulam, i. e. prædicatum ita restringente, ut ostendatur, quæ ex causa, vel quâ ratione aut respectu, subjecto conveniat vel non conveniat, ut *homo quatenus est rationalis est risibilis*. Signa restrictiva sunt, quâ quatenus, quoad, iuxta, secundum &c.

Signum reduplicativum materialiter sumtum, quatenus abit in communionem & descriptionem subjecti, ut *O animal quod quatenus tale sentit, appetit. O homo qui nunc secundum corpus est mortalis, est ad immortalitatem creatus. Fides sine operibus est res mortua. Qui secundum humanitatem sedet ad dextram DEI est Patri equalis &c.* Non facit propositionem exponibilem, sed relinquit eam absolutam.

3. *Divisio*. Reduplicativa, quando signum accipitur reduplicativè, i. e. causaliter, ut indicet causam, quare prædicatum subjecto conveniat, ut *homo quâ rationalis est capax disciplina.*

Est vel

Tò quæ verò non semper notat causam essendi, sed quandoque cognoscendi & consequendi.

Vel

Specificativa, quando signum accipitur specificativè, ut specificet & designet subjecti partem, speciem & rationem, sub qua vel secundum quam prædicatum intelligi debet, ut *Aethiops quo ad dentes est albus. Corpus quâ coloratum, est objectum visus.*

Nota 1 quod eadem propositio diversimodè accepta & exposita possit inducere sensum reduplicativum & specificativum, ut, *Filius DEI secundum Deitatem est patri equalis. Homo quoad animam rationalem est intelligens. Ens quæ ens est objectum Metaphysices. 2. Consecutiva & quæ sunt conditionis sine qua non, possunt ad specificativam referri, ut *homo quatenus est capax disciplina, est rationalis. Ignis quæ prope est, urit, ubi quæ exponitur per si.**

4. *Expositio Reduplicativa* fit per partic. quia; *Specificativa* per partic. occasione, ratione, respectu, ex parte, si, vel aliâ specificationem exprimente, v. g. *Homo quâ rationalis (i. e. quia ration.) est risibilis. Aethiops quoad dentes, i. e. respectu vel ex parte dentium &c. Corpus quâ coloratum, i. e. respectu & ratione coloris &c. Homo quâ capax disciplina, est risibilis, i. e. si est capax &c.*

IV. Comparat. ubi

1. *Quid ?* Quæ constat particulâ quâdam comparationem inferente, ut *Dens justior est homine.*

2. *Quosplex ?* Est vel propria, ubi tertium comparationis utrique comparatorum convenit, licet secundum magis & minus. Vel impropria, ubi tertium comp. vel uni saltem vel nulli comparatorum convenit, ut *nubere est melius quàm urere, ignis non est frigidior terrâ.*

3. *Qui sic exponenda* ita ut significetur, an & quomodo secundum excessum & defectum, comparata tertium comparationis participant, v. g. *Paulus est doctior Petro. Paul. doctus, Pet. est doctus, Paulus Petrum excedit doctrinâ. QUÆ.*

QUESTIONES.

- Q. 1. *Qualis hic occurrat difficultas exponenda?* R. Non *objectiva*, quasi res, materia aut termini propositionis obscuritatem habeant. Non *subjectiva*, quasi nulla sit nisi in subiecto tardi & stupidi ingenii. Non *modalis* ex aliquo modo proveniens. Sed *formalis* orta ex particula totam formam concernente.
- Q. 2. *An plures vel pauciores species sint, quàm 4.* N. Quando enim alii addunt *inchoativam*, ut Paulus incipit esse fidelis, animus vino incalescit &c. Et *Discrepativam*, ut substantia differt ab accidente. Illæ difficultatem formalem non habent, indeque nec expositione indigent. Quando verò ab aliis Dd. gravissimis omittitur *comparativa*: conf. Jac. Mart. p. 336. Scheibl. p. 606. Fons. p. 155. Iter. p. 142. existimans illam utiliter addi posse, licet tantæ non sit difficultatis, quantæ sunt reliquæ. Interim tamen à posteriori saltem notamus, illi inesse aliquam difficultatem, dum etiam celebratissimi Philosphi circa ejus expositionem aberrant: v.g. *Aqua non est frigidior terrâ*. Exponit non nemo p. 70. *majus frigus terræ, quàm aqua*. Cum sentus negativus sit formalis: Aquæ frigus non excedere frigus terræ; positivus autem potest fieri falsus, ut si duo pares & æqualis forent eruditionis, Petrus & Paulus rectè dicerem: *Petrus non est doctior Paulo*. Malè, *Pauli doctrina est major Petri*. *Superlativam*, quia & illa comparisonem infert, cum *Caramuele* p. 171. distinctam à comparativa, speciem non facimus.
- Q. 3. *An expositio hac novas requirat regulas, nova præcepta?* N. Tutius & simplicius illa committitur naturali judicio, ne novæ regulæ nova sint discentibus tormenta. De quo egregiè Dn. D. Danhavv. Id. B. D. l. 1. a. 5.
- Q. 4. *An particula donec semper ita ponat tempus præsens, ut excludat atque neget futurum?* N. Sicut habetur regula: *Donec non semper terminû*, i. e. deficionem, aut rei possibilitatem notat. vid. Meiso. part. 2. Phil. sovr. p. 447. Ut Matth. 5. non exhibis, donec reddas ultimum quadrantem, i. e. nunquam exhibis. Explicante ipso Thoma in *Caten. Aurea*. Lyrano & aliis. Sicut Carthusianus in Luc. 12. dicit hunc sensum Germanum & parabolæ accommodatum. Malè ergò Bellarminus inde infert *Purgatorium*. Sæpè quidem ita accipitur, ut sequens tempus neget, v.g. *Donec eris felix*, multos numerabis amicos, i. e. deserente te fortunâ deserent te amici. Ast sæpè rursus & insequens tempus non negat. v.g. Matth. 28. *Ego sum vobiscum donec consummabitur seculum, vel usq. ad consummationem seculi*. Non tamen quasi eo consummato, præsentia Christi sit cessatura. 1. Tim. 4. *attende lectioni, donec venio*, ita tamen ut Paulo reverso adhuc legenda sit scriptura. Ita & Pl. 110. *Sede à dextr. donec ponam*, 1. Cor. 15. *oportet regnare, donec ponat* &c.
- Q. 5. *An exclusiva negata semper inferat absolutam?* A. Si via naturali solum signum est destruendum, v.g. *Non solus homo est bipes*, infert hanc absolutam, *homo est bipes*. Sed negatur, si viâ artificiosâ, vel speciali intentione totum connexum est destruendû, cum Cornel. Mart. p. 57. Oviedo, Cornao & aliis. Quanquam ista destructio totalis bina negatione clarius exprimat, & tutius ita contradictio formetur, ut negatio

& dicto & signo præfigatur. v. g. pro hac: *Non solus Pontifex est iudex, neque est neq. solus est* &c. Tum illi contradicitur: *Solus Pontifex est iudex.* Distinctionem vide in *Danhavv. s. l. p. 79.*

Q. 6. *An particula NISI negata inferat exclusivam? Vel, An exceptiva universaliter negans, v. g. non nisi &c. inferat exclusivam affirmativam de re excepta? A.* Quia non datur exemplum in contrarium, ita enim sequitur. Non nisi Deus (Nullum ens excepto Deo) est Creator. Non nisi homo est rationalis. Non nisi fide justificatur homo, Gal. 2. Non nisi quinque panes habemus Matth. 14. & quæ sunt exempla alia. *E. solus Deus est Creator, solus homo rationalis, sola fides iustificat. Tantum 5. panes habemus &c.*

Q. 7. *An Sign. reduplicativum ad prædicatum pertineat, an verò ad subjectum? R.* In propriè dicta restrictiva vel reduplicativa, ubi signum cadit in copulam & totam compositionem afficit, ostendendo, quomodo & quare prædicatum ad subjectum restringatur, in resolutione ad prædicatum refertur, secundum Reg. Hispan. *Dictio reduplicans &c.* Quando autem enunciatio non est propriè restrictiva, ad subjectum referri potest, ut in T. dictum. Si enim ad subjectum, tum in bono syllogismo essent plures termini.

AXIOMATA & EFFATA.

1. *Exclusiva non excludit concomitantia, sed opposita.* Sive deinceps realiter sive saltè formaliter distincta: sive aliùs sive ejusdem essentia, aliùs vel ejusdè generis aut speciei.
2. *Exclusiva exponens semper mutat exponibilis qualitatem, sc. explicitam, ut solus homo est rationalis, aff. Quicung, non est homo, non est rationalis, negat.*
3. *Nihil excipitur nisi contineatur sub eo, à quo excipitur.* Nam excipere est à toto genere aliquam partem adimere, Vel, *Exceptiva pars excepta continetur sub subjecto exceptivo.* Ideò enim excipitur, quia sine exceptione includitur.
4. *Dictio reduplicans semper feratur super prædicatū. Nunquā illud reduplicet.* Hispanus.
5. *Nota restrictiva ex se & sua natura non sunt separativa (prædicatum à subjecto separantes, dyellentes, abstrahentes) sed discretiva & ostensiva, διακριτικῆς vel ἐξδεικτικῆς non χωριστικῆς vel διαμεριστικῆς.* Non ergò Filius Dei separatur à carne, quando dicitur illenatus ex femine Davidis secundum carnem.
6. *A. Quatenus ad de Omni valet C. A. quatenus reduplicativo, non specificativo, non E. seq. Christus quā filius hominis accepit iudicium faciendi potestatem Joh. 5. E. O. filius hominis accepit, quia Tò quā ibi est specificativum.*
7. *Multa dicuntur absolute, quæ intelliguntur comparatè. Non (tam) sacrificium volo, sed (potius) misericordiam Os. 6. Num boves cura sunt Domino? 1. Cor. 9. 9.*
8. *Multa comparativè sunt vera, quæ absolute sunt falsa.* Nubere est melius, quàm uri, nec tamen uri est bonum. Descendit justificatus præ illo, non tamen absol. loquendo, Pharisæus dicitur justificatus, Luc. 18. 14.
9. *Comparatio ultra tertium non extendatur. Luc. 12. Christus comparatur furi, sed ratione ignoti accessus, Luc. 16. imitandus proponitur iniquus villicus, sed tantùm in solertia.*

DE
ENUNCIATIONE COMPOSITA.

I. Definitio. Est oratio, quæ constat, tanquam partibus præcipuis, ex aliis orationibus, in primis simplicibus, mediante copulâ conjunctionis connexis, ut, si *DEUS* pro nobis, nemo contra nos. Rom. VIII.

* *Materia*, orationis compositæ est duplex, propinqua & remota. Remota sunt termini. Propinqua orationes, non quidem temper simplices, possunt etiam esse conjunctæ, ut, si *omne ens, quia est vel per se subsistens vel alteri inherens, est aut substantia aut accidens, etiam hoc est vel illud est substantia vel accidens.* Neque statim partes sunt orationes enunciativæ, siquidem & non enunciativæ adhiberi possunt, ut, si *DEUS* esset Pater vester, diligere-
tis me Joh. VIII. Unde simpliciter dicitur ex orationibus. Forma est tota orationum connexio, quæ fit per conjunctionem, unde conjunctio copula dicitur.

II. Divisio. Est autem communiter triplex: *Conditionalis, Copulativa & Disjunctiva.*

Condit. est, cujus partes principales junguntur conjunctione *Si*, aut æquipollente, ut, si *permanetis in sermone meo, discipuli mei estis.*

2. *Copul.* est, cujus partes principales junguntur conjunctione *Et*, vel simili, ut, *Christus & DEUS & homo est.*

3. *Disjunct.* cujus partes principales junguntur conjunctione *Aut*, vel æquipollente, ut, *Aut ex operibus, aut ex gratia justificatur homo.*

III. Qualitas. Est vel *Affirmativa*, cujus copula conjunctionis nullâ afficitur negatione, v.g. *si non creditis, non potestis salvari,*

vel *Negativa*, cujus copula conjunctionis habet præfixam negationem, ut, *Non si Christus est homo, peccator est.*

Vera conditionalis, cujus consequens rectè inferitur ex antecedente, ut, *si fidem habes, ostendes eam in operibus.* *Falsa conditionalis* contra, ut, *si dicis Dn. Dn. credis.*

Vera copulativa, cujus omnes partes veræ sunt, ut, *Christus & DEUS & homo est.* *Falsa*, cujus vel una, vel omnes partes falsæ sunt, ut, *Christus & Deus & homo & peccator est.*

IV. Veritas
Ea a. est

Vera disjunctiva, cujus una tantum pars est vera, reliquæ falsæ, ut, *aut DEO aut Mammona servietis: Matth. VI.* *Falsa*, cujus omnes vel plures sunt veræ, vel omnes, falsæ, ut, *homo est aut animal, aut corpus, aut bestia.*

Sed nota hæc de veritate enunciationum compositarum dicta, intelligi de affirmativis non negativis, potest autem ex affirmativis ac negativis judicari, si sc. vera est affirmans, falsa est negans, quia ista in compositis contradictoriè opponuntur, adeoque juxta contradictorium legem, una existente verâ altera est falsa.

QUÆSTIONES.

- Q. 1. *An Enunciatio composita conditionalis sit vera oratio Logica?* A. Nam 1. enunciat aliquid, quod vel verum, vel falsum est, adeoque naturam haber & definitionem Orat. Log. 2. Habet affectiones, utpote oppositionem. 3. Est apta, ut ex illa fiat syllogismus. 4. Nihil solidè pro negativa adduci potest. *conf. Dn. Stahl. quest. Log. 67. p. 498.*
- Q. 2. *An omnis oratio composita necessariò constet ex simplicibus?* N. Equidem plures ita putant, sed quid prohibebit, has dicere compositas? *Si id, quod è longinquo videtur, est homo vel bestia, est rationale vel irrationale. Si substantia est corpus vel spiritus, erit materialis vel immaterialis: ubi utraque composita. Vel, si Petrus est homo, vel dormit, vel vigilat; Si Paulus est animal, vel sanum, vel agrum est. Ubi una simplex est, altera composita.*
- Q. 3. *An omnis oratio sit conjuncta, ubi habetur conjunctio quedam copulans?* N. Quia & in simplici aliquid potest conjungi, sc. termini, per conjunctionem, ut, *O. homo aut doctus aut indoctus est. Aliquis oculus, aut dexter aut sinister, ad videndum est necessarius; Duo & tria sunt quinq; ; Quatuor & quinq; sunt novem &c.* Dicis, unde sciri possit, has esse simplices? R. unam & eandem orationem quidem simplicem & compositam esse pro diverso respectu, pluribus exemplis edoceri potest, interim tamen, quando & quo respectu sit simplex, quoque composita, ex certis circumstantiis atque intentione proferentis posse colligi, haud dubii credimus. Illæ priores, quæ videntur disjunctivæ, non sunt, quia sunt enunciationes veræ, in vera autem disj. non potest, nisi una tantum pars esse vera, & una vera semper requiritur, aut in priori exemplo sensu disjunctivo, utraque est falsa, falsa est, *O. homo est doctus*, falsa, *O. homo est indoctus*, in altero exemplo rursus in sensu disjunctivo & determinativo, falsum est, *oculum dextrum esse necessarium &c. oculum sinistram esse necessarium &c.* Quanquam verè in sensu disjuncto & confuso, (ut termini saltem disjungantur, non integræ orationes,) dicatur, *aut dextrum aut sinistram esse necessarium ad videndum.* Sic simplices sunt: *O. quod si movetur, currit, habet pedes. O. qui si promittit, implet, laudatur.* Et pariter omisso pronomine: *O. animal, si est ratione præditum, est homo. O. peccator, si respicit, agit penitentiam.* Priores vocant simplices de conditionato subjecto, posteriores de conditionato prædicato.

Q. 4. Quo

Q. 4. *Quotuplex sit enunciatio composita, an plures sint quam tres species? N. Conjunctio enim quæ hîc est copula, partes principales, quæ sunt orationes, aut conjungit aut disjungit; si hoc, enunciatio composita est disjunctiva. Si illud, conjungit vel simpliciter & absolutè, & est copulativa oratio, vel non simpliciter, verùm ratione consecutionis & illationis unius ex alia, & est hypothetica vel conditionalis. Plures itaque non agnoscimus species. Neque placet, quod alii de Relativis habent, duplicem generaliter faciendo compositam, vel relatione vel conjunctione, ita tamen, ut rursus distinguant inter relationem essentialem & accidentalem, atque illâ essentiali, cujus particulae sunt: *Is qui, Quicumque ille, Quicquid hoc*, inter categoricas relictâ, hanc existiment hypotheticam vel conjunctam, cujus particulae relativæ sunt *quantitatis, qualitatis, temporis, loci &c.* ut *Quantus tantus, qualis talis, tum cum, ubi ibi, ut ita vel sic &c.* Quia verò hæ omnes orationes constant copulâ verbali enunciationis simplicis, simplices sunt orationes. Neque particula relativa hîc copula dici potest, quæ jungat enunciationes, siquidem tali particulâ remotâ non remanent enunciationes, sicut fit remotâ copulâ conjunctionali, v. g. *Qualis rex, talis grex*, remotis partic. rel. *qualis & talis* remanet, *Rex & Grex*, quæ enunciationes non sunt. Quod de differentia inter accident. & essential. relativa dicunt, frustrâ hoc respectu dicitur. Sicut enim essentialium partes sunt termini & copula verbalis, ita & accidentalium, ut hac ratione nulla sit desumenda formalis & specifica differentia ex illis adjectis aliis atque aliis particulis. Termini autem ita possunt ostendi planius: *Qualitas & conditio Regis est qualitas gregis. Locus cadaveris est locus aquilarum. Tempus Imperii Tiberii est tempus passionis Christi. Habitudo & proportio duorum ad quatuor est habitudo quatuor ad octo.* Adduntur his speciebus quandoque *Causales*, quandoque *Adversativa* vel *Discretiva*, quandoque etiam *Rationales*. Causales, ut, *quia sol lucet, dies est.* Adversativæ, ut, *etsi Petrus sit avarus & injustus, tamen est dives.* Rationales, ut, *homo est animal. E. sentit.* Ast causales & Rationales sunt Syllogismi, quanquam imperfecti & corrupti, potius quam enunciationes. Adversativæ sunt duæ simplices, & nihil aliud in adducto exemplo dicitur quam: *Petrus est avarus, Petrus est dives.* Prætereaq; ineptæ ad syllogismos inde conficiendos, in quibus conclusio eadem est cum præmissis, v. g. *Et si Petrus sit avarus, tamen est dives, ast est avarus. E. est dives.**

Q. 5. *An sit vera conditionalis, cujus consequens ex antecedente rectè inferitur? A. Ad veram conditionalem non necessariò requiritur partium veritas; Hæ enim & similes, veræ sunt, si equus esset homo, esset rationalis, si homo esset equus, esset quadrupes &c. Dico, rectè, non, necessariò, quasi in vera conditionali requiratur necessaria consequentia consequentis, ut quidam veterum statuerunt, de quo Stahl. quest. Log. pag. 505. siquidem aliquando contingens est in vera conditionali: ut, *si hæc mulier mater tua est, te diligit, si est cognatus tuus, auxilia dunt.**

Q. 6. An particula SIVE semper disjungat sensum, & orationem faciat disjunctivam? & aliquando accipitur disjunctivè, ut in Tab. aliquando disjunctè, ut: O animal est rationale vel irrationale. O ens est creatum vel increatum &c. quæ orationes sunt simplices. Aliquando etiam copulativè, ut omnes sumus in unum corpus baptizati, sive Judæi, sive Gentiles, sive servi, sive liberi, 1. Corinth. XII. v. 13. i. e. & Judæi, & Gentiles &c. Sicut 2. Theff. 2. tenete traditiones, quas didicistis sive per sermonem, sive per epistolam, ubi τὸ sive non διαγεγραμῆς sed συζευκτικῆς interpretantur Theologi. vid. Meisn. ph. sobr. 2. 421.

AXIOMATA ET EFFATA.

1. *Conditionalis si nihil ponit in esse. sc. absolutè, præcisè, sub tali forma, & ratione partium. Licet quid ponat ratione connexionis, illationis, fundamenti rerum. Affirmativa ergò pars non absolutè affirmatur, & negativa non absolutè negatur.*
2. *Conditio impossibilis æquipollet absoluta neganti, ut, si montem transposueris, habebis filiam meam i. e. nunquam habebis. Æquipollet non vi verborum, sed secundum intentionem dicentis, materialiter, non formaliter, & quando consequens affirmatum est removendum.*
3. *In conditionali vera, si antecedens est necessarium, etiam consequens est necessarium. Si sc. antecedens est necessarium ex intrinseca terminorum connexionione, vel ratione causæ necessariò operantis, non autem quando est necessarium ex accidenti, vel ex positione effectus. Sicut fallit. DEUS præscit, me peccaturum E. necessario peccabo: nulla enim intrinseca connexio est inter scientiam Dei & peccata.*
4. *Conditionalis vera semper est illativa & ita illativè atq. virtualiter causalis. Non quidem quoad causam rei rigorosè dictam, sed quoad quamcunque rationem per positam conditionem sufficientem ad inferendum consequens.*
5. *Copulativa non est certus rerum copulatarum numerus.*
6. *Membra disjunctiva debent esse opposita, non subordinata, non idem, non connexa.*
7. *In disjunctivâ requiritur omnium partium enumeratio.*
8. *In disjunctiva vera non nisi una pars vera est, in copulativa omnes.*

CLASS.

DE ENUNCIATIONUM AFFECTIONIBUS,

I. Affectio est SUBAL-
TERNATIO,
ubi not.

1. *Quidditas*. Subalternatio est inclusio unius subalternæ sub altera, scilicet particularis sub universali. v.g. *O homo est mendax. Q. homo est mendax.*
* *Subalternæ* propositiones 1. sunt eorundem terminorum. 2. Eiusdem qualitatis & 3. diversæ quantitatis, ut universalis & particularis. Identitas terminorum requirit identitatem suppositionis, unde subalternæ non sunt, *N animal est genus, Q. animal non est genus.* Si animal in priori accipitur distributive, in posteriori simpliciter. In subalternis universalis dicitur subalternans, particularis vel singularis subalternata.

II. Affectio est OPPOSITIO, ubi notanda.

1. *Quid?* Oppositio est pugna duarum enunciationum, in quibus idem de eodem affirmatur & negatur, ut: *Deus est iustus, Deus non est iustus.*

* In formali oppositione requiruntur duo. 1. *identitas terminorum.* 2. *diversitas qualitatis.* Ut autem iidem retineantur termini, accipiuntur 1. *secundum eundem modo, non æquivocè, ut: Gallus est homo, Gallus non est homo,* si Gallus semel accipitur pro ipsecola regni Galliarum, semel pro Gallinaceo. 2. *secundum eandem rem, sicut: secundum idem, secundum eandem subjecti partem aut proprietatem, Christus (secundum Deitatem) est æternus, Christus (secundum carnem) non est æternus.* 3. *secundum eandem ad idem sine respectu ad diversa, ut, Petrus est eruditus (respectu Judæ) non est eruditus (respectu Christi).* 4. *Eodem tempore et eodem loco, ut: Alexander (tempore sobrietatis) est humanus, non est humanus (tempore ebrietatis)* Addunt alii, eodem loco, ut *Cicero venduntur viva (in foro) non venduntur (in templo.)* Neque termini inverso ordine reddantur, ut: *O homo est rationalis. N. rationale est homo.* Diversa qualitas requiritur explicita, non virtualis, sicut rursus non sunt formaliter oppositæ. *Homo est doctus, homo est rudis.*

Contrariæ, quæ est pugna. 2. enunciat: circa veritatem, sed non falsitatem, i.e. quarum utraq; non potest esse simul vera, potest autem, si materia est contingens, simul esse falsa, ut: *O homo est doctus, N. homo est doctus.*

II.
Quotuplex?
est

* Ita pugnant. 1. *Duæ universales, O. & N.* 2. *Indefinitæ in mat. necess. & impossibili.* 3. *Universalis & singularis, O homo est doctus, hic homo non est doctus.* Vel

Contradictoria, pugna. 2. enunc. secundum veritatem & falsitatem, ut: *O homo est doctus. Q. homo non est doctus.*

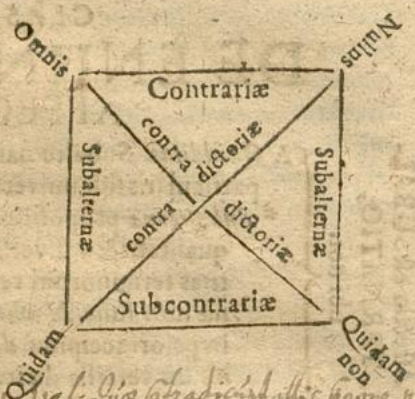
* Ita pugnant 1. *Univers. & particul.* 2. *Duæ singulares.* 3. *Duæ indefinitæ in mat. contingenti, & particulares loquentes de eodem numero subjecto.*

ii. *Definitio*

III. Equipollentia ubi

1. *Definitio.* Equipollentia est 1. vel pluriū enunciationum iisdem terminis constantium, particulā autem negativā & signo quantitatis discrepantium, convenientia in sensu, ut: *O. homo est creatus. Non quidam homo non est creatus. N. homo non est creatus.*

2. *Quo modis fiat?* 2. tribus modis, negatio enim vel præponitur contradictoria, vel postponitur contrariæ, vel præponitur & postponitur subalternæ. Secundum V. præcontradict. post contra, præ postque subalter, ut vide in hoc schema.

Val. quæ contradicunt illis p. negat. L. p. negat. dicitur. Subalternæ fiat ut

IV. Affectio est CONVERSIO, ubi

1. *Quid?* Est enunciationum ratione terminorum permutatio, salvā veritate & qualitate, ut: *O. homo est animal. Q. animal est homo.*

2. *Quo-plex?* est vel

- Simplex*, qua simpliciter permutantur termini, etiam servatā quantitate, ut: *E. Nullus homo est lapis. N. lapis est homo. I. Q. homo est albus. Q. album est homo.* Vel
- Per accidens*, qua ex universali sic particularis, ita convertuntur A. ut: *O. homo est animal, Q. animal est homo, & E. N. homo est bestia. Quadam bestia non est homo.*

His addi solet *conversio per contrapositionem*, qua servatā qualitate termini finiti permutari fiunt infiniti, ut: *A. O. homo est animal, O. quod non est animal, est non homo, & O. id est, Quidam non, v.g. Q. homo non est albus. Q. non album non est non homo, vel Q. non album est homo.* Quod omne his VV. describitur, *FEcl. simpliciter convertitur. Ev A per accid. Ast O. per. contra, sic fit conversio tota, ubi, A, est omnis, E. nullus. I. Quidam, O. Quidam non per VV. Afferit A. negat E. sed universaliter ambo. Afferit I. negat O. sed particulariter ambo.*

V. Aff. Consecutio. Quæ

I. Est enunciationum, unius ex altera, sine medio facta illatio, ut: *O. homo est animal. E. Quidam homo &c. Q. homo non est doctus. E. Non O. homo est doctus.*

II. *Progreditur*, 1. à vera subalternante ad veram subalternatam, non contrā. Et à falsa subalternata ad falsam subalternantem, non contrā. 2. à vera contraria ad falsam, non contrā. Et à vera contradictoria ad falsam contradictoriam, & contrā. 3. à vera conversa ad veram convertentem & contrā. Excipitur tamen conversio per accidens, ubi à convertente ad conversam, N. V. C. ut *Q. bipes est animal, E. O. animal est bipes*, quæ posterior conversa est falsa. 4. à vera æquipollente ad veram alteram, & contrā.

Item. 1. ab Est tertiū adjecti ad Est secundū. 2. à divisivā ad conjunctā & contrā. ut: *est homo & bipes. E. est homo bipes.* 3. à finita Aff. ad infinitam Neg. V. C. & contrā. ut: *Petrus est homo. E. non est non homo.* 4. à finita Neg. ad inf. Aff. V. C. & contrā, ut *Homo non est leo. E. est non leo, & contra.*

QUÆ.

*Vel h. m. Eccl. 191-333
Fert. 7 Quid. Contr.
191-333*

Q U Æ S T I O N E S.

- Q. 1. *Quot sint affectiones, relative dicta?* Quinque. Quanquam *Ramus* solam oppositionem commendat. *Sluterus* æquipollentiam Grammaticis relinquit. *Scheiblerus*, *Scharffius* & alii subalternationem negligent. *Plures* consecutionem prætereant. Magis tamen arridet eorum sententia, qui quinque adeoque omnes, explicant, quia omnes suâ utilitate gaudent. Conf. *Stahl. Instit. p. 137.*
- Q. 2. *An subalternata etiam comprehendi possit singularis?* A. Quia hac in parte particularis & sing. eadem est ratio.
- Q. 3. *An oppositio sit pugna secundum veritatem & falsitatem?* N. *An secundum quantitatem simul & qualit.?* N. *An secundum qualitatem?* A. cum *Arriaga* & communi sententia. Primum dicit *Mendoza. p. 47.* Secundum *Toletus, Oviedo, Fr. d' Abris & alii.* Sed fallit utrumque. Illud, quia in oppos. contraria utraque potest esse falsa. Hoc, quia contrariè opponuntur duæ universales, contradictoriè duæ singulares, indefinitæ & particulares, quæ secundum quant. non pugnant.
- Q. 4. *An plures quàm 2. sint oppositionis species?* N. quia ad has omnis formalis oppositio revocari potest. Subalternæ non sunt oppositæ. Relativæ & privativæ; ut *Petrus est pater, est filius, est videns, est cæcus,* non sunt formaliter oppositæ, sed materialiter.
- Q. 5. *An dua contradictoria nunquam possint esse simul vera & falsa?* Nunquam, quæcunque etiam sit materia, una enim dicit esse, altera non esse, sed impossibile est, idem simul esse & non esse. Quialiter sentiunt, seipos nesciunt, & vel sensu vel flagris opus habent; secundum *Aristotelem.* vid. *Horn. process. disput. p. 65.*
- Q. 6. *An una contradictio alterâ sit generalior vel universalior?* Quoad vim & naturam contradictionis, quæ omnia semper exhaurit, quæ sunt & non sunt, negatur. Quoad extrema non simul, sed seorsim & sigillatim sumta, ubi unum potest esse altero latius, ut in hoc ens & non ens, conceditur. vid. *Stahl. quest. Log. p. 114.*
- Q. 7. *An iudicium formale contradictionis in actu exercito competat Logico?* N. Quanquam Logico, quia, quâ Logicus, res superiorum facultatum, utrum accipiantur *ωραύτως, ἢ τ' αὐτό* &c. intelligere non potest, iudicium neque reale neque formale competat, non tamen à formali in totum excludi potest, quia Logica præscribit leges, normam & requisita, secundum quæ iudicium contradictionis est regulandum & formandum, ut fufius id probat *acutiss. Philos. Du. Ebel. in big. disput. de hac re.*
- Q. 8. *An de æquipollentia possit agere Logica?* A. De æquip. formali, qualis in *Tab. N.* de materiali, qualis est, *panis est corpus Christi, in eum & sub pane exhibetur & manducatur corpus Christi, est communio corporis Christi &c.* Quæ relinquitur illi disciplinæ, ad quam termini propositionis spectant. *Horn. inst. 372.*
- Q. 9. *An omnis propositio possit converti?* Omnis quæ est de subiecto communi & in scientiis occurrit, vel per hanc vel per illam speciem. Etiam ea, quæ est de subiecto singulari, licet ejus tanta cura non sit habenda, quia ejus non datur scientia, quæ propter & ab *Aristotele* & ab aliis negligitur. Si enim *pradicatum est singulare,* con-

vertitur simpliciter. Quanquam in affirmativis specialem difficultatem habeat, vid. *Conimbr.* p. 286. Si autem in singularibus *prædicatum est commune*, convertuntur per accidens, ut: *Paulus est doctus E. quodd. doctum est Paulus.* vid. *Horn. Instit.* 389. 393. *Stahl. in not.* p. 141. *Löber. disp.* XVII.

Q. 10. *An conversio per contrapositionem sit genuina species conversionis?* N. Quia non retinet eosdem terminos, qui in omni affectione manent iidem. Interim non est omninò negligenda, quia servat veritatem, & si formaliter redditur, etiam qualitatem. Et fundatur in consecutione, quæ datur inter finitam aff. & infinit. neg. item inter finit. neg. & infinitam aff. additâ permutatiæ terminorum simpliciter. *conf. Stahl. quest.* p. 487.

Q. 11. *An conversio per contr. etiam possit dividi in simplicem & per accid.?* A. Quia si universalis, includens particularem suam, infertur convertens, etiam particularis convertens inferri potest, quæ illata conversio per accid. facit v. g. *O. homo est animal, Simpl. O. quod non est animal, est non homo.* (vel non est homo) per accid. *Q. quod non est animal, est non homo.*

Q. 12. *An consecutio sit firma inter enunciationes finitas & infinitas?* R. Firma est 1. in infinitis inf. prædicati, non subjecti, sicut N. V. *Non homo non est justus E. homo est justus.* 2. in diversâ (non in eadem) qualitate. N. V. C. *Homo non est lapis. E. Homo non est non lapis. Homo est animal, E. Homo est non animal.* Sed tamen, 3. in eadem quantitate, unde N. V. *Q. homo non est albus. O. homo est non albus.* Non firma est 1. in partibus infinitis prædicati, ubi integrum prædicatum non infinitatur, ut *Homo potest non peccare. N. V. non potest peccare,* 2. in terminis reduplicativis, ut: *homo, quæ. homo non est albus. N. V. E. quatenus homo est non albus, (niger)* 3. in term. complexis, ut: *Bestia non est animal intelligens (quod intelligit). N. V. E. est non animal intelligens, i. e. est non animal, sed intelligens.* Quod oppidò falsum. Nisi mediante verbo substantivo enuncietur. E. est id, quod non est animal intelligens.

AXIOMATA ET EFFATA.

1. Verâ subalternante, vera est subalternata non contrâ. Et falsâ subalternatâ, falsâ est subalternans, non contrâ.
2. Dux contrariæ nunquam sunt simul veræ, possunt tamen esse simul falsæ.
3. Impossibile est duas contradictoriâs esse simul vel veras vel falsas.
4. O. propositio adversario opposita, debet esse contradictoria.
5. Oppositio & æquipollentia amant singularem. In plurali non possunt semper institui.
6. Convertenda propositio sit verè Logica & simplex. Composita non convertitur. Simplex consistit terminis rectis & verâ copulâ expressâ.
7. Figuratæ & improprie æquipollet propria, sed inusitatæ non respondet usitata.
8. Interrens & illata, exponens & exposita, non mutant veritatem.

CLASS.

DE ARGUMENTATIONE ET SYLLOGISMO.

Ad partes Generalem pertinet argumentatio.

I. Quid? Est Oratio, in qua una enunciatio ex alia infertur per medium, ut: O. homo est à Deo creatus. E. O. homo Deo tenetur servire. Medium est, à Deo creatum esse.

*Occurrunt ergò in Argum. tria tanquam partes. 1. pars antecedens, ex qua alia infertur. Sive illa pars antecedens sit una propositio, ut in exèplo, sive unâ plures. 2. Consequens, quæ infertur, in qua medium nunquam continetur. 3. Adhibetur particula Ergò, quæ dicitur nota illativa vel forma argumentationis externa quoad vocè.

II. Quotuplex ratio- litatis? B. Est vel III. Quotuplex ratio- ne substantia? B. Est vel

Bona, cujus consequens ex antecedente rectè infertur, ut: Homo est animal. E. vivit. Mala, cujus consequens ex antecedente rectè non infertur, ut: Homo vivit. E. est animal. Formaliter bona, cujus formâ retentâ aptè concluditur in quacunque materia, sicut fit per syllogismos in certa figura & modo constitutos. Materialiter bona, cujus formâ retentâ aptè nò concluditur in quacunque materia, sed tantum in simili, ut: Qui sunt eruditi. sunt honorandi, pauci sunt eruditi E.

T. II. De Syllog. in genere, ubi occurrunt.

I. Definitio. Syllogismus est argumentatio, in qua positis quibusdam diversum quid à positis sequitur ex necessitate, eò quod posita sunt, ut: O. bonum est à Deo. O. Sanitas est bona, E. O. San. est à Deo.

II. Principia, quæ vel III. Divisio Est

Interna, ipsam Syllogismi constitutionem ingredientia. Et sunt vel Externa, extra Syllogismum constituta Suntq; vel Absolutus, de quo in Figuris, Sive rectus sive obliquus fit. Modalis, de quo disp. XVIII. Simplex, sicut ille consideratur in regulis generalibus & tribus Figuris. vel Coniunctus, de quo speciatim Disp. XIX.

H & Remota,

T. III. De Princ. Mat. quæ

Remota, ut triplex terminus, vel
Propinqua, ut triplex propositio.

Major, conclusionis prædicatum cum medio in propo-
 Majori dispositum.
Minor, conclusionis subjectum cum medio in propo-
 minori dispositum.
Medius, qui bis ponitur ante conclusionem & adhibetur ad pro-
 bandam conclusionem vel quæstionem.

Et
Major, quæ continet terminum majorem cum medio
 dispositum
Minor, quæ continet term. minorem cum medio dis-
 positum

Conclusio, enunciatio ex præmissis legitimè illata.

dicuntur
extrema.
 dicuntur
præmissa.

T. IV. De Princ. Form. quæ

Remota, quæ sunt
Figura, ubi

1. Quid figura? Est legitima & naturalis medii termini cum ex-
 tremis dispositio, apta ad aliquid ex præmissis legitimè conclu-
 dendum.

2. Quotuplex?
1. Prima, ubi medius terminus in Majori subicitur, in Mi-
 nori prædicatur. (mixtarum.)
2. Secunda, ubi med. term. bis prædicatur, in utraque præ-
 plex.
3. Tertia, ubi bis subicitur med. ut sequitur, *Dispar.* xvii.

3. Triplex.

1. Quid? Modus est legitima propositionum in syllogismo secun-
 dùm quant. & qualitatem dispositio.

Propinqua, quæ sunt MO-
 DI, ubi
 rursus

Directus, qui regulariter & naturali ordini convenienter
 procedit, ut quando conclusionis prædicatum est ter-
 minus major, & subjectum terminus minor, ut *Barba-
 ra, Celarent*, & qui sunt alii; qui in Figuris exponentur.

2. Quotuplex?
 Vel
Indirectus, qui regulariter & naturali ordini convenienter
 non procedit, utpote quando in conclusione ter-
 minus major est subjectum & minor prædicatum,
 quales in i. Figura sunt. *Baralip. Celantes, Dabitis, Fa-
 pesmo, Friesmo.*

T. V. De fund. Concl. ubi

I. Quid? Fundamentum consequentiæ syllogisticæ est universalis, prima & infal-
 libilis norma vel Regula, juxta quam omnis structura syllogistica est mensu-
 randa, constituenda & dijudicanda.

Syllogismorum affirmantium, ut dictum de O. quod & prioristicum
 solet dici.

*II. Quo-
 duplex?* *Dictum autem de omni est*, cum nihil subjecti sumere licet, de quo al-
 terum non dicatur. Vel
3. Est vel *Negantium*, ut dictum de nullo, *Dictum de N. est*, cum nihil subjecti
 sumere licet, de quo non alterum negetur. Inde VV.
Dicitur hoc cunctis, quicquid nunc dicitur Omni.
Tollitur à cunctis, quicquid removeatur ab omni.

QUÆ

QUÆSTIONES.

- Q. 1. *An ubi certus est clarus & evidens, opus sit argumentatione?* D. Ubi clarus est certus & res ipsa tam evidentem in luce est posita, ut ad sensum provocetur, non opus est. Ubi autem res cæteroquin satis clara ab adversariis in alienum sensum detorqueatur, opus est, non quidem ut rei sua inferatur, etiam quoad nos, sed saltem vindicetur claritas. Atque tum argumentatio non est obscuritatis indicium. *vid. Kest. Log. Phot. 103. Horn. proc. p. 90. Calov. Meth. diff. p. m. 389.*
- Q. 2. *An formaliter disputare sit per syllogismos disputare?* D. Si formaliter disputare est secundum certam formam, modum & rationem concludendi, inferendi & probandi differere, quæ sine forma syllogistica fieri non potest, A. Si verò formaliter disputare est fundamentum illationis observare & rationem habere consequentia, quæ ex positis legitimè quid inferatur, N. Vulgariter equidem prior acceptio est communior & usu receptor, sicut, dum syllogismi desiderantur in forma, jubemur formaliter disputare; Alit posterior est Aristotelica & Philosophis cordationibus probata. Sicut *Jac. Martini. pedia. p. 328.* dicit: In forma disputare & actu formare syllogismum, non sunt synonyma Aristotelica. Et *B. Ebelius in ster. disput. 2. de Util. Log. p. 16. 17. §. 16.* Formaliter procedere est apertam rei que convenientem adhibere rationem probandi, ex qua statim & nullo negotio optimus Syllogismus fieri possit. Hoc modo omnino dicendum, Christum, Apostolos & omnes Patres verè procedentes ad versus Adversarios, formaliter disputasse. *Horn. proc. 99. Calov. c. l. 413. 448. Danhav. dial. sac. 27. §. Id. f. 1. a. 2. Jacobi Mart. pad. 328. 335.*
- Q. 3. *An tantum Syllogismus sit formalis argumentatio, enthymema verò & reliquæ argumentationes sint argumentationes solum materiales?* D. Si formalis arg. nihil aliud est, quàm perfecta arg. in certa figura & modo legitimè constituta. Aff. prius *vid. Horn. Instit. 473. Comibr. 266. 287.* Si verò rursus formalis argumentatio sumatur generaliter, pro legitima & bona illatione in certa & constanti quadam forma, ut exinde proximè fieri possit perfectus syllogismus, qualis forma deprehenditur in enthymemate & reliquis; omnino negandum est prius, & posterius affirmandum, *cum utroq; Martini, Ebelio, Calov. & aliis.*
- Q. 4. *An ubique formaliter & in manifesta syllogistica dispositione sit disputandum?* N. Aliàs daretur progressus in infinitum, ubi enim nulla probatio requiritur, neque argumentatione opuserit. Aliàs argumentatio syllogistica fit vel negativè, i. e. non contra leges syllogisticas, vel virtualiter, quæ proximè ad eas reduci potest, vel actualiter explicitè & formaliter talis quæ ubique non requiritur, nisi i. ex pacto & promisso & 2. ubi adversarius incessanter instat & excipit; ex veris inferri posse salsum, in argumentatione imperfecta & illatione virtuali. Aliàs omnino ista sufficiunt. Et tum, in priori adducta Philosophica acceptione audiendus merito est *Cornelius Martini in. Analys. acriter defendens, sicut & alii celebratissimi ita citati, semper & ubique procedendum esse formaliter.* Sed nec *Meisnerus* vulgarem significationem attendens *part. 1. Phil. sobri.* omnino improbandus est. Distinctione controversia componi potest.

- Q. 5. *Annon sit Syllogismus, nisi sermo ἀεὶ φερνός ore prolatus?* N. Accidit enim illi ore proferri & eaque definitio & natura habet syllogismi, in oratione mentali omnia inveniuntur. Scheibl. 675. *Iac. Mart.* 354.
- Q. 6. *An syllogismi genus sit Ἀεὶ φερνός?* N. D. Si enim Ἀεὶ φερνός juxta Ramisticum frequentem ulum, nihil aliud est, quam discursus mentis ab uno transiens ad aliud, unumque ex alio per certum & legitime in manifesta & perfecta forma dispositum medium inferens, idem dicitur Syllogismus. Scheibl. 676. *Finck. sched.* 2. 273. *Hippius* 135. 138. *Ovied.* p. 116. Sin generaliter sit discursus vel argumentatio, dici potest, sed utendum tum potius clarioribus & latinis.
- Q. 7. *An Deus faciat Syllogismum?* N. Quia syllogizare atque unum tanquam ignotum ex aliis notioribus inferre, imperfectionis opus est. Non itaque sui, nisi nostri gratia, ut nobis aliquid ostendatur, Deus ratiocinatur.
- Q. 8. *An in bruta cadat Syllogismus?* N. Cui enim nulla convenit ratio, ei nec rationis opus convenit. *vid. Scheibl.* 681. *Finck. sch.* 2. p. 264.
- Q. 9. *An conclusio, cujus altera pramissarum est rationis, adhuc possit dici divina & conclusio Theologica?* A. Quando altera pramissarum est scripturae & continet causam conclusionis, ipse Sp. S. talem consequentiam dicit divinam, ut *Joh. 8. 17.* dicitur in lege esse: *Duorum hominum testimonium verum est.* Scil. per consequens dum ita infert: *Quodcunque testimonium sufficit ad interficiendum, illud verum est,* atqui duorum hominum test. sufficit, (quae *Deut. 17. 6. in ore 2. vel 3. testium peribit interficiendus*) E. *Duorum hominum testimonium verum est.* Id quod prolixius cum aliis Theol. ostendit *Dannhauv.* c. 133.
- Q. 10. *An conclusio sit pars syllogismi?* A. quia ingreditur ejus definitionem & pro conclusionis variatione & diversitate variatur syllogismi nuncupatio.
- Q. 11. *An fundamentum omnis structure syllogistica sit dictum de O. & N?* A. cum Aristotele ejusque Sectatoribus, quia tale est primum, universale, infallibile & notissimum, alterum autem, scil. *Quae conveniunt in uno tertio, inter se conveniunt,* controversiam parit, adeoque non satis certum, non universale & ubique indifferenter applicandum, sed vel solis syll. singularibus ex medio singulari. *vid. prolixius id deductum Disp. IV. Coll. Phil. Theosoph.* contra *Derod. Arriag. Ovied.* & alios.

Axiomata & Porismata.

1. *Omnis argumentatio sit ex argumento, i. e. medio termino, qui non est in consecutione.*
2. *Argumentum est questionis arbiter, pronuncians an asserenda an neganda sit.*
3. *Eadem forma eandem habet terminorum dispositionem, in eadem quoque qualitate & quantitate.*
4. *Forma argumentandi legitima omni materia est accommodanda.*
5. *Syllogismus omni homini rationis usu valenti, convenit.* Sive mutus, sive surdus, sive cæcus, sive ex alia parte mancus sit aut mutilus.
6. *Omnis conclusio est necessaria, necessitate, vel consequentis vel consequentiae.*
7. *Conclusio est propositio, non pramissa.* Est enim enunciatio.
8. *Pramissa sunt causa & materia conclusionis.* *Caus.* quoad illationem *Mat.* quoad terminos.

DISP.

DE REGULIS GENERALIBUS.

REGULAE GENERALES, quae in omnibus figuris occurrunt & ubique obfer-

Reg. I. *Ex veris non nisi verum sequitur.* In legitima forma. In vitiosa enim etiam falsum sequitur. Ex falsis autem sequitur verum & falsum, siue legitima siue vitiosa fuerit forma, ut exempla sunt frequentia. *Ratio regulae est, quia Syllogismus quadans ad D. de O. & D. de N. nunquam infert conclusionem absurdam & difformem, quando praemissae fuerint verae. Ita verum vero consonat, & qualis causa talis est effectus.* Hinc quodcumque conclusio est difformis & praemissa vera, vitium in forma quare, v. g.

1. *In thesibus tuis defenditur verum. In thesibus tuis defenditur falsum. E. Falsum est verum.*

2. *Altera natura in Christo est divina. Altera humana E. Hum. est divina.*

Reg. II. *In Syllogismo* [manifesto & simplici] *non sunt nisi tres termini.* Non plures, non pauciores. Dd. enim de O. & N. non requirunt nisi 1. *Subiectum*, sub quo sumere quid liceat. 2. *Illud sumibile*, quod sumitur aut subsumitur, & in illo continetur. & 3. *praedicabile aliquod*, quod de utroque vel affirmatur vel negatur. *Si pauciores essent, connexio & sumtio illa argumentativa syllogistica cessaret. Sin plures, scopae essent dissolutae & rursus connexio vel dispositio dicta esset turbata.*

Notand. autem 1. *Terminos plures non esse numerandos ex pluralitate vocum sed conceptuum, non ex qualibet variatione Grammatica. quae etiam genus nudè mutatur grammaticum aut declinatio, sed ex variatione sensus, quae Logica dicitur.*

Not. 2. *Non esse plures terminos statim in argumentatione, quando plures sunt in comparatione, ut fit in analogismo, v. g. Sicut caput se habet ad pedes, ita Princeps ad subditos, atqui caput sese habet ut regens, dirigens; E. In quo Syllogismo hi tres numerantur termini. 1. ratio capitis ad pedes. 2. Principis ad subditos. 3. regere conservare &c.*

Nota 3. *Non esse eosdem, adeoque pauciores terminos, qui a parte rei idem sunt, sufficit hic distinctio formalis & rationis.*

Fallunt. 1. *Quicquid non est ex fide, [ex vera & certa notitia discriminis in civibus sublatis] peccatum est Rom. 14. Lex non est ex fide [ex fiducia in merito Christi collocata] Gal. 3. E. Lex peccatum est.*

2. *Fides (relative sumra, ut apprehendit Christum) justificat. Fides (ut est virtus. i. praecipit) est opus. E. opus justificat.*

Reg. III. *Medius terminus nunquam ingreditur conclusionem.* Neque ex toto, neque ex parte formaliter. *Lex generalis erit, medium concludere nescit.* Dd. de O. & N. docent medium esse causam conclusionis efficientem. Causa autem talis est extra effectum & nihil est causa sui ipsius; Rursus, quia Dd. volunt me-

diurni

dium illud esse, propter quod extrema sunt conjungenda vel disjungenda, quam absurdum est definitum ingredi definitionem, tam absurdum est medium haberi in conclusione, scil. sub tali forma & significato, sicut est in præmissis, licet in alia forma & in alio sensu, materialiter vel virtualiter ingredi possit.

Fallunt. 1. O. Equus differt ab homine. Paulus non differt ab homine E. non differt ab equo. (P. non est equus)

2. Asinus est aliud ab equo. Bucephalus non est al. ab equo E. Buceph. non est aliud asino.

Reg. IV. *Medius in altera præmissarum distribuitur completè.* Aliàs syll. non quadraret ad Dd. de O. & N. v. g. Syll. i. fig. affirm. est dictum de O. in actu exercito. Nisi ibi terminus in majori distributivè acciperetur, quia in minori affirmativa nunquam distribuitur, nullibi distribuere, atque sic ad dict. de O. talis syllogismus non posset revocari.

Fallunt. 1. *Essentia div. est Pater, Ess. div. est Filius, E. Fil. est Pat.* Item. *corpus Christi est crucifixum, Panis est corpus C. S. E.*

Reg. V. *Non licet procedere à termino in antecedente non distributo ad eundem distributum in consequente.* Quia talis non quadrat ad Dd. de O. & N.

Reg. VI. *Ex puris Negativis nihil sequitur, vi formæ.* Dd. enim de O. & N. semper requirunt, ut aliquid sumatur, altera ergò præmissarum semper requiritur affirmans.

Fall. *Contra naturam est bestiam esse hominem. Contra naturam est te esse bestiam, E. contra naturam est te esse hominem.*

Reg. VII. *Ex puris particularibus nihil sequitur.* Partibus ex puris sequitur nihil atque negatis. Ubi præmissæ mere particulares sunt, deficit universalis norma, sc. Dd. de O. & N.

Fall. *Contradictionis altera pars est vera. Contrad. altera pars est falsa, E. vera est falsa.* Sub particularibus comprehenduntur indefinitæ in Materia contingenti. Sed non singulares.

Reg. VIII. *Conclusio imitatur partem debiliorem (particul. & negantem) a. ignobiliorem* Vi D. etorum, ad quæ tales Syllogismi applicari non possunt.

Fall. O. homo est animal. Lapis non est animal. E. Lap. est homo:

Inde VV. *Si qua negata præit, sequitur conclusio negans*
Si qua præit partic. sequitur conclusio partic.

Reg. IX. *Non est plus vel minus in conclusione, quam fuit in præmissis.* Dd. de O. & N. volunt idem affirmari vel negari, quod prædicatum vel negatum fuit in Majori, de eodem quod sumtum fuit sub subjecto majoris in minori.

Fallunt. *Paulus raptus est in 3. cælum. Paulus raptus est in Paradisum E. Paradisus est tertium cælum.* Infertur minus. *O. depositum est reddendum. Gladius est depositum, E. est reddendus (furioso).*

variationem exigunt, sunt seqq. NOVENI, ex Dicto de O. & N. deductæ.

QUÆ

Q U Æ S T I O N E S.

Q. I. *An ex veris possit sequi falsum?* In forma legitima negatur. In vitiosa conceditur. Ut *Q homo est Philosophus. Rusticus est homo. E. Rusticus est Philosophus. N. homo est bestia. N. equus est homo. E. N. equus est bestia.* Unde firmum & evidens indicium est malæ formæ, si veris præmissis conclusio est falsa. Item, quando in legitima & evidente forma seu illatione, consequens vel illatum falsum est, tum necesse est, falsum quoddam antecessisse, juxta regulam receptam. *Ex quo*, immediate & per se in legitima sc. illatione, *sequitur falsum, id ipsum falsum est.* Quam regulam multis solidè defendit *B. Danhavv. hodom. Calv p. 31. Ex Augustino & exemplis. Conf. Wagn. Act. Henor. & disp. nostram IV. Præliminar. Philosophia Theologica.* Sicut autem ex veris in falsa forma potest sequi falsum, ita ex falsis pariter verum, sive bona, sive mala fuerit forma, unde non statim & illimitate procedit, quod *Wallenburchii* habent *somn. p. 52. Ex falsa præmissa sequi falsam conclusionem.* Quapropter probè distinguenda hæc sunt: Quando falsa est conclusio in legitima forma & illatione, toties necessariò falsa præcedit præmissa: *Sed non viceversa:* Quoties falsa est in legitima forma aliqua præmissarum, toties falsa est conclusio. *Illud idè verum est, quia in legitima forma ex veris præmissis non potest inferri falsum, quando ergò falsum inferitur, quid aliud restat, quàm ut vel forma sit spuria & fallax, vel materia?* sed non forma, quæ jam supponitur legitima, E. materia. Et hæc est ratio, quare jubeant Philosophi priorem curam & rationem habendam esse formæ, postmodum materiæ, quia in illa tantum veritatis sumus & possumus esse securi. De quo *Jacobus Martini, Pad. p. 326.* Omnes boni Logici, Aristoteles & qui ejus premunt vestigia, de forma pius sunt solliciti, tum de materia, & nisi de illa constet, stolidissimè materiæ ratio & necessitas attenditur, vel etiam ad eam respondetur. *Hoc autem idè fallit, quia etiam falso existente antecedente, potest in legitima forma inferri verum:* v. g. *O homo est lapis. O homo est adamas. E. Q. adamas est lapis.* Est in *Darapti*, adeoque legitima forma; conclusio est vera, utraq; præmissarum falsâ. Eadem est conditio sequentium. *O homo est animal. O Equus est homo. E. O. equus est animal. O. homo est animal. N. equus est animal. E. N. equus est homo.* Primus est in *Barbara*, alter in *Camestres*, utriusque conclusio est vera & minor falsa. Quapropter manet, quandocumque in legitima forma conclusio est falsa, falsa relinquitur aliqua præmissarum, si non utraque: Sicut tum omninò valet supra adducta regula, Theologis præsertim, practica: *Ex quo sequitur falsum (dum sc. jam sequitur, in legitima illatione) id ipsum falsum est.* At non, *quandocumque præmissa est falsa, conclusio quoque est falsa.* In quo aberrant multi, ita concipientes regulas: *Ex vero sequitur verum, ex falso falsum.* Et putant absolutè regulam istam applicandam esse: *Contrariorum est eadem ratio.* Cum in suis limitibus, ut regula *Topica*, accipienda veniat, satisque salvetur, quod omninò præriat falsum, quanquam non necessariò ubique. Neque concipiendum, quasi hæc sint impossibilia cum regula ista Theologis frequentata, siquidem potius ea inde corroboratur, & loquitur de casu, quando sequitur falsum, non quod semper sequatur.

Q. 2. *An conclusio si neganda? N. Si legitime est illata, immobilis est. Alias diceretur ex veris in legitima forma posse sequi falsum. Et si liceret negare conclusionem, quis hereticorum aut maleficorum vel convinci vel damnari posset. Omnino invenimus, malos istos socios non tam premissis, quam conclusione vexari. Conf. Stahl. g. Log. 90. Scharff. c. Xde instantia, p. 255. process. disp. Scheibl. 700. Danh. Dial. fac. 278. Derod. 627.*

Q. 3. *An Syll Qui dicit omnibus esse bibendum, neminem excipit, atqui Christus dicit, omnibus esse bibendum E. peccet. contra reg. secundam? N. Quia sicut To omnibus accipitur in Majori, ita & in minori, scil. pro omnibus, qui non solum in foro ecclesie sunt constituti, sed & potioris sunt compotes & probationis capaces, ut seipos probare & explorare possint. Sicut hic verus est, & legitimus. Quibuscumque Christus dixit, comedite, illis etiam dixit, bibite, atque omnibus, sc. capacibus, dixit, comedite. E. Ita & ille. D. Danh. contra Nihilium deliqui p. 333. 261.*

Q. 4. *An in sequenti Syllogismo sine vitio numerentur plures termini: Dextra DEI est ubique, Christus sedet ad dextram DEI E. ? A. quia reg. 2 loquitur de syllog. manifesto, non de cryptico, ubi major indirecta habetur, & loco directæ posita est probatio, sicut illa, loco hujus: Qui sedet ad dextram DEI est ubique, tanquam major erat posita. Idem fit in hoc syll. Natura agit propter finem, ars imitatur naturam E. Ars agit propter finem. Major quoque est indirecta, & non nisi probatio hujus veie majoris: Quodcumque imitatur naturam, agit propter finem. vid. Kesl. de conseq. p. 97. Danhavv. Dial. fac. 246. Meisn. Phil. 1. p. 349.*

Q. 5. *An mutato genere predicationis multiplicentur termini? A. Tum enim dicitur mutari genus, quando mutatur categoria. v. g. Quod corpus fuit crucifixum, illud manducatur incensum. Sed visibile Ec. 2. Suppositionis genus, (non statim quando species mutatur, sicut patet, quando idem terminus in majori accipitur distributive, in minori confusè sine vitio) 3. notio prima in secundam vel contra. 4. abstractus in concretum, obliquus in rectum &c. at hisce omnibus modis termini multiplicantur, ut exempla sunt notoria & ubivis obvia, conf. Meisn. c. l. p. 353.*

Q. 6. *An descriptis regulis adhuc alia sint addenda, v. g. Ab est tertii Ec. A. divisio ad conj. Non fiat transitus ab uno ad alterum. Non mutetur genus suppositionis. A. Collectivo ad distributivum N. & C. Item: Stantibus premissis, stat conclusio. Negata conclusione, neganda est aliqua premissarum. Qualis terminus est in antecedente, talis erit in consequente. Quæ conveniunt in uno tertio Ec. Neg. Quia quæ ex his regulis sunt generalis consequentia, in superioribus continentur. Quædam tamè ad consecutionem pertinent, ut supra constitit. ultima specialis est syllogismorum expositoriorum.*

AXIOMATA & EFFATA

1. Regula generalis non contradicit aut prejudicat speciali, & contra; Ubi hæc ex illa fluit, aliter si exceptionem dicit, ibi speciale derogat sæpe generali, quod ex Grammaticis etiam evidens est.
2. Regula prudentia non est opponenda Logica de consequentia. Una enim non evellit aliam. Vid. Ebel. disp. IV. de util. Log. contra Bellarminum.
3. Regula generalis omni figura est communis, omnique materia applicanda.
4. Multitudo regularum (non abundantium) expers est confusionis.

DISPUT. XVII. TABELL. I OG.

DE TRIBUS FIGURIS TABELL. III.

In 1. Fig. Not. TRIA. i. Quid sit? 2. Modi. 3. Leg.

- I. *Quid sit figura prima?* R. Ubi medius terminus in majori subicitur & in minori prædicatur, Ut: *O homo est à Deo. Petrus est homo E. est à Deo.*
- II. *Quot ejus modi?*
R. IV. *Barbara, Celarent, Darii, Ferio.*
- III. *Regulae sunt aua.*
1. *b Arb Ar A*, habet omnes propositiones, præmissas & conclusionem, Universales affirmantes, ut: *O animal vivit. O. homo est animal E. O. homo vivit.*
  2. *c El Ar Ent*, habet majorem & conclusionem Universales negantes, minorem Universalem affirmantem, ut: *N. athens salvatur. O Turca est athens. E. N. Turca salvatur.*
  3. *d Ar Il*, majorem habet Univ. affir. minorem & conclusionem particulares affirmantes, ut: *O. Sanctus Deum honorat. Q. homo est sanctus E. Q. homo Deum honorat.*
  4. *f Er l O*, majorem habet univ. neg. minorem part. aff. conclusionem part. negantem, ut: *N. homo est lapis. Q. substantia est homo E. Q. substantia non est lapis.*
1. *Major 1. fig. semper sit universalis.* Verè i. e. distributive, completè & formaliter universalis, non particularis, licet esse quoque possit singularis.
  2. *Minor 1. fig. semper sit affirmans,* nunquam vi formæ verè negans, sive explicitè sive implicitè neget. Potest tamen esse infinita, ut: *Qui non est ex Deo, verbum Dei non audit, Judæus non est ex Deo. E.*

De II. Figura.

In 2. Figura notantur eadem TRIA.

- I. *Quid 2. Figura?* R. ubi medius terminus in utraque præmissarum prædicatur, ut *O. homo est rationalis. Leo non est rationalis. E. Leo non est homo.*
- II. *Quot modi?*
R. IV. ut sunt *Cesare, Camestres, Festino Baroco. (vel Fadoco.)*
- III. *Regulae sunt due.* 1. Major sit universalis. 2. altera præmissarum negans: vel ex puris affirmativis in 2. fig. non valet consequentia.
1. *c Es Ar E*, habet majorem & conclusionem Univ. negantes; minorem Univ. affirmantem, ut: *N. homo est angelus. O Seraphim est angelus. E. N. Seraphim est homo.*
  2. *c Am Estr Es*, majorem habet univ. aff. minorem & conclus. universales neg. ut: *O angelus est spiritus. N. homo est spiritus. E. Nullus homo est angelus.*
  3. *f Est l no*, majorem habet Un. Neg. minorem part. aff. & concl. part. neg. ut: *N. homo est bestia. Q. animal est bestia. E. Q. animal non est homo.*
  4. *f Ad Oc O vel b Ar Oc O*, majorem habet Un. Aff. minorem & concl. Part. Neg. ut: *O homo est animal. Q. corpus non est animal. E.*

In 3. Figura eadem TRIA. cum Syllog. expositoryo.

I. Quid 3. Fig. ? R. Ubi medius in utraque præmissarum subijcitur. ut: *O homo est animal. O homo est substantia. E. Q. substantia est animal.*

II. Quot sunt 3. Fig. modi ? R. VI. ut: *Darapti, Felapton, Disamis, Datisi, Bocardo, (Dodcarmdo) Ferison.* Secundum Verf. Vulg. *Barbara, Celarent, prima Darii Perioque. Cesare, Camestres, Festino, Faddoco (Baroco) Secunda. Tertia grande sonans edit: Darapti, Felapton, Adjungens, Disamis, Datisi, (Dodcarmdo) Bocardo, Ferison.*

1. *dAr Aptl*, habet majorem & min. Un. Aff. & conclusionem partic. aff. ut: *O homo est animal, O homo est subst. E. Q. subst. est anim.*
2. *fEL Ap On*, habet maj. Un. Neg. minorem Un. aff. & concl. part. negantem, ut: *N. homo est lapis. O homo est substantia. E. Q. substantia non est lapis.*
3. *dI s Am Is*, majorem & Conclusionem part. aff. minorem Un. aff. ut: *Q. homo est pius. O. homo est à Deo, E. Q. quod est à Deo, est pius.*
4. *d Ar Is I*, habet majorem Un. Aff. minorem & concl. part. aff. ut: *O homo est risibilis. Q. homo est sanctus E. Q. sanctum est risibile.*
5. *b Oc Ar d O (vel d Oc Ar m d O,)* habet maj. & concl. particulares neg. minorem Un. v. aff. ut: *O homo non est doctus. O homo est rationalis. E. Q. rationale non est doctum.*
6. *f Er Is On*, majorem habet Un. Neg. minorem part. aff. & concl. part. neg. ut: *N. homo est lapis. Q. homo est albus E. Q. album non est lapis.*

III. Regule sunt quoque Duæ 1. Conclusio. 3. Fig. semper sit particularis. 2. minor semper affirmans.

Tertiæ figuræ speciatim subijcitur *Syllogismus expositoryus*, qui probat conclusionem Syllogismi communis per medium singulare, ut: *David est adulter. David est sanctus E. Q. sanctus est adulter.* Medium singulare est David.

Syllogismus communis esset talis: *Quicum alterius uxore rem habuit, est adulter Q. sanctus eum alterius conjugem habuit E.* Terminus iste communis, *rem habere cum alterius conjugem*, si exponitur per medium singulare, Syll. dicitur expositoryus.

Q U Æ S T I O N E S.

Q. I. An & quomodo syllogismi infiniti cujuscunque figuræ, sunt formaliter boni ? R. Quia semper in tali forma ex veris inferant verum, & contra nullam regulam peccant, boni sunt. v.g. in I. Fig. *Qui non est homo, non est animal. Lapis non est homo E.* Minor est affirm. quia *non*, pertinet ad prædicatum, sicut in majori pertinet ad subjectum. Et principalis copula subintelligitur, sc. *Lapis est id, quod non est homo.* Et nisi talis minor esset affirmans, conclusio quoque in hoc syllogismo non posset esse affirmans, v.g. *Quod non est animal, est expers sensus. Lapis non est animal E. est expers.*

persensus. NB. quando syllog. infinitus est in 2. observandum est, ut conclusio recte inferatur. v.g. *Quod non vivit, non sentit. Asinus sentit E. Asinus non est id quod non vivit.* Vitiosè. *E. asinus non vivit.* Item: *Quod non est animal, est expersensus. Bestia non est expersensus. E. non est id, quod non est animal.* Malè. *E. bestia non est animal.* Conclusio in tali casu debet esse non solum infinita sed & negans, ut imitetur partem debiliorem, alterum *E. non* semper ad terminum pertinet. Dico in tali casu, ne putetur omnem conclusionem syllogismi infiniti necessariò requiri infinitam; potest enim vel utraque vel alterutra præmissarum esse infinita, (quando videlicet medius terminus infinitatur) & conclusio manere finita. v.g. ex 1. *Post. c. 10. Quod nullis micat radiis, est propè à nobis. Planetæ nullis micant radiis. E. Planetæ sunt propè à nobis.* Et in 2. Fig. *Qui est electus, pro eo Christus non est frustra mortuus.* Finaliter impænitens non est ille, pro quo *Christus non est frustra mortuus, E. Final. impænitens non est electus.*

Q. 2. An Syllogismi Singulares possint referri ad prædictos figurarum modos? A. possunt ad modum universalium formati, unde dicuntur virtute universales sive negativè, ut vid. *Coll. Phil. Theol. diss. 2. pag. 44. v.g. Quicumque est Socrates, non calicmutes Deos. Ego sum Socrates E. Reducitur ad Ferso* Et sic non merentur speciales modos. *Jacob. Mart. Log. p. 415. Gunk. disc. philof. cont. Ram. p. 50.*

Q. 3. An major. 1. & 2. fig. per se & necessariò debeat esse universalis? A. ratione formæ. *Derodon p. 627. & p. 636.* dicit, si per se, nunquam posset ex particulari concludi, quod enim per se fit nunquam potest fieri aliter. & Sicut ipse per se requirit ratione formæ semper tres terminos, licet aliquando ex 4. verum sequatur, ita nos per se requirimus in 1. & 2. Fig. majorem Univ. Et quando ex particulari sequitur verum, non per se sed per accidens & ratione specialis materiæ inferitur. Idem tenemus, quando prædictus Autor negat ex minore negante. & 3. fig. vitium derivari, cum è majori particulari & minori negante in 1. fig. semper rectè concludatur, modo non adducantur plures quàm tres termini. Nam plures terminos ipsi non permittimus in hoc argumento: *Q. homo est bipes Nullus cygnus est homo, E. Q. cygnus non est bipes.* Et tamen ex veris concludit falsum.

Q. 4. An Major. 1. Fig. possit esse particularis, quando medium cum relativo identitatis, ut vocat *Scotus*, repetitur in minori? v.g. *Quoddam album currit, Socrates est illud album E. Socrates currit.* & Nititur syllogismus hâc majori: *Quodcumque est illud album, currit.* Et nisi in majori idem album intelligeretur, forent. 4. termini. vid. *Stahl. inst. Log. 193.*

Q. 5. An Syllogismi 3. Fig. in quibus totum prædicatum in conclusione non repetitur, sint vitiosi? A. 1. Quia ex veris concludunt falsum, quod est indicium infallibile malæ formæ. v.g. *Deus est Deus Abrahæ Deus est Deus Isaaci. E. Isaac est Abrahæ. Paulus raptus est in Paradisum. P. raptus est in carcerem. E. Carcer est paradisus.* 2. Minus est in conclusione, quàm fuit in præmissis, ita E. interendum. E. *Deus Isaaci est Deus Abrahæ.* Et in altero. E. *Quidam qui raptus est in carcerem raptus est in Paradisum.* contr. *Mois. part. 1. p. 343. v. spec. disp. acutiss. Dn. Ebel. Cornel. Mart. anal. 2. 6. p. 8. Jacob. Mart. 412. Scharf. 474.*

- Q. 6. An conclusio Syll. Expositorii sit particularis? A. contr. *Goelenium probl. 4. part. 3.* Retinetur enim eadem conclusio, quæ est syll. communis, pro medio comūni saltem substituto medio singulari. *Ait in syllog. communi 3. Fig. est particularis, non singularis, E. & in Expositio vid. Jacob. Mart. p. 418.*
- Q. 7. An syll. Expof. tantum pertineat ad 3. Figuram? Ita censent plures, ut *Scharff. p. 493. Jacob. Mart. 412.* Nos commodissimè & aptissimè in 3. Figura formari Expositorios idè docemus, quia ibi medius terminus bis subicitur, singulare autem aptius est subjici, quàm prædicari. Quia tamen & prædicari aliquando possunt singulares termini, non omninò reliquis Figuris hunc syll. invidemus. Quid enim prohibebit talem formari in 1. Fig. *Socrates est sapiens. Q. pauper est Socrates E. Q. pauper est sapiens.* contr. *Finck. Sched p. 326.*
- Q. 8. An Syll. Exposit. sit verus syllogismus? A. Quia illi definitio & omnes leges Syllogisticæ ita conveniunt, ut contra nullam impingat, adeoque illis observatis nunquam ex veris concludat falsum. *vid. Scheibl p. 706. Horn. 438. Inst. Log. Jacob. Mart. 416. 417. Finck. cl. 301. Kest. de conseq. p. 108. in primis Exc. Dn. Ebel. disp. 2.*
- Q. 9. An Expositorius evertat Trinitatem? hoc modo: *Ess. divina est Pater. Ess. div. est Filius E. Filius est Pater.* & Ejusmodi Syll. non quadrant ad dictum de O. medius enim in neutra præmissarum distribuitur completè. *vid. sup. reg. gener.* Unde requiritur in Syll. Exp. medium singularæ, non solum ratione rei significatæ, verum & ratione modi, ut addi possit *O. quod est. vel N. quod est,* quod hîc dici non potest. Falsum enim est: O. quod est & dicitur essentia Dei, est Filius. *vid. Exc. Ebel. compend. Logic. 189. Stahl. pag. 208. Finck. 328. Kest. Logic. Phil. 146. Voetius. Theol. nat. 132.*

E F F A T A.

1. Prima figura est omnium perfectissima. Quæ nullâ indiget reductione aut perfectione.
2. In 1. F. omnis generis problemata concludi possunt. *i. prior c. 4.* Universale affirmativum & neg. particulare aff. & negativum.
3. In 2. Fig. tantum fiunt syll. negativi. Quia ex puris affirmativis nihil hîc sequitur &, præcedente unâ præmissarum negante, necesse est sequi negantem, conclusio negans semper propositionem syllogismi negantem arguit.
4. In 3. Fig. tantum fiunt Syllog. particulares. Quia conclusio non est nisi particularis formaliter.
5. Quæcunque conveniunt in uno tertio (singulari & incommunicabili) illa inter sese conveniunt. *Paulus est Apostolus, Paulus est peccator E. Q. Peccator est Apostolus.*
6. Quorumcunque unum cum tertio singulari coheret, alterum discrepat, illa inter se discrepant. *Paulus non est hypocrita, Paulus est Apostolus E. Q. Apostolus non est hypocrita.*

DE REDUCTIONE SYLLOG. MODALI, EXPONIB. ET OBLIQUO.

De Reductione in genere, tanquam principio altero perficiende, notanda sunt hac Duo. scilicet.

1. Quid? Reductio est artificiosa transformatio syllogismorum imperfectorum ad 1. Figuram.

NB. Syllogismi 2 & 3. Figuræ, ut & indirectorum modorum 1. fig. dicuntur imperfecti, indeque reducibiles, quia non sunt actu dictum de O. & N. ut syl. 1. Fig. indeque minus evidenter, (interim certò) concludunt.

1. Quid sit? est illa reductio, quæ Syll. imperfecti, mediante terminorum conversione, vel etiam præmissarum transpositione, fiunt Syll. 1. Figuræ, conclusionem vel retentiã vel ejus convertente illatã.

2. Quotuplex? Duplex vel ostensiva vel per impossibile.

2. Quomodo fiat? Observandæ sunt literæ modi reducendi consonantes, tum initiales; tum mediæ. Nam 1. initialis vult reductionem fieri ad eum modum 1. Fig. qui eandem tenet litteram initialem. v.g. *Disamis, Darisi, Darapti* ad *Darii*. *Festino* ad *Ferio* & c.

1. De ostensiva duo.

Deinde 2. mediã docet vel conversionem vel transpositionem, scz. in qua syllaba invenitur S; illa propositio simpliciter est convertenda. In qua litera P. illa prop. est convertenda per accidens. Et ubi habetur litera M. illa prop. est transponenda, (*Qualibet enim syllaba notat propositionem*) secundum VV. S. *Vult simpliciter verti, P, verò per accidens. M. vult transponi. C. per impossibile duci.*

NB. Quia tamen Modi, in quibus aliã C. invenitur, nunc solent converti ostensivè; ut sequetur, conversione per contrapositionem, illa notatur per litteram D; in medio, quando pro *Ba*, oco dicitur *Fadoco*, & pro *Bocardo* habetur *Dodcarmdo*.

Res in exemplis & præxi ita ostendi potest, ubi nota, in divisione syllabarum consonam mediam semper conjungi cum vocali præcedenti, nõ sequenti. v.g. dico, *Cel-ar-e*, non *Ce-la-re*.

<i>Cel. N. lapis est ho-</i>	<i>CE N. homo est</i>	<i>Cãm O animal sentit.</i>	<i>Ce N. sentiens est</i>
<i>mo</i>	<i>lapis</i>	<i>E.</i>	<i>lapis.</i>
<i>ar O. rat. est ho-</i>	<i>LA</i>	<i>es N. lapis sentit. E. la</i>	<i>O animal sentit. E.</i>
<i>mo E. Ad</i>		<i>tres N. lapis est ani-</i>	<i>rent N. anim. est</i>
<i>e. N. rationale est lapis.</i>	<i>RENT</i>	<i>mal. Ad</i>	<i>lapis.</i>
			<i>(ii. non est animal)</i>
<i>Fes N. lapis est Fe N. an. est lapis.</i>	<i>Fad O. animal sentit.</i>	<i>Fe Quodcumq. nõ senti-</i>	
<i>animal</i>	<i>rit.</i>	<i>ri. --- majori conver-</i>	
<i>tin Q. albũ est an. ri</i>	<i>oc Q. subst. non</i>	<i>sentit. E. o</i>	<i>per contraposi-</i>
<i>E. Ad</i>	<i>sentit. E. o</i>	<i>tionem.</i>	
<i>on Q. album non est lapis</i>	<i>on Q. substantia non est an. Ad</i>		

Exem.

Exempla duo in 3. Fig.

Dis Q. substantia est lapis.	Da O. substantia est ens.	Dod Q. subst. non est corpus.	Da O. substantia est ens.
am O. substantia est ens E.	ri Q. lapis est substantia E.	cam O. subst. est ens E.	ii Q. non corpus est substantia E.
is Q. ens est lapis. Ad	i Q. lapis est ens.	do Q. ens non est corpus Ad	i Q. non corpus est ens.

NB. Eodem modo Darapti & Datifi ad Darit, Felapton & Ferison ad Ferio reducuntur.

II. Dereductione per impossibile etiam Duo.

1. Quid? *ꝛ.* quando ex contradictoria conclusionis & una præmissarum retenta concluditur alterius præmissæ contradictoria.

2. Quomodo fiat? *ꝛ.* Si Syllogismus reducendus est 2. Figuræ, retinetur Major, & concluditur minoris contradictoria, dicto modo. Si autem Syll. red. est 3. Fig. retinetur minor & majoris contradictoria concluditur. Secundum VV. *Servat majorem, variatque Secunda minorem.*

In exemplis, *Tertia majorem variat, servatque minorem.*

Cam O. homo est animal.	—	Fes N. lapis est animal.
est N. lapis est animal. E.	X Q. lapis est homo.	tin Q. subst. est animus E.
res N. lapis est homo.	X Q. lapis est animal.	o Q. subst. non est lapis E.
		N. substantia est animal.

Ita ad absurdum duco, quando adversarius vellet in *Camestres* v. g. dubitare de vera consequentia & tamen concedere veras præmissas. Tum urgerem: Aut vera est hæc conclusio, aut ejus contradictoria? Si illud, habetur intentum. Si hoc, conclusionis contradictoriam tanquam veram, facio præmissam, & concludo formaliter in 1. Fig. alterius præmissæ contradictoriam; Sed quia absurdum est, concedere duas contradictorias esse simul veras. Adversarius hoc modo deductus est ad absurdum vel impossibile. Porro in 3. Fig.

Dar O. homo est ens		N. corpus est ens.
ap O. homo est corpus E.		N. homo est ens. Ejus subalternata est.
ti Q. corpus est ens.		Q. homo non est ens, quæ formaliter contradictoria.

NB. DE modis indirectis 1. Fig. quia illis optimè carere possumus, nihil dicere volui; quanquam alias & ostensivè & per impossibile reduci possint, de quo alibi.

5. Quid?

1. *Quid?* Syll. Modalis est, cujus vel una vel omnis propositio est modalis; ut
Nec. est hominem esse animal. Petrus est homo. E. Necess.

2. *Quotiplex?* *Purus*, cujus omnes propositiones sunt modales & quidem ejusdem
 modi, ut: *Necess. est hominem esse animal. Necess. est Italem esse ho-*
minem. E. Nec. Italem esse animal. Vel

Est vel *Mixtus*, cujus aliqua propositio solum modalis est, vel omnes, di-
 versorum autem modorum, v.g. *Necess. O. animale esse corpus. O. ha-*
mo est animal. E. Nec. O. hominem esse corpus.

Sylog. Exponibilis est, qui constat ex propositionibus exponibilibus, ut. *homo est*
animal, solum rationale est homo E. sol. rat. &c.

NB. Sicut autem exponibilis in plures alias resolvitur, ita pro varia resolutione
 etiam varii syllogismi exurgere possunt absoluti, v.g. ex illo primo hic: *O. ho-*
mo est animal, rationale est homo E. haecenus bene. Deinde talis. *O. homo est*
animal. Quicquid non est rationale non est homo. E. Quicquid non est rationale
non est animal. Male, quia minor in 1. Figura negat.

Sylogismus obliquus est, cujus propositiones sunt obliquae, ut contrariorum est
 eadem scientia. Virtus & vitium sunt contraria E. illorum est eadem scientia.

NB. Quotiescunque tales syllogismi dubium movent aut difficultatem, redi-
 guntur ad rectos, & difficultas superabitur.

Q U A E S T I O N E S.

Q. 1. An reductio sit simpliciter necessaria? N. Est utilis & necessaria secundum
 quid, ut adversariis praescindatur omnis elabendi causa vel ansa, simplicem autem
 necessitatem non deprehendimus.

Q. 2. An tantum modi *Baroco* & *Bocardo* efficiant reductionem per impossibile? N.
 Nam non solum isti per impossibile reducuntur, ut habet praxis: Neque solum
 reliqui modi reducuntur ostensivè. Si enim substituas pro *Baroco* *Fadoco* &
 pro *Bocardo* *Dodcardo*, adhibitâ conversione per contrapositionem, quæ litera *D.*
 in medio notatur, praxis ostendit reductionem ostensivam.

Q. 3. An *O. Syll.* sit modalis, qui habet propositionem modalem? A. Si habet for-
 maliter modalem, ubi modus in actu exercito accipitur, sicut oportet.

Q. 4. An Syll. Mod. Exponibilis aut obliquus exigat speciales consequentiae regulas?
 N. Possunt enim commodè ad constitutas referri & secundum eas judicari, quan-
 doquidem verus sensus fuit expositus. Nam neque hic licet argumentari ex. 4.
 terminis, puris negativis, puris particularibus &c.

Q. 5. An ex puris necessariis Sylogismus modalis inferat in omni Figura conclusio-
 nem necessariam? A. cum Aristotele. Si praemissae fuerint absolutè necessariae, in-
 ferunt & conclusionem necessariam. Jacob. Martini p. 420. putat non sequi in 3.
 Fig. ex hoc syll. *Nec O. constans materiâ & formâ esse quantum. Nec. O. const. ex mat.*
& form. esse substantiam E. N. quandam substantiam esse quantum. Aliter non pot-
 est sese habere aliter, quam ut substantia sit quanta. vid. Horn. Inst. p. 462.

Q. 6. An in 1. Fig. ex Majori necessaria & minori absoluta, sequatur conclusio necessaria? A. cum Arist. Neque obstat hoc: *Nec. O. Philosophum esse doctum. Petrus est Philosophus. E. N. Petrum esse doctum.* Nam conclusio est necessaria, necessitate quando & sensu composito, quatenus scilicet est Philosophus. Sicut major ita formata *O. qui est Philosophus, necessarium est doctus,* in sensu composito, quatenus est Philosophus, continet maximè & hunc Petrum, aliàs non esset vera sensu distributivo, vid. *Horn c. 1.*

Q. 7. An ex puris possibilibus & contingentibus sequatur talis conclusio? A. cum Arist. in 1. & 3. Fig. Non in fig. 2. quia ibi medius terminus est prædicatum, ad prædicatum a. quando modalis composita resolvitur in divitiam, refertur modus, ut stet à parte prædicati, E. cum non potest ingredi conclusionem, quia medius terminus, etiam ne ex parte quidem conclusionem non ingreditur. *Jacobus Martini* rursus putat sequi tum absolutam, & objicit hoc exemplum. *Cont. O. currens esse hominem. Cont. O. rationale currere. E. Cont. O. rat. esse hominem.* Quod absurdum. *¶. 1.* Majorem non esse distributivam completam, cum dici non possit. *O. id quod currit, est contingenter homo, vel contingit omne id quod currit vel potest currere, esse hominem.* *¶. 2.* potest majoris sensus esse. hic: *Omne currens esse hominem, est propositio contingenter vera, & sic minor non potest subsumi, rationale enim non est omne currens esse hominem.* Non ergò miremur conclusionem absurdam.

Q. 8. An omnis syllogismus exponibilis, etiam exceptivus, verus sit syllogismus, qui ad veram formam syllogisticam reduci possit? Sunt qui exceptivum nullitatis damnant & omnem pro falso & inepto habent ad form. syl. cum falsum sequatur: *O. animal quod non est homo, est brutum. Petrus est animal. E. Petrus qui non est homo, est brutum.* Alii supponunt incertum & falsum, quasi in majori, id quod non est homo, non ad subjectum referri debeat, cum utique talis descriptio subjecto sit addenda, & talis exponens sit. hujus exceptivæ: *O. animal, præter hominem est brutum.*

EFFATA ET AXIOMATA.

1. Reductio est syllogismorum [de cujus consequentiæ evidentia dubitatur] perfectio.
2. Reductio est omnium enunciationis affectionum exercitatio. Omnes enim ibi occurrunt.
3. In modalibus maximè est vitanda terminorum multiplicatio.
4. Modales cum absolutis idem habent concludendi fundamentum.
5. In exponibilibus termini rectè sunt distinguendi, determinandi & collocandi. Aliàs & sensus variatur & termini confunduntur, unde vitium facile deprehenditur in hoc: *Fides sine operibus justificat: Fides sine operibus est res mortua. E. res mortua justificat.*

DISP.

SYLLOG. COMPOSITO.

1. Quid? *Et*. Syllogismus Compositus est, cujus propositio major, aut utraque præmissarum, est composita, *ut* *si* *Deus est justus, peccatores impoenitentes judicabit.* *Atq;* *si* *verbum ejus est verum, est justus.* *E.* *si* *verbum ejus est verum, peccatores judicabit.*

1. Quid? Est cujus major est conditionalis, aut utraque. *Sed* *homo currit, movetur.* *Atq;* *currit.*

2. Quotumplex? *Et*.
Duplex,
vel

1. *Parè* hypotheticus, cujus utraque præmissarum est conditionalis, *ut, si datur creatura, datur conservatio creatura.* *Si datur creator, datur creatura.* *E.* *Si datur Creator, datur conservatio creatura.*

vel
Hypotheticus ex parte, cujus tantum major est conditionalis, *de quo porro in speciebus.*

Prima, quæ ponit antecedens & concludit consequens. Sive quæ progreditur à positione antecedentis ad positionem consequentis. *Si Petrus est homo, est animal. Sed est.* *E.*

Secunda, quæ tollit consequens, ut tollat antecedens: *V. quæ progreditur à remotione consequentis ad remotionem antecedentis, ut: Si Petrus non est animal, non est homo, atqui non non est homo. E. non non est animal.*

3. Figura, quæ Dux sunt

NB. Modi, utriusque figuræ quidem varii sunt, ita ut vel utraque pars affirmet, vel utraque neget, vel una affirmet & altera neget, atq; in omnibus hoc generaliter tenendum & notandum, ut formaliter tollatur & ponatur, *Ponere* autem hic non est affirmare, sed eodem modo, ut in majori habetur, in minori repetere & assumere: *Es tollere*, est specialiter contradicere vel contradictoriam assumere, ut ostendi potest in hisce: *Si O. homo est doctus, etiam O. rusticus est doctus, sed nullus rusticus est doctus.* *E.* *nullus homo est doctus.* *Minor ita. Sed quidam rusticus non est doctus. E. Q. homo non est doctus.* *Si O. homo est animal etiam aliquod animal est homo. Atq; aliquod animal non est homo. E. Aliquis homo non est animal. Minor ita: Atqui Nullum animal est homo. E. nullus homo est animal.*

Quotumplex?
Et. Triplex.

1. *Conditionalis*
vel
Hypotheticus.
Ubi III. Occurrunt tenenda.

II. *Disjunctivus est, cujus major est disjunctiva.*

Figura ejus dua sunt.

Prima, assumit unum & reliquum tollit, ut: a calida, a frigida, a tepida est aqua, sed est calida. E. neque frigida neque tepida.

Secunda, tollit unum & reliquum concludit, ut: a sanus est homo, a ager, sed non est ager, E. sanus.

III. *Copulativus, cujus major est copulativa negans, ut: Non & pius & scortator fuit Iosephus, sed fuit pius E. non fuit scortator.*

NB. Sicut peculiare hoc est in Syll. copulati: ut habeat propositionem majorem negantem, ita & unam tantum tenet figuram, sc. tantum assumit unam partem & reliquam reliquas tollit. Non autem contra, ut possit etiam unam tollere & alteram concludere, ubi ex veris statim sequitur falsum, v. g. *Non & albus est paries, & niger. Sed non est albus, E. est niger. Lignum non & lapis est & animal. Sed non est lapis. E. Animal.*

QUESTIONES.

Q. 1. An O, Syllogismus in specie hypotheticus, semper majorem habeat compositam? A. Quia talis syllog. ubi solum minor est composita, nihil habet alieni à Syll. simplici. v. g. *Omnis homo est animal. Petrus si est rationalis, est homo. E. Petrus, si est rationalis, est animal.* Talis syllog. enim in 1. fig. est, neque plures ibi numeramus terminos, quam tres.

Q. 2. An syllogismus conditionalis necessariò sit reducendus ad simplicem, indeque ejus consequentiæ regulis gaudeat? D. Sicut in Syll. *disjunctivo & copulativo* reductione non est opus, neque retentis iisdem terminis, semper dabilis est. Ita pariter in Syll. *conditionalis* rem sese habere existimamus, licet reductio ibi & frequentior & facilius occurrat, adeoque tum dabilis invenitur: Imò si tandem mutatis nonnihil habitu, dispositione & terminis, fiat reductio, non videmus, quare tanto perere à quibusdam urgeatur, cum & hæc dispositio sit naturalis & nonnunquam convenientior naturæ, quam reducta ad formam simplicem, v. g. convenientius dicitur: *Si Christus resurrexit, etiam nos resurgemus. Sed resurrexit E. Quam si hunc in modum simplicis formæ juxta illos procederem: Christum resurrexit, Nos sumus Christus (per a. t. n.) E. Nos &c.*

Q. 3. An Syllogismus specialiter hypotheticus vel conditionalis sit propriè dictus Syllogismus? A. Et quidem in gemino quæstionis sensu: Vel sermo est, de *Conditionali* communi in *th.* explicato, ubi negamus talem dubiæ esse consequentiæ, incertæ & non evidentis veritatis, adeoque adversarium non stringere, nisi sub forma compareat simplici. Omnis enim formalis, naturalis & legitima argumentandi forma, cujus præmissæ sunt veræ, & dispositio immotis naturæ legibus in nixa, stringit adversarium, sicut eo sine communitate talis usurpari consuevit species, cum verò talis deprehendatur in syllogismo conditionalis, non assurgendum dicimus illorum rigori: Vel, sicut rursus aliter explicatur, quæstio est de hypothetico materialiter & singulariter tali, qui aliàs *Metaphysicum* appellatur, concludens ex pacto, conditione:

eione & supposita vel approbata quadam hypothese extra syllogismum, & cum nec illi aliquid ad formam syllogismi deest: Ita ex hypothese, qua supponitur resurrectio mortuorum, si probata fuerit mortuorum existentia & vita, concludit hic Metalepticus Christi. *Quorumcunque Deus dicitur Deus, illi vivunt adeoque superstites sunt. Sed demortuorum Abrahami, Isaaci & Jacobi, Deus dicitur Deus. E. Demortui, Abr. Is. & Jac. vivunt.* Non concluditur equidem verbaliter, resurrectio mortuorum, aut ex illa hypothese communi dicta, qua illa conceditur probata ex probata mortuorum existentia. Utrobique ex positis quibusdam aliquid necessario concluditur, ut ex praxi relinquatur, adeoque habetur definitio & natura syllogismi, *Lober. de Syl. Comp. p. 10. 12. & seqq. Scheibler. p. 735. Contr. Croll. Regium & Arnisaum.*

Q. 4. An Copulatus à disjunctivo sit satis distinctus, tanquam distincta syllogismi species? A. Quod probat distincta utriusque definitio & natura procedendi ex *Tab. Neq; copulativam & disjunctivam possumus admittere æquipollentes. Quæ enim æquipollentia inter has: Asinum non & homo & animal & quadrupes est. Asinum a. homo a. animal aut quadrupes est.* Illa est vera, hæc falsa.

Q. 5. An Syllogismus pure hypotheticus sit syllogismus compositus, an simplex? Aff. prius 1. quia, ut syllogismus ex parte hypotheticus concludit, postea hypothese, ita & hic 2. Quia propositio major est conjuncta. 3. Quia nulla potest dari ratio, cuius propositio major conditionalis cum minori absoluta faciat syllogismum compositum, non a. si & alia hypothetica accedit, quasi minor hypothetica accedens majorem tolleret? Simpliciter esse arbitrantur *Scheiblerus & Finckius, ille in Log. hic in 2. Schedias. p. 332.*

Q. 6. An pure hypotheticus detur tertia figura? N. quia in tali figura, ut analogice vocatur, ex veris inferitur falsum v. g. *Si homo est animal, sentit. Si homo est animal, est substantia. E. Si homo est substantia, sentit.* Si verò absoluta inferatur conclusio, *Quadam substantia sentit,* argumentationi nihil deest.

Q. 7. An in Syllogismo conditionali tres requirantur termini, sicut in simplici? N. Licet pauciores quam duo esse non possint, possunt tamen & duo hic sufficere, ut *Si homo est animal, quoddam animal est homo.* Atqui prius est. E. posterius. Possunt & 4. adhiberi, ut, *si virtus est laudanda, vitium est vituperandum,* atqui &c. Licet ad tres necessario sit redigendus, quando ad simplicem formam reducitur. Quod deinde non fiet, immediate & formaliter iisdem terminis manentibus, sed non nihil immutatis & variatis.

Q. 8. An plures figurae dentur in syllogismo conditionali? N. Omnis enim syllogismus conditionalis procedit legitime, vel à positione antecedentis ad positionem consequentis, vel à remotione consequentis ad remotionem antecedentis. Non contra! Fallunt ergo, qui vel à remotione antecedentis vel à positione consequentis procedunt, quia ex veris eliciunt falsum, si non semper, sufficit, quod aliquando. v. g. *Fallata concluditur. Si homo est bestia, est animal. Sed non est bestia tamen, non est animal, vel sed est animal E. est bestia.*

- Q. 9. Quæ sunt requisita syllogismi disjunctivi? *1. requiritur propositio affirmans, non negans.* Quia negans est inepra, sub qua sub unum non concludi possit. v.g. *Non aut homo est corpus, aut substantia. Non aut bestia est animal aut sentiens.* Deinde talis propositio est vera, nec tamen dici potest, unam partem esse veram, alteram falsam. 2. partes sint verè oppositæ, non subalternæ & planè non pugnantcs, ut *a. homo est corpus, a. non est Leo.* 3. *Omnes partes enumerentur, nè dari possit tertium, ubi conclusio non habet necessitatem, licet quandoque possit, etsi non enumerentur, habere veritatem.* Quod quidam requirunt. 4. propositionem ex omni parte affirmativam, aded ut affirmans continens terminum negantem inhabilis sit, nihil est, ut patet ex hisce verè concludentibus: *Aut es nequam, aut non es. Sed es nequam. E. non non es.* Vel: *Sed non non es nequam. E. es nequam.* Modo legitimè & formaliter contradictoriè aut per novum non tollatur ea pars, quæ tollenda venit, juxta modum procedendi in Tab. descriptum.
- Q. 10. An O. propositio negans sit apta ad syll. copulativum? N. Negans quidem requiritur, ex qua unum subsumendum & reliquum in conjunctione vel conjunctim tollendum. At non statim omnis negans taliter est comparata, ut ex ea quid sumi possit, v.g. *Non & doctus est & indoctus lapis.* Tales autem inepræ sunt ad syllog. copul. Dixi, in conjunctione, ne tollantur disjunctim v.g. *Paulus non & doctus & dives & formosus & Apostolus est. Sed est Apostolus. E. non & doctus & dives &c.* Malè autem disjunctim. *E. Neque doctus, neque &c.*

AXIOMATA ET EFFATA.

1. Tollere est specialiter contradicere. In omni syll. composito, conf. Tab. & q. 9. Sicut in disjunctivo ita. *aut homo est rationalis. a. O. animal est brutum. Sed homo est rationalis. E. Non O. animal (malè nullum) est brutum.* In copulativo rursus. *Non & O. homo est rationalis & O. animal. Sed O. homo est rationalis. E. Non O. animal (malè nullum animal) est rationale.*
2. Posito in Syll. Cond. antecedente, ponitur consequens, non contrà: Et remoto consequente, removeretur antecedens. *Non contrà.* Unde à positione antecedentis ad positionem consequentis dicitur valere consequentia, *non contrà. à positione consequentis &c.* Et rursus: A remotione consequentis ad remotionem antecedentis, *V. C. non contrà, à remotione antecedentis &c.*
3. Disjunctio Syll. disjunctivi semper sit apta & completa. *Apta ex oppositis. Completa per immediatam oppositionem & sufficientem enumerationem.*
4. Remotis (in disjunctione) omnibus usque ad unum, concluditur. *Remoto uno, reliqua concluduntur, sed disjunctivè.*
5. Syllogismus conditionalis & disjunctivus semper est affirmativus, Copulativus semper negativus.

DISP.

DE ARGUMENTATIONE IMPERFECTA.

Argumentatio imperfecta consideratur vel in Genere: Vel in specie Generaliter circa eam teneri possunt Duo.

- 1. Quid? Est argumentatio, quæ à perfecta & manifesta forma recedit. Sive id fiat ratione excessus & abundantiz, ut in Sorite & Dilemmate. Sive ratione defectus, ut in reliquis. Dicuntur tales syllogismi etiam Cryptici, quia manifestam formam occultant.
- 2. Quosplex? Quintuplex potissimum. Ut Enthymema, Inductio, Exemplum, Sorites & Dilemma. De quibus ita in Specie.

1. In Enthymemate occurrit inprimis quatuor.

1. *Varia significatio.* 1. accipitur latissime pro omni syll. imperfecto, cui deest aliquid, quod subintelligitur. Quia *subiuncta*, ratione vocis, ab *Enthymema* *in mente complector, cogito*, est animi conceptus, quo propositio non expressa subintelligitur. 2. *Strictius* pro enthymemate saltem illo, quod ex verisimilibus & signis, ex causis antecedentibus & consequentibus, quatenus in sensus incurrunt, concludit. ut *hac mulier habet lac E. concepit.* 3. *stricte* ut hoc in loco, quâ significatione etiam *Syllogismus monolemmatus* dicitur.

2. *Definitio.* Est Syll. imperfectus, ex una præmissarum festinato concludens, ut, *O. homo est vocatus E. & ego. Furtum est. E. peccatum est. Christus resurrexit E. & nos resurgemus.*

*Festinato, i. e. sine mora. sine expectatione plurium, sine additione alterius præmissæ. Neque attendit similitudine, utrum ex similibus nec ne. Deest a. semper aliqua præmissarum, vel major vel minor, ut sequitur. *Prior* enunciatio dicitur antecedens, posterior consequens; ubi nota, eam, quæ est consequens, quandoque præmitti ratione loci, & eam, quæ anteced. postponi, v. g. *Petrus est laudabilis, quia est sapiens.* Dicitur est, quia sol *lucet. Mulieri multa sunt condonata, quia multum dilexit.* In quibus tò quia non semper causam essendi; sed aliquando cognoscendi notat, ut in postremo exemplo ex *Luc. VII. 47.*

3. *Diuisio.* *Syllogismi simplicis*, ubi forma subest simplex, v. g. *O. homo est animal. E. & Petrus, (subintell. Petrus est homo.)* vel *Compositi*, ubi forma argumentandi composita concipitur, ut *Christus resurrexit E. & nos.* Huc pertinent & tales: *Qui secat quercum, secat arborem E. Quercus est arbor. Qui concipiat ens independens, concipiat Deum; E. Ens independens est Deus. Subintelligitur; quæ deest, propositio composita, si Christus resurrexit & nos resurgemus, & sic in aliis.*

4. *Perfessio* vel *reductio.* Quando additur propositio, quæ subintelligitur, perfecta habetur forma.

**Quæ deest, facile cognosci potest.* In forma composita, deest major. In simplici, major quando prædicatum conclusionis non est in antecedente, minor, quando subjectum desideratur. *Exempla sunt facilia.*

1. Definitio.

II. In In-
ductione
Duo

1. *Definitio.* Est Syll. Imp. à singularibus a. minus communibus progrediens ad universale, ut *Petrus est vocatus, Paulus est vocatus & sic de cæteris. E. O. homo est vocatus.*

* Dicitur, a. *minus communibus*, quia non semper sunt singularia, possunt adduci species, ut universale genus inferatur.

2. *Perfectio seu reductio*, quæ fit, additâ propositione majori. v. g. *Quodcunque convenit Petro, Paulo, &c. adeoq; omnibus individuis humanis, id ipsum convenit homini.* Atqui *vocatum esse &c.* Fundamentum enim inductionis est: *Quodcunque singulis unius generis convenit vel non convenit, id etiam toti & universo eorum generi convenit vel non convenit.*

III. In
Exempla
rursus
Duo

1. *Definitio.* Est Syll. imp. progrediens ab uno alterove singulari ad aliud, propter illorum similitudinem, ut *Absolon rebellis Patri, malè perisio E. & ego rebellis peribo. David & Petrus serio pœnitentes justificati sunt E. & ego pœnitens &c.*

* Dico, propter *similitudinem*. Hoc enim est fundamentum: *Similium est eadem ratio.* A quo autem progreditur, supponitur *notius*.

2. *Perfectio vel reductio*, quæ fit attentò similitudinis argumento rectè applicato, sive deinde fiat ad formam simplicem, sive ad compositam, perinde est, v. g. *Quod Absoloni propter rebellionem contigit, & mihi potest accidere propter eandem, ac illi contigit interitus E. vet. Si Absolon propter rebellionem perisio, E. & ego propter eandem rationem peribo, atqui prius est. E. Item, Quod David & Petrus serio pœnitentes impetrarunt, illud & ego serio pœnitens impetrabo &c.*

1. *Definitio.* Est Syll. constans pluribus propositionibus ita concatenatis, ut semper prædicatum aut consequens prioris fiat subjectum vel antecedens posterioris propositionis, usq; ultimum prædicatum de primo subjecto concludatur. v. g. *O. homo est animal. O. animal sentit. O. sentiens est vivens. O. vivens est corpus E. O. homo est corpus.*

* *compositus à copos cumulus, acervus*, dicitur aliàs accumulatio plurimū Syllogismorum. 1. *Figuræ, sc. aptitudinaliter & reductivè.* Fundamentum ejus est prima reg. antepæd. *Quicquid dicitur de prædicato &c.*

IV. In
Sortis
Duo.

2. *Reductio*, quæ fit, eum resolvendo in plures syllogismos 1. figuræ, qui tot erunt, quot propositiones interjacent inter primam & conclusionem, idque hunc in modum; Propos. penultima fit major, conclusio manet, & minor desumitur ex subjecto penultimæ & conclusionis, ut in proposito exemplo: *O. vivens est corpus. O. homo vivit. E. O. homo est corpus.* Minor hujus est probanda, ergò fit conclusio; probatur a. per antepenultimam, sc. quia sentit, inde porro: *O. sentiens vivit. O. homo sentit. E. Minor rursus eodem modo probata, facit hunc syllog. O. animal sentit. O. homo est animal. (ita propositio omnium prima semper fit ultimi syllogismi minor) E. O. homo sentit.*

1. *Def-*

V. In
Di-
lem-
mate
Ea-
dem
Duo.

1. *Definitio.* Est Syll. imp. membra disjunctivè posita ita probationibus suis instruens, ut nullum possit ab adversario eligi, quin feriat & constri-ctus habeatur, ut: *a. bene sum locutus, a. malè. Si bene, cur verberas me? Si malè, ostendendum est. Baptismus Johannis a. est à Deo, a. ab hominibus. Si à Deo, debetis eum recipere. Si ab hominibus, non debuissetis Johannem ut Prophetam, magnificere.* Ubi notandum, nè disjunctio fiat mediata, ne retorqueri & inverti possit propositio, nè membra probationis pondere destituantur, aliàs inepta fiunt dilemmata.

*Dicitur Syllog. *Cornutus*, quia quasi cornibus ferit, Dicitur *Crocodilinus*, ita dicit, quia Serra &c. locutione simili vel metaphoricâ. *Si sum verberandus, aut idèò sum verberandus, quia bene sum locutus, aut non reddam, quia malè sum locutus. Ast ex neutra causa. E. plane non sum verberandus.* Alterum ita simpliciter reducere possumus: *Quicumque respondebit qui-venti Christo, unde sit Johannis baptismus? dicet, vel à Deo vel ab hominibus fuisse. Ast Pharisæi neutrum dicere possunt. E. Neg., respondere possunt.*

2. 2.

Q. 1. An Enthymema sit Syllogismus? Si Syllogismus latè accipitur pro argumentatione vel discursu illativo, A. Sin strictè, prout definitur oratio ex positis quibusdam illativa, N. conf. Scheibl p. 746. tract. Syll. XIII. & Goolen. part. 4. Misc. pag. 355. Idem judicamus de inductione & exemplo, quia & ibi est à notioribus ad ignota illativa progressio, quæ sine discursu institui non potest. conf. Finck, Sched. 2. p. 345. & 346. & Hippius prob. p. 160.

Q. 2. An Enthymema Syll. simplicis possit ad omnes figuras reduci? R. Enthymema Syll. compositi reducitur ad formam compositam. Syllogismi a. simplicis ad formam simplicem, potissimum quidem & convenientissime in 1. Fig. quia non nisi in rebus manifestis, & ubi forma argumentandi subintelligitur evidens, adhibetur enthymema. Omnino autem non posse vel debere ad reliquas figuras reduci, negamus. Quid enim prohibebit ita reducere? *Petrus abnegavit Christum E. Quidam Apostolus abnegavit Christum.* Per suppletionem minoris. *Petrus est Apostolus. vel ad secundam Fig. hoc modo. Equus non est risibilis E. non est homo.* Si adatur major: *O. homo est risibilis.* confer Conimbr. p. 403. 404. Quanquam ipsorum præceptis non indigeamus. Pro *Scheckio* negativæ patrocianti differit *Finck*, Sched. 2. p. 336.

Q. 3. An Enthymema gignat scientiam? N. Quia scientia requirit perfectum & evidentem discursum, cui nulla præmissarum deesse potest. vid. eosd. Conimbr. 509. Finck 339.

Q. 4. An Sorites sit syllogismus imperfectus? A. Quia ille solus dicitur formaliter perfectus, qui in certa figura & modo formatur. conf. disput. XVI. Licet itaque secundum regulas constructus habeat vim probandi, non tamen id sit dicto debito modo, ubi simul de forma argumentandi sumus certiores.

Q. 5. An detur Sorites Syllogismi compositi? A. Sed minus usitatus & rarius contin-

L genf

gens. Quod si contingit, erit quoque ex affirmativis & dicto modo reducibilis. Talis est: *Si homo audit, sentit, si homo sentit, est animal. Si homo est animal, est corpus. E. si homo audit, est corpus.* Penult. una etiam fit major, subiectum penultimæ prædicatum de subiecto conclusionis fit minor, inde, manente conclusione, Syllogismus 1. perfectus hinc erit: *Si homo est animal, est corpus. Si homo audit, est animal. E. si homo audit, est corpus.* Minor probatur: *Si homo sentit, est animal. Si homo audit, sentit. E. Si homo audit, est animal.* Finck. 2. 334. Löber. de syll. comp. in fine.

Q. 6. An in Sorite omnes præmissæ requirantur universales & affirmantes? R. 1. omnes requiruntur affirmantes, exceptâ ultimâ quæ potest esse negans, ultima enim statim in resolutione fit major illius conclusionis, quæ in 1. Fig. non fuit minor, & talis major potest esse negans. Reliquæ a. propositiones fiunt in resolutione majores non conclusionis cujuscunque, sed semper earum, quæ in antegresso syllogismo. 1. figuræ fuerunt minores, adeoque affirmantium conclusionum, minor enim in 1. Fig. non potest esse negans. Aliàs breviter, quia quando alia, præter ultimam, præmissarum fuerit negans, ex veris potest sequi falsum, quod à posteriori certum iudicium est malæ formæ. R. 2. Omnes præmissæ sunt universales, exceptâ primâ, quæ potest esse particularis. Nota, quando a. præcessit propositio vel negans, ut non omnes sint affirmantes, vel particularis, ut non omnes sint universales, conclusio imitatur & hinc debiliorem: v.g. *Q. animal est doctum. O doctum est homo. O homo est bipes. E. Q. animal (non, omne) est bipes.* Præter hæc requisita, observandum est, nè connexio confundatur, ut in una propositione sit fortuita & per accidens, in altera essentialis & per se, ubi ex veris sequitur falsum, v.g. *Ex Ebrietate nascuntur mali mores. Ex malis moribus oriuntur bonæ leges. Ex bonis legibus salus reipublica. E. ex Ebrietate oritur reip. salus.* Vel: *Qui bene bibit, bene dormit. Q. bene dormit, non peccat. Qui non peccat, Deo est acceptus. E. Q. bene bibit, est Deo acceptus.*

Q. 7. An Dilemma sit argumentatio perfecta & completus syllogismus vel Conditionalis vel Disjunctivus? N. Non est 1. argumentatio perfecta in certa figura & modo, certâ enim ratione abundat, dum addit pro syllogismos & probationes membrorum disjunctivè positorum. Certa rursus defectum continet, dum deficit & consuetâ argumentandi forma, ad quam supplendam aliquid addendum. 2. Non est in specie Syll. disjunctivus, qui ita comparatus, ut non utramque tollat, sed semper alterum tollit, alterum concludit & V. V. Sed dilemma neutrum patitur assumi. 3. Non est Syll. Conditionalis, quia dilemma proponitur absque propositione conditionalis, ut in T. visum. Itâ & hoc est comparatum: *Aut electi possunt servare legem, a. improbi. Si electi, non sunt infirmi. Si improbi, non sunt mali. E. nulli.* Proponi quidem potest sub perfecta forma, vel syll. conditionalis, vel simplicis, at id non est dilemmati essentialis. Distinguemus nos inter ipsam dilemma & dilemmatis formationem syllogisticam. EFFATA ET AXIOMATA.

1. Enthymema frequens solum est in rebus manifestis.
2. Inductio fundatur in omnium partium enumeratione. Sive tacite sive explicitè ea fiat.
3. Exemplum à quo (procedimus) & ad quod, in uno conveniunt tertio. Quod proinde plus ponderis obtinet ad persuadendum, quàm ad necessitandum.
4. Sorites gaudet universalibus & affirmativis.
5. Dilemma constat ex immediatè disjunctis, & retorsionis est incapax.

DE SYLLOG. DEMONSTRATIVO.

I. *Quid sit Syllogismus demonstrativus?* R. Est Syllogismus pariens scientiam Vel, qui constat ex principiis veris, primis & immediatis, notioribus & causis conclusionis, ut: *O. grave tendit deorsum. O. ferrum est grave, E. O. ferrum tendit deorsum.* Ubi jam scio ferrum idè tendere deorsum, quia est grave.

* Duplex hæc est descriptio. Prior ab effectu, qui est *scientia*. Altera à conditione præmissarum, Ubi observa:

1. *Scientia* est cognitio rei per causam, adeoque non est quæcunque, sed certa, infallibilis & evidens cognitio, quæ tria requirit. 1. *subjectum* certum de quo. 2. *causam* vel principium per quod. & 3. *Affectionem* vel prædicatum circa quod demonstratio instituitur. Atque hinc quoque *certa* intelligitur 1. ratione *objecti*, quod requiritur ens reale, unum, per se, necessarium & immutabile. 2. ratione *subjecti* cognoscentis, ut cognoscens certo cognoscat. 3. ratione *fundamenti*, ut ipsa notitia per causam certa & infallibilis sit, *quæ certitudo in primis requiritur*. Nam ut *evidens* sit, requiritur, distincta & perspicua per & propter causam seu rationem infallibilem, ita ut non sufficiat autoritas dicentis vel alia causa saltem probabilis, aut moralis juxta regulas prudentiæ adhibita. Dico *causam* seu *rationem*, quia non semper requiritur causa rigorosè dicta efficiens vel finalis, sed quæcunque ratio alia adæquata, satisfaciens quæstioni, *cur sit?* Ut *Dei infinitas* probatur per *independentiam*.

2. Conditiones præmissarum seu principiorum sunt tales. 1. requiruntur *vera*, falsæ enim præmissæ non possunt evidenter demonstrare, cur res ita sese habeat. 2. *prima & immediata*, i.e. indemonstrabiles, ut nunc per aliud medium non sint adhuc probandæ: E. licet aliquando simpliciter & in se demonstrari possint, nunc tamen pro indemonstrabilibus habentur, & dicuntur primæ *virtualiter*. 3. *notiores & priores*, à quibus dependet conclusionis certitudo, & quidem non solum nobis priores & notiores, quod in omni syllogismo occurrit, sed & *naturæ & in se*, secundum naturæ ordinem. 4. *causa sint conclusionis*, non solum cognoscendi, sicut aliàs in O. syllogismo, sed & *essendi*. In hoc sunt cognoscendi. O. *doctum est discipline capax. Philosophus est doctus* E. In sequenti verò *essendi*, *Quicquid est extensum, illud est divisibile. Corpus est extensum* E. Tales in demonstratione requiruntur præmissæ, ut sciri possit conclusionem esse necessariam ex necessariis.

II. *Quot sint necessitatis gradus, quique ex illis gradibus maximè in demonstratione requiratur?* Tres sunt gradus.

Primus est $\forall$ *notio de omni*, ubi prædicatum omni subjecto & semper convenit. i.e. Non inest in aliquo saltem & in aliquo non, sed *in omni*, neque aliquando non, vel ùm *semper*, ut: *homo est animal. Animal est coloratum.*

Secundus gradus est $\forall$ *notio per se*, in quo prædicatum omni subjecto, semper & *per se* convenit,

Cum in Syllogismo Materiali ex I. Tab. primùm considerari debeat, Syllogismus Demonstrativus: In eo seqq. percurremus.

Sunt e-
jusmodi

4.

1. in quo prædicatum est de essentia vel definitione subjecti, sicut prædicatur *genus & differentia de specie*, ut: *homo est animal, est rationalis, substantia, corpus &c.*
2. in quo subjectum est de definitione vel essentia prædicati, sicut prædicatur *proprium* de subjecto suo, cujus mentione definitur proprium. Ut: *homo est capax disciplina, risibilis*. Ita excluditur omnis prædicatio *accidentalis* quinti prædicabilis, qui utriusque huic modo opponitur & per *accidens* dicitur.
3. ubi prædicatum dicitur per se existere de subjecto, ut: *homo est*. Qui tamen modus non est aptus ad demonstrationem, sed ob æquivocationem tollendam adduci solet. *Accidens*, cum ei existentia per se non conveniat, sed existere in alio, vel esse in subjecto, dicitur per *accidens* existere, non per se.
4. ubi de causa prædicatur effectus necessarius, ut: *jugulatus interiit*. Cui opponitur iste modus, quo de causa prædicatur effectus contingens, ut: *deambulans interiit, vel fodiens agrum invenit thesaurum*. Potest hic modus ad secundum reduci, ut ex *causativo* fiat *demonstrativus*.

Tertius gradus est καὶ ὅλως πρῶτον, *universaliter primum*, cum prædicatum inest subjecto omni, semper, per se & *quatenus ipsum*, adeoque reciprocè, ut: *homo est capax doctrina, animal est sentiens, corpus naturale est mobile &c.*

* Hic tertius gradus, qui reliquos duos includit, solet in demonstratione perfectissima & evidentissima requiri, ita ut præmissæ necessariæ in tali demonstratione semper sint convertibiles.

1. τὸ ὅλον, *Demonstratio propter quid & à priori*, ubi propria affectio de subjecto demonstratur per proximam causam, ut: *O, rationale est risibile* (vel, *docile*) *O, homo est rationalis*. *E. O, homo est risibilis*, (vel *docilis*.)

* Hæc potissimum intelligitur, quando simpliciter de demonstratione sermo est, vocatur quoque demonstratio *potissima*. Et sicut in omni syllogismo tres termini occurrunt, ita quoque in hoc. *Affectio* demonstranda est *terminus major*. *Subjectum*, de quo aliquid demonstratur, est *terminus minor*. *Causa* vel principium est *terminus medius*.

2. τὸ ὄν, *Demonstratio quòd vel quia, à posteriori vel secundaria* est, quando ex effectu necessariò demonstratur causa, ut: *ex risibilitate rationalitas, ex respiratione pulmo in animalis*. Vel; etiam ex negatione causæ remotæ infertur negatio effectus, ut: *negatò animalis, negatur respirationis*.

* Quando ex hac demonstratione illa desumitur & infertur, vocatur *regressus*, Qui tamen non est *circulus*, ut seq.

IV. *Effectus & fructus*, qui sunt *scientia, definitio & divisio*. De primo supra. Sequitur secundum, scil.

1. *Definitio*, quæ est *Oratio explicans quid res sit. Res ipsa* quæ definitur, dicitur *definitum*, explicatio autem *definitio*.

* *Nominis*

III.
Quarta
plex.
2. D.
plex.
Vel

Κυκλός

*Nominis, quæ nomen declarat ejusq; acceptionem vel significationem, ut
Consul est qui consulit. Eclipsis est defectus vel deliquium.*

est vel	vel Rei, quæ rem ipsâ exponit Est quæ vel	Essentia- lis ea quæ rursus vel vel Acciden- talis, quæ descri- ptio dici- tur. Est.	Physica, quæ datur per materiam & formam, ut homo est quid compositum ex corpore & anima. vel
			Metaphysica sive logica, quæ est ex genere & differen- tia, ut homo est animal rationale. De hac dicitur. O. definitio constet genere & differentia specifica, Sed est rarissima.
			Causalis, quæ datur per causam externam, ut homo est animal creatum ad vitam æternam. vel
			Non causalis, quæ dicitur à proprio vel communibus accidentibus, ut homo est animal risibile, bipes, in- plumo &c.

1. *Quid?* Est Oratio, quâ totum dividitur in partes. Res, quæ dividi-
tur, dicitur *divisum*, partes *membra dividenda*.

*Nominis, quæ distinctio solet dici, ubi nomen secundum diver-
sas significationes distinguitur, ut canis est animal vel sidus
coeleste, homo vel verus vel pictus &c.*

Tertium
est
Divisio,
ubi

2.
*Quo-
en-
plex?*
3. Est
vel

*Totius essentialis, quâ totum essentielle dividitur, sive in
partes essentielles Physicas, utpote materiam & for-
mam, ut homo in corpus & animam. Sive in Metaphy-
ficas, quæ sunt genus & differentia, ut hominis alia
pars est animal, alia rō rationale. vel*

*Totius integralis, quâ totum integrale dividitur in par-
tes integrantes, ut hominis alia pars est caput, alia ven-
ter, alia collum, alia brachium &c.*

vel
Rei,
quæ
pro-
tri-
plici
toto
vel

vel
*Totius u-
niversalis
quæ est
proprie &
per se.*

Generis in species, vel in differentias, ut ani-
malium aliud est homo, aliud bestia. Aliud
rationale, aliud irrationale.

Deinde per accidentia:

1. Accidentis in subjecta, ut alborum aliud est
homo, aliud paries, aliud cygnus &c.

2. Subjecti in accidentia, ut hominum alii
sunt probi, alii improbi.

3. Accidentis in accidentia, ut dulcium aliud
album, aliud nigrum, aliud flavum &c.

Q U Æ S T I O N E S.

Q1. *An in omni demonstratione requiratur præcognitio subjecti?* R. 1. Subjectum non
est demonstrandum, sive id sit totale, sive partiale. Horn. 481. sed supponitur, non
quidem actu existens semper, sed saltem possibile. Cum Scoto, Javello, Conimbr. &c.
Fr. d. Abr. p. 132. Corn. 207. & aliis. Contrarium placet Cajetano, Toletio, Horneio

483. Neque 2. semper & ubique absolurè cognoscendum, quid sit rei seu quæ sit ejus essentia, datur enim demonstratio ab effectu, datur per causam externam, ubi talis cognitio non requiritur. Requiritur autem in demonstratione perfectissima Aristotelica, ubi medium seu principium desumitur ex ipsa subjecti natura & definitione. Fr. d' Abr. 133. Corn. 201.
- Q. 2. An in omni demonstrat. requirantur propos. reciproca, universaliter prima & in tercio necess. gradu? Aff. quoad demonstr. perfectissimam. Neg. loquendo de demonstratione quacunque. Hæc enim argumentatio vocatur demonstratio. O. quod sentit, vivit. O. homo sentit. E. Et nulla præmissa est reciproca.
- Q. 3. An affectio demonstranda semper sit accidentalis proprietatis subjecti? N. Nam 1. attributa Dei & affectiones entis. 2. quando de luna demonstratur eclipis, quæ non est lunæ proprium, contrarium docent.
- Q. 4. An demonstratio possit esse de rebus singularibus, contingentibus & corruptibilibus? D. In rigore sumendo demonstrationem juxta requisita Arist. pro evidentissima & perfectissima, notoriè negatur. Si v. quæcunque sufficere potest. Aff.
- Q. 5. An medium demonstrationis possit ex omni causarum genere desumi? An verò ex solius causa externa? N. Aff. post. Equidem è quatuor causarum generibus medium demonstrationis desumi potest, sicut eò Philosophum explicant 2. Post. c. 11. Philoponus, Themistius & alii. Ita tamen ut causæ internæ non qua tales, sed quâ rationem habent causæ externæ, medii vel causæ demonstrativæ teneant locum. Affectio n. demonstrabilis non habet causam formalem, sed ipsa potius est forma subjecti sui: Et materia illius subjectum est, quod est terminus minor in demonstratione, non medius: Proinde forma assumpta ut causa demonstrabilium proprietatum, non ut forma sed ut est illarum vera efficiens, consideratur. Idem de materia dicendum vid. Excell. Ebel. Comp. in h. l. p. 235. Corn. 214. d' Abr. 138.
- Q. 6. An detur in demonstratione circulus? Non datur formalis, ubi idem per idem vicissim probatur. Datur materialis seu regressus. In circulo sunt duo syllogismi r̄ & δόν. In Regressu, unus est r̄ δόν, alter r̄ όν. Illic omne medium usurpatur ut causa essendi, hic alterum medium, in 1. Syllogismo, verè est effectus & usurpatur ut medium cognoscendi.

AXIOMATA & EFFATA.

2. Demonstratio & scientia est rerum æternarum. 2. Scientia non est contingentium. In actu exercito, est tamen in actu signato. Non est contingentium, scil. quæ sunt casualia, fortuita, & quæ raro fiunt, quæ sunt contingentia ratione causæ. 3. Scientia non est singularium. 1. actu exercito. 2. immediate & per se. 3. quæ corruptibilia sunt. 4. Entis per accidens nulla est scientia. 1. in actu exercito. 2. ejus quod est per aggregationem & ut est multum. 5. Omnis definitio datur per clara & cit. princ. phil. notiora, indeque definitum vitiosè ingreditur definitionem. 6. Omnis definitio sit adequata & reciproca. 7. In definitione nihil redundat, nihil desiciat. 8. Sola species substantialis definitur. Definitione essentiali & strictissime dicta. 9. Verba definitionis actualia intelliguntur aptitudinaliter. Non solum & semper actualiter. 10. Definitio, essentialis & propriissime dicta, non fit ex negatione nota dati, hauriant divisionem 3. passiva (neutrum negativum) 4. diviso non contraria, 5. quodlibet minus, quam ipsum divisum.

Non solum & semper actualiter. 10. Definitio, essentialis & propriissime dicta, non fit ex negatione nota dati, hauriant divisionem 3. passiva (neutrum negativum) 4. diviso non contraria, 5. quodlibet minus, quam ipsum divisum.

vid. supra cit. notata st. in postrem. pag.
 8 DEL ΠΑΥΤΟΙ, spor. εν τιν, Non ουν η. quædam st. definitiones. Arist. citante
 ubi Hubero, scilicet Francker. in Orat. de Ludambirno. Vid. Exp. Hor. l. p. 1065. n. 2.

DE SYLLOGISMO TOPICO.

I. *Nomen.* Syll. *Topicus* dicitur $\delta\alpha\mu\ \tau\epsilon\ \tau\omicron\pi\omicron\varsigma$ à loco, quia medium suum sumit ex locis. Dicitur *Dialecticus* $\delta\alpha\mu\ \tau\epsilon\ \Delta\iota\alpha\lambda\epsilon\kappa\tau\iota\kappa\omicron\varsigma$, quod est in utramque partem probabiliter differere.

II. *Definitio.* Syll. Top. est Syll. patiens opinionem. Vel, qui ex Principiis communibus & probabilibus infert conclusionem probabilem, *O. mater diligens filium, Hec est mea mater E.*

*Communia principia sunt, quæ communiter sunt recepta & in variis disciplinis usurpari solent, *Probabilia*, quæ non sunt evidentis rationis, quanquam post diligens examen vera iudicentur, vel omnibus vel pluribus vel saltem sapientioribus, ita ut & oppositum possit formidari, qualia sunt: *veritas odium parit: Causa est nobilior suo effectu &c.* Quæ dicuntur Gr. $\epsilon\upsilon\delta\omicron\lambda\omicron\gamma\alpha$, *Paradoxa*, a. sunt, quæ à communi opinione & probabilitate recedunt, imò contra & præter omnium assensum afferuntur, quale, *Nix est nigra. Contradictoria simul possunt esse vera. Deus non est Deus amplius.*

III. *Locorum consideratio vel in genere, ubi alius dicitur*

Maxima, quæ est ipsa propositio probabilis & regula, quæ ad probandum assumitur, ut *Genus est primus species. Notatio convenit notatio. Causa est prior effectu, &c.*

Alius Differentia maxima, quæ est maximarum sedes & receptaculum, ut *Genus, Causa &c.*

1. *Generis*, ex quo est i. Negato genere, sive ratione existentia sive prædicationis, negantur omnes species. Et V.V. negatis omnibus, non una saltem, speciebus &c. *Si non est animal, neq; homo neq; bestia est.*
2. Posito genere ponitur species, non certa sed vel hæc vel illa: Et V.V. Positâ specie &c.

2. *Species*, unde præcipuè. Quicquid ratione rei substracta universaliter affirmatur vel negatur de specie, id affirmatur vel negatur de quolibet individuo. Idem dici potest & solet de genere in ordine ad speciem, ut *O homo est rationalis E. & Petrus N animal est lapis. E. nec homo.*

3. *Differentia*, ut: Cui convenit vel non convenit differentia essentialis & propria, ei convenit vel non convenit res ipsa, ut *Petrus est rationalis E. est homo.*

4. *Propria*, ut: Posito proprio ponitur res ipsa, eoque sublato tollitur.

5. *Accidens*, ut: Accidens de subiecto in prædicatione propria & reâ, prædicatur in concreto & contingenter.

6. *Definitionis*, ut: Cui convenit verè, propriè & secundum omnia, vel non convenit definitio, eidem & convenit vel non convenit definitum, ut *lapis non est rationalis. E. non est homo.*

7. *Divisionis*

In Syllogismo Topico vel Dialectico occurrunt quatuor.

Vel in specie, ubi alius est Artificialis, alius in artificialis. Artificialis sunt i. Locici, unde sunt maxima & sqq. potentissima

7. *Divisionis*, ut: 1. Cui convenit divisum, ei convenit aliquod membrum dividendum, ut est animal E. vel homo vel bestia. 2. Cui tribuitur unum membrum dividendum, ei adimitur alterum, cui omnia adimuntur, ei adimitur & ipsum divisum, ut est homo. E. non est bestia. 3. Affirmato diviso & negatis omnibus membris usq; ad unum, concluditur, ut est ens & non substantia. E. accidens.

1. *Notationis*, quæ est vocis interpretatio, ut homo dicitur ab humo, consul a consulendo patria. Unde est maxima: Cui convenit notatio, vera & adequata, ei convenit notatum. Et quod affirmatur vel negatur de notatione, affirmatur vel negatur de re notata, ut est testatio mentis E. testamenti. Testatio mentis est laudanda. E. & testamenti.

2. *Conjugatorum*. Cui unum conjugatorum per se & formaliter tribuitur vel adimitur, eidem tribuitur vel adimitur alterum, modo tamen tribuendi apto & convenienti, ut est justus E. justè agit. Sed non, vinum est calidum E. in eo est calor, quia tò calidum vino effectivè attribuitur, non formaliter.

II. Grammatici, ut

In genere,

sive Ratio Cause

sive Ratio effectus

Ut 1. Positâ causâ, in actu causandi proximâ, ponitur effectus proximus, ut Architectus actu adificat. E. ades actu adificantur. 2. Negatâ causâ, negatur effectus, vel in fieri vel in facto esse, ut: Nullus est Pater. E. Neg. filius generari potest. 3. Nihil est causa sui ipsius (positiva) ut neg. leo se leonem, neg. homo se ipsum hominem facit. 4. Causa est (naturâ non tempore) prior effectu (secundum esse absolutum) ut ignis est prior calore, architectus adificio.

1. Effectus supponit causam, vel esse vel adfuisse. 2. Effectus non est toto genere, secundum id quod à causa dependet, deterior suâ causâ, ita filius non est deterior patre.

1. *Efficientis*, ut 1. Qualis causa univoca, talis est effectus scil. in essentialibus & secundum esse per se, ut quia pater est homo. etiâ filius erit homo. 2. Quod quis per alium facit, ipse fecisse putatur, ut David, per Joabum interficiens Uriam, homicida dicitur. 3. Propter quod tanquam causam adequatam, totalem & per se, unumquodq; tale est, illud (si tamen utrique tribui potest) magis tale est, ut aqua est calida propter ignem, E. ignis magis est calidus.

2. *Materia* unde: Sublata materia, ex qua res componitur, tollitur effectus, non autem positâ materiâ ponitur, ut sublato corio tollitur calcem.

Tum in specie

III. Metaphysici, ut sunt

1. Causa & effectus, tum

3. For-

3. *Forma*, unde (1) forma nobilior dat nobilius esse, & quanto nobilior dat esse, tanto ipsa est nobilior ut *anima nostra humana dāns esse rationale, est nobilior formā bestiae, quae dat sentire, vel forma planta, quae dat vivere.* (2) forma dat esse rei & rem à re distinguit, ut *anima rationalis constituit hominem & distinguit eum à bestia.* (3) formā in actu positā ponitur effectus, eāq; sublata, tollitur. *Ubi est anima humana, ibi est homo, &c.*

4. *Finis*. Unde 1. *Qui vult finem, voluntate ordinatā & efficaci, vult quoq; media per se ad finem ordinata. Qui vult eruditionem vult quoque laborem.* 2. Cessante fine principali, eovē completē acquisito, cessat omnis actio, propter eum finem, ut *sanitatis acquisitā cessat medicina usus.* 3. Cujus finis est bonus, (& media paria) id ipsum est bonum, & contrā, *disputationis finis est bonus, E. & ipsa disputatio.* 4. Actiones distinguuntur finibus, *Parris tridentis filium finis bonus est, sed non juda prudentis.*

2. *Subiecti & adjuncti* }
 1. Subjectum est prius adjuncto, *homo prior albedine, doctrinā &c.*
 2. Posito subjecto proprio, ponitur adjunctum, & sublato eo, tollitur naturaliter adjunctum, ut *posito homine ponitur risibilitas, eoque negato, negatur.*
 3. Subjectum non recipit per modum imprimentis, sed per modum receptivitatis suae, ut, *non capit discipulus, quantum docet praeceptor, sed quantum ipse potest intelligere & tenere.*

3. *Antecedentium & subsequentium* }
 1. Posito vel remoto antecedente, ponitur vel removeretur consequens, & V. V. *Judai non habent sceptrum, E. venit Messias. Sole est ortus. E. dies est, & sol non est ortus. E. dies non est.*
 2. Ex circumstantiis. Quales sunt circumstantiae, talem esse rem ipsam, quā circumstant, verisimile est, ut *multum versatur cum furibus. E. fur est, multum cum Judaeis. E. Judaeus. Noscitur enim ex socio.*

4. *Totius & partium unde* }
 1. Omne totum, vel essentialē vel integrale, quantitate virtutis majus est qualibet sui parte seorsim sumtā, (integrale etiam quantitate molis) ut *homo major est capite, brachio &c.*
 2. Posito toto, ponuntur omnes partes & V. V. Sed non sublato, tolluntur omnes partes, nisi relative & ut tales sunt. ut *posito corpore, ponuntur caput, venter, pedes &c.*
 3. Quicquid dicitur de toto, essentiali, integrali & universalī, dicitur etiam de parte & V. V. vel simpliciter vel secundum illam partem, ut *homo est substantia. E. & corpus, corpus est visibile. E. & homo.*

5. *Comparationum similitudinum & dissimilitudinum* }
 1. Quod valet vel non valet in uno similitum, id valet vel non valet in altero, ut *David laudatur ob poenitentiam. E. & alius poenitens.*
 2. De Dissimilibus est dissimile iudicium, ut *studiosus diligens colit praecipros, E. negligens non colit.*
 3. Si id non est, quod esse magis verisimile erat, etiam illud non erit, quod esse minus verisimile erat, & contrā. Si id est, quod minus verisimile est, etiam id erit, quod magis verisimile est. *Si scit Theologiam, sciet Grammaticam, si nescit Logicam, nescit Theologiam*

6. Opposi-
torum,
unde

1. Posito uno oppositorum, removetur alterum, ut homo est sanus E. non aeger.
2. Opposita juxta se posita, magis elucescunt, ut ex vitio cognitio clarius elucescit, quid sit virtus.
3. Contrariorum contraria sunt consequentia, ut virtus est laudanda E. vitium vituperandum.
4. A privatione Logica & totali non datur naturaliter regressus immediatus ad eundem numero habitum, ut homo mortuus non potest naturaliter reviviscere.
5. Privatio Logica praesupponit habitum, nemo potest privari divitiis, nisi habeat.
6. Disparatum de disparato predicari nequit, naturaliter & substantivè, ut homo non potest dici equus.

Inartificialis est Testimonium, quod est dictum aliquod cum autoritate conjunctum. Est vel divinum, à quo ducuntur argumenta firma, sive affirmativè sive negativè sese illud habeat, ut Deus dixit, se omnium salutem serio expetere E. expetit. Dixit peccatum se non velle. E. non vult.

Vel humanum, à quo ducuntur argumenta infirma. Et occurrunt talia: Cuius in arte sua credendum est: Testimonium publicum praevalet privato. Imò, Quod vel omnes vel plures, sapientes imprimis, dicunt, ab eo temerè non est recedendum. Pluris est testis oculatus unus, quam auriti decem. Omnia testis sit fide dignus & à suspitione liber. Illi majorem habent fidem, quorum non interest mentiri. &c.

IV. Effectus, qui est opinio, generaliter soli scientia contradistincta, prout ipsam fidem includit; Aliàs opinio fidei contradistincta nititur ratione & fides autoritate.

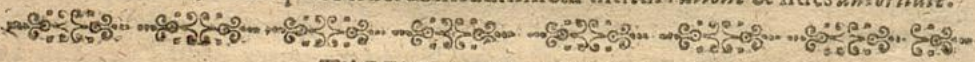

TABELLA ULTIMA.
DE SYLLOGISMO SOPHISTICO.

In Syllogismo occurrunt notanda IV.

1. No-
men
ubi

1. Ἐτυμολογία. Sophisticus dicitur à σοφίζεσθαι, quod antiquitus erat sapienter loqui aut agere, nunc autem est cavillari & decipere. Sicut olim quidem in bonam partem accipiebatur vox Sophista, & apud Indos Philosophi dicebantur Gymnosophistae, & apud Persas, qui sapientes erant, Magi, unde & apud LXX. Magi à Pharaone contra Moysen adhibiti, dicuntur σοφισταί. Exod. VII. 11. Nunc autem in malam partem pro deusore, deceptore, impostore, mendace &c.
2. Συναυμία, syllogismus sophisticus dicitur etiam ἐπιστημικός, contentiosus, fallax, simpliciter ἐλεγχτικός, subintellige autem, σοφιστικός, item tentatio eius πειραστικός.
3. Οἰκονομία. Accipitur vel strictius pro syllogismo falso ex probabilibus vel conclusionem inferente apparenter probabilem. Vel late, prout ψευδογενεσθησά includit, quod aliàs apparenter scientificam inferit conclusionem, sicut ille syllogismus ψευδογενεσθησά opponitur demonstrativo.

II. Quid?

II. Quid? Est syllogismus sub specie veri decipiens, ut, quod corpus pependit in cruce, manducatur in cena, sed palpabile pependit. E.

*In omni fallacia duo occurrunt. 1. apparentis causa, ut habeat speciem veri. 2. ipsa fallacia vel defectus, cujus ratione argumentatio tanquam invalida rejicitur.

1. Ο μανυπία, fallacia equivocationis, ubi ex voce æquivocè accepta oritur fallacia, ut O finis (causalis) est bonum quid. Mors est finis (extremum) E. vel, Mala (poma) sunt ex arboribus, vitia sunt mala. E. Huc pertinent diversa suppositionis genera.

2. Αμφιβολία, fallacia amphiboliæ, ubi ex ambigua & dubia phrasi ambigüè accepta, oritur fallacia, ut, Qui moriuntur, sunt Domini, R. 14. servi moriuntur. E. Huc pertinent omnes ambigüæ & ambidextræ locutiones.

3. Σύθεσις, Fall. compositionis, quando proceditur à malè compositis & componuntur dividenda, ut, Duo & tria sunt paria & imparia. Duo & tria sunt quinq. E.

4. Διαίρεσις, F. divisionis, quando proceditur à male divisis & dividuntur conjungenda, ut, Qui vivit semper, immutabilis est. Leo vivit. E. semper immutabilis est. Huc refer, quando sensus compositus confunditur cum diviso, ut, possibile est hominem ambulare (diviso sensu) Q. homo sedet. E. poss. sedentem ambulare. (sensu composito.)

5. Προσάρτησις, F. accentus, quando ex diversitate pronuntiationis aut scriptionis, aliave vocis proprietate confusâ, oritur fallaciâ, ut si pro lepores dicas lepores, pro ara bara, equus pro equus &c.

6. Συχμολεξία, F. figura dictionis, quando fallacia oritur ex male intellecta vocum similitudine, quoad proprietates vel Grammaticas vel Logicas, explicitas aut implicitas, ut Fons est gen. Masc. E. & frons. Secare est actio E. & vapulare. Quod ego sum (ratione qualitatum vel officii) id in non es. Ast ego sum homo (ratione substantiæ) E. tu non es homo. Quod corpus fuit crucifixum (ratione substantiæ) id accipis in cena, ast corpus visibile (ratione qualitatis) &c. E.

1. Παρά το συμβεβηκός F accidentis, cum rei tribuitur per se, quod per accidens ei convenit, ut, Sol adoratur. E. Deus est. Veritas odium parit. E. vitanda. Vinum insanos reddit. E. malum est. Huc pertinent omnia quæ per accidens eveniunt, & sumuntur per se evenisse, utpote: Lex occidit, Evangelium bella movet, Philosophia decipit &c.

2. Παρά το πῶς ἢ ἀπλῶς λεγόμενον, F. à dicto secundum quid ad dictum simpliciter, quando simpliciter & absolute accipitur, quod intelligendum est secundum quid, ut, Bona opera non sunt necessaria ad salutem. E. non sunt necessaria. Angeli te custodiunt in visis tuis. E. te custodiunt, si te de turri precipitas. Christus est homo factus. E. est factus.

3. Παρά τὴν ἐλέγχον ἀγνοίαν, F. ignorationis elenchi, quando pro contradictorio habetur, quod non est contradictorium, vel, quando statens

III. Locus captionis. Est enim Fallacia vel in ditione, ut

Figura et
est. dam re
in sione d
obant ad h
supposita vid
in dund
claf. p
H. lib. 1. c. 23
§. 5.

controverſiæ negligitur & opponitur id, quod non negatur, unde & fallacia ἐπιπορευτισεως & τὸ ἐν τῷ ἑνὶ ἑνὶ λέγουσιν, dicitur, ut, *caelum tegit omnia*. E. se ipsum. Scriptura est in rebus fidei perspicua. E. ubiq; & in vaticinis.

4. Πᾶσι τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνων. F. petitionis principii, quando idem probatur per idem, obscurum per æquè obscurum, dubium & controversum per æquè dubium aut magis tale, ut, *mundus est æternus, quia non habet principium. Pontifici Romano est credendum, quia est iudex infallibilis*. Vocatur ἀδόλεγμα, coccoismus, nugatio, Circulus, pro diversitate exemplorum.

5. Πᾶσι τὸ ἐπὶ ἄλλων. F. consequentis, seu connexionis oppositorum cum consecutio dicitur reciproca, quæ talis non est, ut, *mala opera damnant*. E. bona salvant. *Sola fides justificat*. E. charitatis opera sunt perniosa.

6. Πᾶσι τὸ μὴ αἰτιον. αἰτιον. F. non causa ut causa, ubi falsitas conclusionis causæ tribuitur, quæ non est, tribuitur huic præmissæ vel propositioni, quæ non est causa, ut *peccatum est necessarium, quia ex eo elucescit gloria & potentia DEI*. Pallet. E. *studer*. Erubuit. E. *mentitur*. *Habet multos libros*. E. *est doctus*.

7. Πᾶσι τὸ πρὸς ἑνὶ ἢ πρὸς ἑσσηται. F. plurium quæstionum, cum ad plures quæstiones tanquam ad unam, exigitur una responsio, ut, *an desisti moechari? An hic canis est pater & inus? An Deus & sancti sunt invocandi? &c.*

1. Per inficiationem, cum vel ambas præmissas, vel alteram, negamus & rejicimus, petendo ejus probationem.

2. Per distinctionem & limitationem, quando ambiguas phrasas & propositiones ostendimus, & limitationem majori (non minori) appendimus, sub qua negamus minorem.

3. Per instantiam, quando universalitatem propositionis infringimus per singularem, adeoque absurditatem propositionis universaliter acceptæ monstramus in exemplo. Quæ bona est & legitima responsio.

4. Per concessionem, quando totum argumentum concedimus & dimittimus, tanquam nobis non inimicum aut contrarium, unde semper status controversiæ ob oculos est ponendus.

5. Per inversionem, quando argumentum contra nos allatum retorquetur in adversarium, dicitur etiam βλασφημία, violentum, suo se jugulare gladio, sic herus retorquebat Luc. 19. quando servus minam offerens, ut acciperat, tentabat se excusare, quod sciverit herum esse austerum, & accipere, quod non posuerit, dicens, *quia scivisti me esse austerum, debuisses diligenter negotiari & lucrari*.

Specialis, quando speciatim hæc vel illa fallaciæ species ostenditur & dolus detegitur, vel ostendendo ambiguitatē, vel distinguendo confusa & sicut quævis fallacia menter solvi atque superari.

vel extra dictionē in rebus ipsis, ut

IV. Modus fallaciam solvendi. Est vel

Generalis qui communitern quinplex adfertur.

vel

F I

Cartesius negat, Logicam esse utilem ad veritatem investigandam, hinc propter illa, quae no-
tavi supra p. 6. in. scribit in Epist. Historica ** Logica operam dare debet veri-
tatem investigandi. Sed illi, qui in scholis docent: Ea p. si proprie loquamur, non nisi dia-
lectica quaedam est, quae modum docet, ea, quae jam scimus, aliis exponendi, aut in. de eis, quae
nescimus, multum sine iudicio loquendi, quae pacto bonam mentem magis corrumpit
quam auget. cit. G. Henr. Art. in Laca Philosophorum p. 97.

Eodem modo ante Cartesium scripserat Helmont. in tract. de Morbis §. 4. his verbis.
Statim itaque antequam scriberem invocare Logicam, ut per suas mihi definitiones morbos
et causas demonstraret etc. Sed ad meas acclamaciones in. in ore factas, sorda fuit sibi
puit, nil audivit, mira nasus, nec minimum iuravit me miserum. Vid. id. ib. p. 98.

Rhegenig in Specimine Logicae Antecessariae cap. 20. §. 7. p. 395. dicit.
iudicium, seu, idem mentis operationem esse actum voluntatis, et id, ut plurimum
ostendunt, intellectus, Perceptionem non esse intellectus; agens, seu, voluntatis.
id. loc. cit. §. 37. scribit: Quis errat, bis, ut ita dicam, errat, dum et ab ipsius
rei veritate recedit, et oppositi persuasione seipsum decipit, persuadens sibi, iudicium
in a se formatum esse rei: forme, dum propter opinionem eadem existit diffor-
me.

Nimium tribuit Keckermannus Logicae et Metaphysicae, quod lib. 1. Syst.
Theol. c. 4. p. 58. dicit lucem spiritus S. per duas illas plane divinas discipli-
nas, Metaphysicam et Logicam, in mentibus hominum vult accendere. cit.
Meuser. in Exeg. A. C. p. 79. Janus. Hodon. Calv. Phand. 1. p. 49.

Alto in 1677 seculo Vitus Vinzenius de Melanchthon in sua professione
Logicae zu Wittenberg succedente, licet ex suis libris von der pfession abse-
to, alio de ex parte interlasser, sed, et diese propoas inuformis sein
zu sein zu erlauben. Diese hat wird gemeinlich in die irrenden Jüngling
als ein factum heroicum vorgelegt, und Vinzenius dabei sagt, als ein
sachter unnen Sprachgebrauch, auf seine abfaltung für unrichtig, prägen
gibt; da doch allem man soltet in dem grund ein wenig in der
will, nicht dinsten ein unrichtig sein, quod per pedanterie gefas-
widen dinst. thomas. d. p. 11. Klein. buch. d. d. p. 96.

Pasor in Lexic. Graec. in voc. αλγος ita scribit: in Magistro imprimis
quae notitia Grammatica et Logica: quare illa clavis est verborum, hic
vero ipsarum rerum.

Quisnam idoneus Logicae auditor? Gottlieb Gerhard Titius in sua de
 le cogitandi Cap. 1. §. 33. seqq. p. 13. seqq. hac de re ita: Quia aetate
 artem cogitandi excolere par sit, quari potest? Poterat illa ceteris dis-
 plinis vix offerenda videri, cum mentem ad res recte cupiendas dispo-
 nat, q[ue] sententia in vulgo recepta videt, dum in scholis trivialibus, et ad
 hanc exptm, privatis, admodum pueri vel adolescentes Logicam doce-
 Sed ista sententia atq[ue] institutum mihi pinde videtur absurda, ac si infan-
 tes saltare doceas, antequam illi proprio Marte incedere queant.
 Sicut Logica o[mn]i a pueris, sed mentem firmatam verumq[ue] cognitione
 atq[ue]ali subactam presupponit. Quare potius, utas pueris cognitione
 linguar[um], aliarumq[ue] rerum in sensu incurrentium, et memoriam de
 siderantium imbuenda est. Postquam v. iudicium mature scire coe-
 pit, tum preceptis Logicis ad disciplinas serio magis excolendas, illis
 preparandum e[st]. Nec obstat, q[uo]d sine admixto cogitandi o[mn]i re-
 cte cogitemus. Nam vaali vi mens h[um]ana res cupit, conceptib[us]q[ue]
 suis assentit, licet r[ati]onem, cur ita faciat, o[mn]i intelligat, q[uo]d in aetate
 pueris sufficit, imo sufficere debet, cum eadem subitioris scienti-
 in seipsam reflexa o[mn]i sit capax.

ppig in finis dissertatione Von der Kunst und Zerstörung der Vernunft
 p. 597. De subtili Syllogismos magis, De se dicit in uadellon
 17. 17.

intu fateri tunc magis, die fünf Käte oder Catherine, der selbe fater tunc
 p[ro]mido man Ey sil, gedachte gego den selbe, unterander die selb G[ro]s,
 f[er]st dord Kadods p[ro]stov. die magis Käte maute, der se fater
 fater sel den brate. der die brate den brate fater. die fater, ist
 der. fater solte? die fater, er fater Ja gefagt, die solte den brate fater.
 17. 17. v. 48. n. 74.

In antiq[ua] 1° d[omi]n[us] fater d[omi]n[us] die quilibet, Syllogismi corniti, Caon,
 libitates, quidditates, identitates, realitates, cogitates, ipseitates, und an-
 re d[omi]n[us] fater man[us] fateritates nos o[mn]i r[ati]onem. Marnix in Ho-
 niffi B[er]n[us] dord part. 6. cap. 5. pag. 228.
 Otto F[er]singensis, p[ro]f[ess]or die fater Conrad III. Galb[er]g[us] d[omi]n[us] fater, fater die Logi-
 cam Aristotelicam zum r[ati]onem in d[omi]n[us] fater d[omi]n[us] fater d[omi]n[us] fater.

Christian Wolff, Mathem. Prof. P. O. in Halle, editit logica sub hoc
titulo: Vorlesungen über die Vernunftlehre von dem Verstande des menschlichen
Verstandes, in: vom richtigen Gebrauche in Erkenntniß der Vernunft, den
Lehrstücken der Vernunft mitgetheilt a 1713. 8. 13. Bogen.
Hac vehementer commendat in Actis Eruditorum Lipsien. tom. 9. p. 790. pagin
mis cap. 10. cum arguitur: ut sit man von Dreyen vertheilt soll. cap. 11. ut sit
man Dreyer weise mit einem Leser soll. cap. 12. Von Erklärung der
Dreyheit. cap. 13. ut sit man eines vertheilt. cap. 14. ut sit man eines
vertheilt. cap. 15. ut sit man disputation soll. Tandem addunt Car
tesius: ut sit subum den Inhalt dieses ungeschicklich Drey mit fleiß
mit Drey. Cartesius wollte, damit ut sit den Leser eine Logiker man
den, dieses Drey soll, zu Dreyen in zu lesen. ut sit dieses Drey
Drey, Drey sollen, Drey gründlichste Lehretor ut sit man ganz, als
Cartesius, Locke, Malebranche, Schenker.

Judicium cujdam Anonymi de Logica vid. in Excerpt. Homil. pag. 1169. in med.

1111, 6

